

CIVITTA

Juriidilise isiku nõusolekupõhise andmevahetuse teenuse rakendusuring

Tellija

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Suur-Ameerika 1, 10122 Tallinn

Töö teostaja

Civitta Eesti AS ja Singleton Group OÜ
Lõõtsa 8, 11415 Tallinn
Riia 24a, 51010 Tartu

Lõpparuanne

28.06.2024

SISUKORD

MÕISTED JA LÜHENDID	6
SISSEJUHATUS	7
METOODIKA	8
1. AS-IS HETKEOLUKORRA KAARDISTUS	9
1.1. Õigusanalüüs	9
1.1.1. Juurdepääs andmekogude andmetele	9
1.1.2. Juriidilise isiku esindusõigus	12
1.1.3. Juurdepääsupiiranguga andmete töötlemise alused	13
1.1.4. Andmete töötlemise piirangud	15
1.1.5. Kokkuvõtte õigusruumist	16
1.2. Tehniline analüüs	17
1.2.1. Vahetatavad andmed	17
1.2.2. X-Tee andmevahetus	18
1.2.3. Erasiku nõusolekuteenuse tehniline ülevaade	19
1.2.4. Nõusolekuteenustega seostatavad süsteemid ja teenused	20
1.2.5. Kokkuvõtte tehnoloogilisest kontekstist	23
1.3. Ärilise vajaduse ülevaade	25
1.3.1. Nõusolekuteenuse osapooled ja protsess	25
1.3.2. Püstitatud hüpoteesid	30
1.3.3. Osapoolte hinnangud hüpoteesidele	36
1.3.4. Peamised kasutusjuhtumid	40
1.3.5. Ärilise vajaduse kokkuvõtte	49
2. TO-BE LAHENDUSE KIRJELDUS	50
2.1. Teenusele esitatavad nõuded	50
2.1.1. Ärinõuded	50
2.1.2. Funktsionaalsed nõuded	52
2.1.3. Mittefunktsionaalsed nõuded	53
2.2. Prototüüp	54
2.2.1. Prototüüpimise protsess ja tulemuste valideerimine	54
2.2.2. Kasutuslugude realiseerimine	55
2.2.3. Testimine	61
2.3. Nõusolekuteenuse arendamine	61
2.3.1. Lahenduse elluviimine	62
2.3.2. Juriidilised muudatusettepanekud	62

2.3.3. Teekaart ja ajakava.....	63
KOKKUVÕTE	66
3. LISAD.....	68
3.1. Kasutatud allikate loetelu	68
3.2. Intervjuu kava	69
3.3. Intervjuudel ja kasutajatestidel osalenud	70
3.4. Kasutatud küsimustik	71
3.5. Küsitluse tulemuste analüüsimetoodika.....	75
3.6. Kasutuslood.....	76

TABELID

Tabel 1. Kokkuvõtte juriidilise isiku nõusolekuteenuse õigusruumist	16
Tabel 2. Kokkuvõtte juriidilise isiku nõusolekuteenuse tehnoloogilisest kontekstist.....	24
Tabel 3. Peamiste kasutusjuhtumite välja valimisel aluseks võetud hüpoteetilised kasutusjuhtumid.....	32
Tabel 4. Maksukäitumise hinnangute jagamise kasutusjuhtumi kasutajarollid	40
Tabel 5. Sõidukipargi andmete jagamise kasutusjuhtumi kasutajarollid.....	42
Tabel 6. KYC profiili jagamise kasutusjuhtumi kasutajarollid	45
Tabel 7. KYC profiili jagamise kasutusjuhtumi kasutajarollid	47
Tabel 8. Juriidilise isiku nõusolekuteenuse välja arendamise tegevuskava ja maksumus.....	64

JOONISED

Joonis 1. Rakendusuringu teostamise metoodika	8
Joonis 2. Andmete töötlemise ja jagamise põhialused eraõiguslike ja avalik-õiguslike andmekogude puhul	13
Joonis 3. Erasisiku nõusolekuteenuse arhitektuur ja liidesed	20
Joonis 4. Nõusolekuteenuse osapoolte võimalikud erinevad seosed	25
Joonis 5. Andmete jagamiseks nõusoleku andmise analoogprotsess	27
Joonis 6. Nõusolekuteenuse osapoolte ja süsteemide omavahelised seosed	29
Joonis 7. Nõusolekuteenuse baasprotsess valideerimiseks ja täiendamiseks.....	30
Joonis 8. Küsitluse vastajate ära langemine küsimustiku lehekülgede kaupa.....	37
Joonis 9. Küsitlusele vastanute andmete jagamise kogemus ja teenuse vajaduse nägemine	37
Joonis 10. Andmete jagamise kogemus ja ohtude nägemine (ohu liigiti)	38
Joonis 11. Varasem andmete jagamise maht ja ohtude nägemine (ohu liigiti).....	38

Joonis 12. Vastanute valmisolek jagada oma ettevõtet puudutavaid andmeid.....	39
Joonis 13. Maksukäitumise hinnangu jagamise kasutusjuhtumi protsess	41
Joonis 14. Sõidukipargi andmete jagamise kasutusjuhtumi protsess	44
Joonis 15. KYC profiili jagamise kasutusjuhtumi täielikult digitaalne protsess.....	46
Joonis 16. KYC profiili jagamise kasutusjuhtumi osaliselt analoog-protsess	48
Joonis 17. Kasutuslugu 1. Vaade 1. Andmete jagamise nõusoleku päringu loomine	56
Joonis 18. Kasutuslugu 1. Vaade 2. Loodud päringute haldamine ja ajalugu	57
Joonis 19. Kasutuslugu 2. Vaade 1. Ootel olevad nõusolekud.....	58
Joonis 20. Kasutuslugu 2. Vaade 2. Ülevaade kasutaja ootel ja antud nõusolekutest	59
Joonis 21. Kasutuslugu 3. Vaade 1. Esindusõiguse lisamine	60
Joonis 22. Kasutuslugu 3. Vaade 2. Esindusõiguste haldamine	60
Joonis 23. Juriidilise isiku nõusolekuteenuse teekaart	64

MÕISTED JA LÜHENDID

Mõiste/lühend	Selgitus
EMTA	(Eesti) Maksu- ja Tolliamet
KYC	Tunne oma klienti (Know Your Customer - KYC) kontrollide puhul nõutakse, et finantsteenuste pakkujad tuvastaksid ja kontrolliksivad oma kliente. Seda tehakse seoses nende rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitlusega, et võidelda finantskuritegevusega ja tagada klientide hoolsusmeetmed.
NT	Nõusolekuteenus
PRIA	Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet
RIA	Riigi Infosüsteemi Amet
RIK	Registrate ja Infosüsteemide Keskus
SOAP	SOAP (Simple Object Access Protocol) on sõnumiprotokolli spetsifikatsioon andmevahetuseks struktureeritud teabe vahel arvutivõrkudes veebiteenuste rakendamisel.
TRAM	Transpordiamet
TÖR	Töötamise register
ÄS	Äriseadustik
X-tee	Digitaalne andmevahetusliides, üle mille suhtlevad riigiasutuste infosüsteemid omavahel kui ka era- või kolmanda sektori asutuste infosüsteemidega
Andmesubjekt	Isik, keda andmed puudutavad ehk andmete omanik
Andmete valdaja	Andmesubjekti puudutavate andmete valdaja ja/või andmekogu omanik
Andmete küsija	Isik, kellele Andmesubjekti puudutavate andmete näitamiseks on vaja Andmete valdajale esitada Andmesubjekti nõusolek
Kasutuslugu	on üldine, ilukirjanduslikus stiilis ülevaade arendatava süsteemi pakutavatest võimalustest arusaadav tavalugejale ja ei eelda erialateadmisi.
Kasutusjuhtum	Sihtrühma ärilise vajaduse konkreetne ja süstematiseeritud kirjeldus, milles kasutatakse erialaseid mõisted ja mille kohta saab joonistada protsessijoonise.

SISSEJUHATUS

Nõusolekuteenuse vajalikkusele pöörati riigis keskselt tähelepanu Eesti digiühiskonna arengukavas¹, kus kirjeldatakse **probleemi** järgnevalt:

1. Riigis puudub nõusolekute haldamiseks ja tagasivõtuks töötav lahendus.
2. Praegu on eraisikul võimalus küsida andmetele juurdepääsu ja neid kätte saada, et edastada neid teistele pooltele. Siiski pole võimalik anda nõusolekut teistele pooltele automatiseeritult andmete küsimiseks.
3. Erasektoril on keeruline eraisiku andmeid kasutada ja nende andmete kogumist dubleeritakse: see aga aeglustab digimajanduse arengut.

Probleemi **lahendusena** ongi arengukava ette näinud nõusolekuteenuse kasutuselevõtu ja seda nii eraisikute kui ka juriidilise isikute vaates. Nõusolekuteenuseks² on asutuse andmekogu juurde ehitatud digiteenus, millega saab:

- andmesubjekt nõusolekuid anda, vaadata ja tagasi võtta;
- andmete küsija vaadata temale andmete väljastamiseks antud nõusolekuid;
- andmete valdaja andmete väljastamisel Andmete küsijale kontrollida nõusoleku olemasolu.

Kui avalikul sektoril on alati olnud seaduslik alus avalikes registrites olevaid andmeid kasutada, siis erasektoril see võimalus veel paar aastat tagasi puudus. Tegelikult näeb GDPR³ ette, et isiku nõusolekuga on põhimõtteliselt õigus neid andmeid (nt teenuste pakkumiseks) kasutada.

2021. aasta detsembris piloteeriti eraisiku nõusolekuteenust ühe andmekogu ja ettevõtjaga. Täna on võimalik nõusolekuteenus vaid füüsiliste isikute andmete nõusolekupõhist edastamist riiklikest andmekogudest erasektori teenusepakkujatele. Peamised valdkonnad, mis nõusolekuteenust kasutavad, on finants- ja meditsiinisektor. Visiooni kohaselt võiks nõusolekuteenust laiendada ka juriidiliste isikute nõusolekupõhisele andmevahetusele ehk võimaldada juriidiliste isikute andmete jagamist nõusolekupõhiselt riigi andmekogudest kolmandatele osapooltele.

Analüüsi eesmärgiks on rakendusuuringu läbiviimine ja prototüübi loomine, töötamaks välja juriidilise isiku nõusolekuteenuse meetodika ning valideerimaks nõusolekupõhise andmevahetuse kasutusjuhud. Töö käigus kaardistatakse vajadused ettevõtete hulgas, analüüsitakse juriidiliste isikute andmete nõusolekupõhist andmevahetuse teenuse ärilist väärtust ja vajadust.

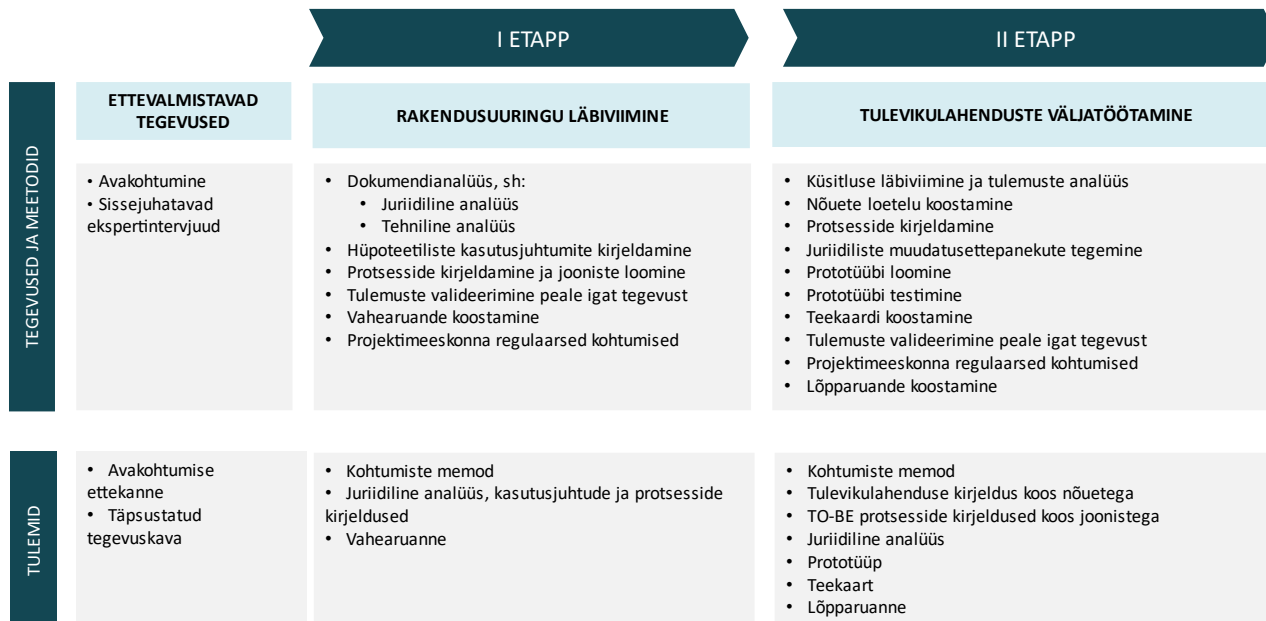
¹ <https://www.mkm.ee/digiriik-ja-uhendus/digiuhiskonna-arengukava-2030>

² <https://www.mkm.ee/digiriik-ja-uhendus/digiuhiskonna-arengukava-2030>

³ Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmäärus

METOODIKA

Lähtudes uuringu eesmärkidest, viidi analüüs ellu kahes peamises etapis. (vt Joonis 1).

JOONIS 1. RAKENDUSUURINGU TEOSTAMISE METOODIKA

1. AS-IS HETKEOLUKORRA KAARDISTUS

JURIIDILISE ISIKU NÕUSOLEKUTEENUS (edaspidi ka nõusolekuteenus ja NT) oleks lahendus, mille kaudu saab juriidilise isiku esindaja anda nõusoleku oma juriidilise isiku andmete jagamiseks kolmanda osapoolega ehk teise juriidilise isikuga.

Kõik andmed, mis on riigil eraisikute ja ettevõtete kohta, on erinevate õigusaktide alusel kogutud ja säilitatud. Seega on riigil kohustus neid koguda, registreerida, hoida ja vajadusel ka kättesaadavaks teha teistele osapooltele (vt ka 1.1.1). Viimast tehakse enamasti X-tee kaudu. Iga riigiasutus saab andmeid ulatuses, mida on vaja oma toimingute tarbeks. Nõusoleku andmine andmete jagamiseks toimib täna teatud juhtudel juba nt üldtingimuste kaudu, millega teenuse kasutamisel tuleb nõustuda ja selleks ei ole vaja eraldi nõusolekuteenust. Seega **käesolevas uuringu fookusesse ei kuulu riigiasutuste omavaheline andmevahetus**.

POTENTSIAALNE KASUTUSVAJADUS

Nõusolekud on täna kas digitaalselt haldamata või laiali eraldi süsteemides ja erinevate valdajate juures, mistõttu on nende kompleksne haldamine Andmesubjekti seisukohalt väga keerukas. Andmeid koguvad ja töötlevad paljud erinevad asutused ja ettevõtted, mistõttu ei ole võimalik nõusolekut tagasi võtta ühe klikiga, vaid peab seda tegema iga andmetootleja juures eraldi. Hetkel ei saa Andmesubjekt juba antud nõusolekut lihtsasti tagasi võtta ehk andmed jäävad küsijale alles ning nõusoleku tagasivõtmine ei mõjuta selle nõusoleku alusel juba toimunud andmete töötlemise seaduslikkust (IKÜM art 7 lg 3). Juba kogutud andmete kustutamist, kui nõusolek tagasi võetakse või on antud tähtajaliselt ja selle tähtaeg lõppeb, saab nõuda eraldi toiminguna. Teisalt, kui soovitakse oma põhiandmeid pidevalt jagada (nt kontaktandmeid oma kodupangale), oleks nõusolekuteenusega võimalik anda ühekordne või kindla kehtivusajaga luba.

1.1. ÕIGUSANALÜÜS

1.1.1. JUURDEPÄÄS ANDMEKOGUDE ANDMETELE

Juriidilise analüüsi eesmärk on muuhulgas mõista, **kuidas on võimalik hetkel juriidilisel isikul lubada juurdepääsu tema kohta nii riiklikes andmebaasides kui eraõiguslike juriidiliste isikute andmebaasides sisalduvatele andmetele**⁴. Selleks on vajalik analüüsida, millistel alustel hetkel mõlemal juhul andmeid avalikustatakse ja neile juurdepääsu antakse.

RIIKLIKUD ANDMEKOGUD

Avaliku teabe seaduse⁵ (edaspidi AvTS) § 43¹ lg-e 1 kohaselt on **riiklik andmekogu** riigi, KOV-i või muu avalik-õigusliku või avalikke ülesandeid täitva eraõigusliku isiku infosüsteemis töödeldavate korrastatud andmete kogum, mis asutatakse ja mida kasutatakse seaduses, selle alusel antud õigusaktis või rahvusvahelises lepingus sätestatud ülesannete täitmiseks. Seega on andmekogud **loodud konkreetsete ülesannete täitmiseks vajalike andmete kogumiseks ning andmeid töödeldakse vaid nende ülesannete**⁶ **täitmiseks vajalikus ulatuses**. Iga andmekogu asutatakse seaduse või selle alusel antud õigusaktiga (AvTS § 43³ lg 1). Andmekogu põhimääruses määratakse kindlaks selle pidamise kord, andmete koosseis, andmeandjad, andmekogu vastutav töötleja ning muud korralduslikud küsimused (AvTS § 43⁵ lg 1).

AvTS § 43⁸ lg 1 kohaselt on **andmekogudes töödeldavad andmed** reeglina avalikult kättesaadavad. Ligipääs andmetele on piiratud vaid juhul, kui seadusega või selle alusel on kehtestatud juurdepääsupiirang. See, milline teave tuleb tunnistada asutusesiseseks kasutamiseks, on sätestatud AvTS § 35 lg-s 1 ja 3. Tegemist

⁴ Juriidilise isiku nõusoleku alusel. Juriidilise isiku nõusolekuna on mõeldud TsÜS § 111 tähenduses tahteavaldust.

⁵ Avaliku teabe seadus. – RT I, 07.03.2023, 11. [<link>](#)

⁶ Seaduses, selle alusel antud õigusaktis või rahvusvahelises lepingus sätestatud ülesannete...

on lahtise loeteluga, kus on toodud küll põhilised andmed, kuid eriseadustes võib sätestada ka muid aluseid teabe asutusesiseselt kasutatavaks tunnistamiseks. Kõige laialdasem teabe avalikustamise keeld juriidiliste isikute kohta nimetatud AvTS § 35 loetelust puudutab ärisaladust sisaldavat teavet. Samas tuleb silmas pidada, et üldiselt piirab AvTS füüsilisi isikuid ja turvalisust käsitlevate andmete kättesaadavust. Näiteks karistusregistri seaduses⁷ (edaspidi KarRS) on selgelt välja toodud, et õigus andmeid saada on igaühel enda kohta ning juriidiliste isikute kohta ning täpsemad selgitused tuleb esitada vaid teise füüsilise isiku kohta päringut tehes (KarRS § 15 lg 1). Seega on üldjuhul riiklikes andmekogudes sisalduvad andmed, eriti need, mis ei puuduta füüsilisi isikuid, kõigile avalikult kättesaadavad ning nendele ligipääsu saamiseks ei ole vajalik Andmesubjekti nõusolekut küsida. **Nõusolek võib osutada vajalikuks vaid juhul, kui asjasse puutuvad isikuandmed, mille kasutamiseks peab IKÜMi preambula p 32 sätestatud põhimõtetest tulenevalt kindlas vormis nõusoleku andma.**

Reeglid, mis andmed on piiratud ligipääsuga ning kuidas neile on võimalik ligi pääseda, on registri erinevad ning **puudub ühtne lähenemine**. Näiteks on **liiklusregistris** toodud andmetele seatud juurdepääsupiirang liiklusseaduse⁸ (LS) § 184 lg-s 2 toodud andmetele, sh juriidilise isiku andmetele. Sätte kohaselt on õigus nendele andmetele juurde pääseda vaid isikul endal ja põhjendatud huvi korral kolmandatel isikutel (LS § 184 lg 4). Seaduses on juurdepääs teatud juurdepääsupiiranguga andmetele antud juba ka osapooltele, kelle põhjendatud huvi on teada seoses teenuse osutamise vajadusega – nt notarid ja liikluskindlustuse fondid (LS § 184 lg 5). Täpsem andmetele juurdepääsu andmise kord on reguleeritud majandus- ja kommunikatsiooniministri 21.06.2011 määrusega nr 46⁹ kehtestatud juurdepääsu korras. Nimetatud määruse § 2 lg-e 1 kohaselt tuleb andmete saamiseks esitada taotlus Transpordiametile, kellele on juurdepääsupiiranguga andmete puhul vajalik esitada ka andmete saamise seadusest tulenev alus või põhjendatud huvi kirjeldus. **Seda, et juriidilise isiku nõusolekul võib liiklusregistri andmeid küsida keegi kolmas isik, seaduses ega määruses ette nähtud ei ole.** Seega võib olla kolmandatel isikutel hetkel keeruline saada ligipääsu liiklusregistri juurdepääsupiiranguga juriidilise isiku andmetele, sest seaduses selleks alus puudub ning põhjendatud huvi korras andmete väljastamine on Transpordiameti kaalutusõigus.

Samas on näiteks **maksukohustuslaste registrist** lubatud kolmandale isikule väljastada registri subjekti ehk Andmesubjekti (andmete omaniku) kirjalikul nõusolekul subjekti kohta käivaid andmeid (maksukohustuslaste registri põhimäärus § 62 lg 1 p 2)¹⁰. Maksukohustuslaste registri põhimääruse § 62 lg-e 2 kohaselt tuleb EMTA-le esitatavale registrist andmete saamise päringule lisada Andmesubjekti kirjalik nõusolek, mis sisaldab infot selle kohta, millised andmed lubatakse avaldada. Avalduse võib esitada juriidilise isiku seaduslik esindaja, avaliku asutuse juht või volitatud isik, volituse korral peab volikiri olema lisatud päringule. Seega on juba võimalik näiteks maksukohustuslaste registrist juriidilise isiku esindaja kirjaliku nõusoleku korral otse andmeid pärida.

Kokkuvõtvalt on **riiklikes andmekogudes sisalduvad andmed enamasti avalikult kättesaadavad ning neile juurdepääsu saamiseks ei ole vajalik täiendava nõusoleku küsimine**. Juhul, kui andmetele on juurdepääs piiratud, sõltub andmetele juurdepääsu saamise keerukus konkreetsest andmekogust ja selle korraldusest. Seejuures võib õigus andmete saamiseks olla piiratud Andmesubjektiga, kuid võib esineda ka võimalus Andmesubjekti kirjalikul nõusolekul andmetele ligi pääseda.

TEABELE JUURDEPÄÄSU ANDMISE VÕIMALUSED EESTI.EE KESKKONNAS

Eesti.ee on **ühtseks teabeväravaks**, mille kaudu on kättesaadav teabevaldaja tegevusvaldkonda ja üldkasutatavaid teenuseid puudutav avalikkusele suunatud informatsioon ja **mille kaudu on võimalik anda juurdepääsu elektroonilisele üldkasutatavale teenusele ja taaskasutatavale teabele** (AvTS § 32¹ lg 1). Teabevaldaja on AvTS § 5 lg 1 kohaselt riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutus, avalik-õiguslik juriidiline isik või eraõiguslik juriidiline isik ja füüsiline isik, kes täidab avalikke ülesandeid.

⁷ Karistusregistri seadus¹ - RT I, 14.03.2023, 27. [<link>](#)

⁸ Liiklusseadus. - RT I, 30.06.2023, 34. [<link>](#)

⁹ Liiklusregistri elektroonsetele andmetele juurdepääsu kord. - RT I, 03.09.2021, 5. [<link>](#)

¹⁰ Maksukohustuslaste registri põhimäärus. - RT I, 28.11.2023, 6. [<link>](#)

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 03.10.2013 määruse nr 145 „Eesti teabevärava eesti.ee haldamine, teabe kättesaadavaks tegemise, arendamise ning kasutamise nõuded ja kord”¹¹ (edaspidi nimetatud „eesti.ee määrus”) §-le 1 on teabevärv ühtne kontaktpunkt, mille kaudu avalikustatakse teavet ja pakutakse juurdepääsu teenusele ning selle toimimise alused põhinevad majandustegevuse seadustiku üldosa seadusel¹² (edaspidi MSÜS)¹³. **Seega ei ole eesti.ee ise andmekoguks, kus andmeid hoitakse, vaid selle kaudu pakutakse juurdepääsu teistes andmekogudes olevatele andmetele.**

Eesti.ee määruse § 8 kohaselt jaguneb avalikustatav teave:

- teabeks teabevaldaja tegevusvaldkonna kohta,
- teenusepakkuja teenuse kirjelduseks ning
- teabeks teenusepakkuja pakutava teenuse kohta.

Avaldatavaks teabeks on eesti.ee määruse § 2 lg 1 p 2 kohaselt lõppkasutajale suunatud teave lõppkasutaja õiguste kohta, mis aitab tal täita seadusest tulenevaid kohustusi. Seega sisaldab muuhulgas teabevärv informatsiooni, mis on edastatud juriidilise isiku seadusandlike kohustuste täitmiseks, ehk informatsiooni, mis on esitatud teabevaldajatele AvTS mõttes ehk riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustele, avalik-õiguslik juriidilistele isikutele või eraõiguslikele juriidilistele isikutele ja füüsilistele isikutele, kes täidavad avalikke ülesandeid. Samuti on määruse §-s 10 esitatud avaldatava teabele ja selle menetlemisele nõuded. Selleks peab eesti.ee rakendusega **liidestatud infosüsteem vastama teenusele esitatavatele nõuetele**, mis on toodud määruse §-s 12, näiteks vastama riigi infosüsteemi haldussüsteemi nõuetele ja olema läbinud selle menetluse. Seega selleks, et teavet saaks eesti.ee-s kuvada, peavad kõik vajalikud andmekogud läbima teabevärvaga liitumise protsessi (eesti.ee määrus §-d 13-16). Seejärel on võimalik eesti.ee keskkonnas anda juurdepääsu riiklikes andmekogudes sisalduvale teabele.

Seega käesoleva uuringu seisukohast keskeid andmeid sisaldavatel andmekogudel ei ole seadusest tulenevat kohustust Eesti ühtse teabevärvaga liituda. Kui soovitakse kõiki riiklikes andmekogudes sisalduvaid andmeid eesti.ee kaudu kuvada, oleks vaja kehtestada kohustus võimaldada kõiki avalike ülesannete täitmiseks kogutud andmeid kuvada ka eesti.ee keskkonnas.

ERAÕIGUSLIKU JURIIDILISE ISIKU ANDMEKOGUD

Eraõiguslike juriidiliste isikute teenuse osutamise seotud andmekogud **ei ole üldiselt avalikud**. Juhul, kui andmeid soovitakse jagada teise eraõigusliku juriidilise isiku andmekogust (nt sideettevõtja), puudub üldjuhul Andmete valdajal seadusest tulenev kohustus andmeid kolmandale osapoolle avaldada. Erandina esitatakse tarbimisandmed ka Eleringi andmebaasi, kellel elektrituruseaduse § 42¹ lg 2 ja 5 reguleeritud kohustus anda juriidilise isiku tahteavalduse alusel juurdepääs andmetele teenuspakkumise koostamiseks ka teistele teenuse osutajatele. Lisaks edastatakse hetkel teavet kirjalike nõusolekute põhjal päringute tegemisel osapoolte enda vahel (nt laenu taotlemisel finantsandmete saamiseks teisest pangast).

Seega võiks olla ka eraõiguslikel juriidilistel isikutel võimalik liituda nõusolekuteenusega, mis vastavalt IKÜMi või TsÜSi kohase nõusoleku alusel võimaldab edastada isiku- ja äriandmeid Andmesubjekti kohta otse Andmete küsijale (nt maksevõimekuse info finantsteenuse osutajalt). Sellisel juhul on teenusega liitumine vabatahtlik ning andmete edastamiseks tuleb leida turvaline viis või keskkond. Samuti on Andmete valdaja otsustada, millist teavet ta edastab ning võttes arvesse, et nõusolekut saab anda ainult ennast puudutavatele andmetele juurdepääsu andmiseks, kuid juba töödeldud andmed koos nende alusel tehtud järeldustega võivad sisaldada ka teiste andmeid, puudub Andmesubjektil ja Andmete küsijal õigus töödeldud andmetele ja andmete põhjal tehtud järeldustele ligipääsu saamiseks. Juurdepääsu andmist saab Andmesubjekt eelnevast tulenevalt küsida vaid n-õ toorandmetele, mis teda puudutavad, mitte töödeldud andmetele ja andmete põhjal tehtud järeldustele. Andmeid on võimalik edastada X-tee kaudu turvalisel viisil, kui osapooled on X-tee lahendusega liitunud. Erasektorile kohustust eraandmekogude

¹¹ Eesti teabevärava eesti.ee haldamise, teabe kättesaadavaks tegemise, arendamise ning kasutamise nõuded ja kord. - RT I, 14.07.2023, 7. <[link](#)>

¹² Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus. - RT I, 06.04.2021, 5. <[link](#)>

¹³ eesti.ee määruse § 1 lg 3 on seotud vaid Teenuste direktiivi ülevõtmisega.

andmetele juurdepääsu anda aga seadusandlusest ei tulene. Füüsilisest isikust andmesubjektidel on siiski õigus saada teavet, milliseid nende andmeid ja mis eesmärkidel töödeldakse (vastavalt GDPR art 13 ja 14).

1.1.2. JURIIDILISE ISIKU ESINDUSÕIGUS

Selleks, et hinnata **kuidas ja kellel on võimalik anda nõusolek juriidilise isiku andmete jagamiseks või kellel on õigus andmeid kolmanda isiku nimel vaadata**, on oluline teada, kuidas on reguleeritud juriidilise isiku esindamine ja milliseid piiranguid on sellele kehtestatud. Esindusõigus saab vastavalt tsiviilseadustiku üldosa seaduse¹⁴ (edaspidi TsÜS) §-le 117 olla tehinguline või seadusjärgne. Juriidilise isiku esindamist reguleeritakse TsÜS §-s 34. Vastavalt TsÜS § 34 lg-le 1 on juriidilise isiku seaduslikuks esindajaks suhetes kolmandate isikutega juhatus või seda asendav organ. Äriseadustiku¹⁵ (edaspidi ÄS) § 181 lg 1 järgi on osahinguga juhatuse liikmetel osahinguga esindusõigus, ning ÄS § 307 lg 1 järgi on aktsiaseltsi esindusõigus samuti juhatuse liikmetel. Seega on üldjuhul juriidilise isiku esindajaks juhatuse või seda asendava organi liikmed, kellel võiks muuhulgas olla esindajatena õigus anda ka nõusolek andmete jagamiseks. Seejuures on oluline silmas pidada, et üldjuhul saab juriidilist isikut tehingute tegemisel esindada iga **juhatuse või selle asendusorgani liige üksi**, v.a kui ette on nähtud ühine esindamine. **Ühine esindamine** on olukord, kus põhikirja või seadusega on ette nähtud, et juhatuse liikmed või mõned neist saavad juriidilist isikut esindada ainult ühiselt (TsÜS § 34 lg 2). Siiski võib ka sellisel juhul olla volitusõigusega antud mõnele juhatuse või seda asendava organi liikmele teiste poolt õigus teatud tehinguid teha juriidilise isiku nimel üksi. Seega on nõusoleku kehtivuse kontrollimiseks oluline teada, kas ettevõtte juhatuse või seda asendava organi liikmetel on õigus ettevõtet nõusoleku andmisel esindada üksi või üksnes ühiselt. TsÜS § 34 lg 3 kohaselt kehtib piirang ühise esindamise kohta kolmandate isikute suhtes eraõiguslike juriidiliste isikute puhul vaid juhul, kui ühise esindamise kohta on tehtud kanne vastavasse registrisse. Äriühingu seadusjärgset esindusõigust on võimalik kontrollida äriregistrist, seega juriidilise isiku seadusjärgne esindamine kolmandate isikute ees on kehtiv, kui tehinguid teeb juhatuse või seda asendava organi liige või kande korral äriregistrisse juhatuse või seda asendava organi liikmed ühiselt. Samuti, kui isikule on äriühingu esindamiseks antud volitus ja see on antud tahteavaldusega kolmandale isikule või avalikkusele või kui esindatav on volituse andmisest kolmandale isikule või avalikkusele teada andnud (TsÜS § 127 lg 1). Hetkel on siiski võimalik teha äriregistris ja mujal toiminguid ka ühise esindusõiguse korral iseseisvalt, mistõttu **on oluline, et nõusolekuteenuse juures juriidilise isiku esindusõigust ja selle ulatust eraldi kontrollitaks**.

Juriidilise isiku seaduslikuks esindajaks suhetes teiste isikutega TsÜS § 34 lg 1 kohaselt on juriidilise isiku juhatus või seda asendav organ. TsÜS § 31 lg 7 kohaselt võib juriidilise isiku juhatuse või seda asendava organi liikmeks olla üksnes teovõimeline füüsiline isik, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Seega leiab teovõime kontroll aset siis, kui isik määratakse juriidilise isiku organi liikmeks ning juhul, kui tal on juba õigus ettevõtte juhtorgani liige olla, on tal olemas ka õigus ettevõtte nimel tehingute tegemiseks ning teovõime kontrollimine eraldiseisvalt ei ole vajalik.

Nõusolekuteenuse regulatsioon ei peaks tegelema olukordadega, kui isik muutub teovõimeetuks või tema teovõime on esindusõiguse kehtimise ajal piiratud ehk eelduslikult on isik teovõimeline alati, kui ta on juhtorgani liige. Kui isiku teovõimes toimub muudatusi ajal, mil ta kuulub juriidilise isiku juhtorganisse, on juriidilise isiku huvides, et ta asendataks ning teovõime kontroll ei ole juriidilise isiku esindusõiguse kontrollijaile täiendavalt määratav ülesanne.

Lisaks seadusjärgsele esindusõigusele võib tuleneda õigus juriidilist isikut mingite tegevuste tegemisel **esindada ka volitusest** (TsÜS § 117 lg 2). Sellisel juhul on enamasti lubatud lepinguga, kas mõnel ettevõtte töötajal või lepingulisel partneril teha teatud tehinguid juriidilise isiku nimel. Volituse sisuks saaks olla ka nõusolekute andmine ettevõtte andmetele juurdepääsu andmiseks. Seda, milline on volitusega antud **esindusõiguse ulatus**, määrab esindatav ehk käesoleval juhul juriidiline isik ise (TsÜS § 120 lg 2). Lisaks on võimalik ÄS § 17 alusel anda äriühingul füüsilisele isikule prokuura. Prokuura on volitus, mis annab

¹⁴ Tsiviilseadustiku üldosa seadus - RT I, 20.06.2022, 33. [<link>](#)

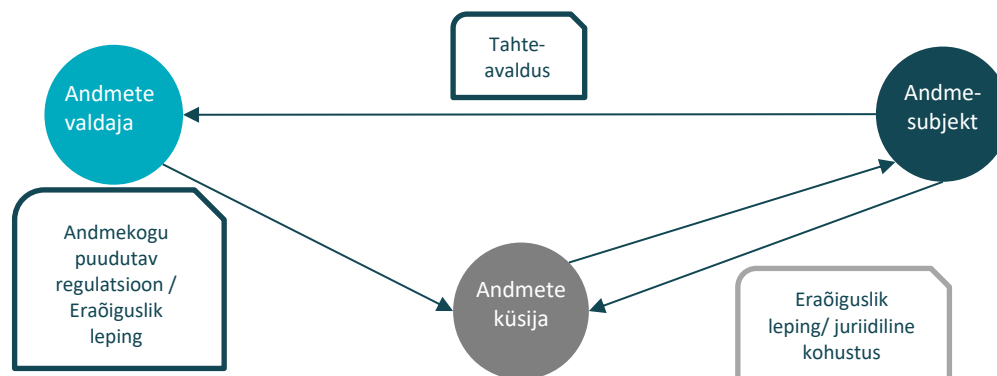
¹⁵ Äriseadustik¹ - RT I, 23.12.2022, 34. [<link>](#)

prokuristile õiguse esindada ettevõtjat kõigis majandustegevusega seotud tehingutes, sh nõusoleku andmisel. Intervjueeritute¹⁶ sõnul võiks seejuures andmete väärkasutuse või lekkimise riskide maandamiseks olla kohustus volitusõigused anda piiratud ulatuses – näiteks volitada ainult mingite konkreetsete andmete jagamiseks või piirata üldise nõusolekuandmise õiguse kehtivusaega. Kuna **volituse alusel esindamine ei ole nähtav ühestki avalikust registrist**, on vajalik igakordselt esindusõigust eraldi kontrollida ehk esitada koos nõusolekuga ka volikiri, mis annab õiguse nõusoleku andmiseks juriidilise isiku nimel. Prokuura kohta tehakse kanne äriregistrisse (ÄS § 21 lg 1), mistõttu on prokuristi esindusõigus nähtav sarnaselt seadusjärgsele esindajale otse äriregistrist.

Seega saab juriidilist isikut andmetele juurdepääsu andmiseks esindada seadusjärgne või volitatud esindaja. Oluline on kontrollida igakordselt esindusõiguse laadi, kehtivust ja ulatust: tuleks veenduda, kas kehtib ühine esindusõigus äriregistri andmetel või on tegemist volitatud esindajaga, kellest on teatatud, ning millises ulatuses on volitus antud. Volitatud esindaja korral peab volitatud isiku esindusõigus hõlmama õigust anda nõusolek päritud andmete edastamiseks või neile juurdepääsu andmiseks.

1.1.3. JUURDEPÄÄSUPIIRANGUGA ANDMETE TÖÖTLEMISE ALUSED

Selleks, et hinnata **andmetele juurdepääsu andmise ja nende kasutamise võimalusi**, on oluline mõista osapoolte vahelisi õiguslikke suhteid ja nendest tulenevaid andmete töötlemise aluseid ja piiranguid (vt Joonis 2).

JOONIS 2. ANDMETE TÖÖTLEMISE JA JAGAMISE PÕHIALUSED ERAÕIGUSLIKE JA AVALIK-ÕIGUSLIKE ANDMEKOGUDE PUHUL

ANDMETE VALDAJA (RIIKLIKUD ANDMEKOGUD)

Nagu eelnevalt välja toodud, asutatakse andmekogud ja kasutatakse nendes sisalduvaid andmeid riigi, KOV-i või muid avalikke ülesandeid täitva isiku poolt õigusaktis või rahvusvahelises lepingus sätestatud ülesannete täitmiseks. IKS § 14 p 2 sätestatud eesmärgipärasuse põhimõttest tulenevalt on **andmekogude vastutavate töötlejate õigus andmeid töödelda piiratud** õigusaktis toodud ulatusega ning ilma seadusliku aluseta ei tohi teistel eesmärkidel andmeid kasutada. Juhul, kui seaduses on toodud alus nõusoleku alusel andmeid ka kolmandatele isikutele edastada, siis on õigus vastutaval töötlejal andmed kolmandale isikule välja anda. Seejuures peaks alati olema Andmete valdaja **kohustus kontrollida**:

- 1) kas nõusoleku andjal on kehtiv esindusõigus sellise tahteavalduse tegemiseks vastavas ulatuses;
- 2) Kas andmed edastatakse isikule, kellele andmete edastamiseks nõusolek anti;
- 3) kas edastatakse vaid need andmed, mille edastamiseks nõusolek anti.
- 4) nõusoleku kehtivuse aluseid ja nõudeid (kui tegemist on isikuandmetega: IKÜM art 7 ja art 4 p 11)
- 5) eriliigiliste isikuandmete töötlemise aluseid (IKÜM art 9)

¹⁶ Vt lisa 3.3.

Seega piirdub Andmete valdaja vastutus kehtiva nõusoleku alusel vastvalt nõusolekus toodud eesmärgil või eesmärkidel õigele isikule õigete andmete turvalise edastamisega ning selle eest, **mis Andmesubjekti nõusolekul saadud andmetega edasi tehakse, ei kuulu enam Andmete valdaja vastutusalasse.**

ANDMETE VALDAJA (ERAÕIGUSLIKE JURIIDILISTE ISIKUE ANDMEKOGUD)

Juhul, kui Andmete valdajaks on eraõiguslik juriidiline isik, kes ei täida avalikke ülesandeid, on enamasti nende andmete kogumise ja **töötlemise aluseks eraõiguslik leping Andmesubjekti ja Andmete valdaja vahel.** Reeglina on lepingus märgitud ka see, milliseid andmeid kogutakse ning millised on nende töötlemise alused ja nendega seotud piirangud. Lisaks peaks lepingus olema reguleeritud ka see, millistel tingimustel kogutud andmeid Andmesubjektile või kolmandale isikule väljastatakse.

Sarnaselt avaliku sektori asutuse poolt andmete väljastamisele toimub eraõigusliku juriidilise isiku andmebaasist teabe väljastamine seega juhul, kui selleks on olemas õiguslik alus. Ehk andmeid väljastatakse Andmesubjekti nõusoleku alusel või siis, kui pooled on selle võimalikkuses kokku leppinud. **Tulenevalt lepinguvabaduse põhimõttest on aga sellise kokkuleppe sõlmimine osapooltele vabatahtlik** ning ei ole kohustust nõustuda andmete edastamisega nõusolekuteenus alusel ja liituda selleks vajalike süsteemidega.

Juhul, kui andmete edastamiseks nõusoleku põhjal on alus olemas, on samamoodi ka eraõiguslikul juriidilisel isikul kohustus kontrollida, et andmed edastatakse nõusolekus toodud mahus avalduses toodud isikule ning nõusolek on antud selleks õigustatud isiku poolt (isikuandmete puhul vastavalt: IKÜM art 5 lg 1 p f ja art 7). Sellega piirdub Andmete valdaja vastutus ning edasine andmete töötlemine küsija poolt ei kuulu valdaja vastutusalasse.

ANDMETE KÜSIJA

Üldiselt seisneb vajadus andmete saamiseks mingi teenuse osutamise soovis, mida ei ole võimalik ilma selliste andmeteta pakkuda. Seega **on kolmanda isiku ehk teise juriidilise isiku andmete pärimise aluseks enamasti Andmesubjekti juriidilise isiku soov sõlmida leping ehk tegemist on lepingueelsete läbirääkimistega.** Lepingueelsete läbirääkimiste käigus on pooltel võlaõigusseaduse¹⁷ (edaspidi VÕS) § 14 lg 2 kohaselt kohustus avaldada lepingu eesmärki arvestades oluline teave. See teave võibki olla olemas riiklikus andmekogus, mistõttu võib Andmesubjektile tekkida soov teha kolmandale isikule need andmed kättesaadavaks.¹⁸ Juhul, **kui lepingueelsete läbirääkimiste käigus esitatud teave ei kuulu avaldamisele,** on VÕS § 14 lg-e 4 alusel **keelatud neid andmeid avaldada või pahauskselt ära kasutada.** See kohustus kehtib sõltumata sellest, kas leping sõlmitakse või mitte. Seega on Andmete küsija andmete küsimise ja nende töötlemise aluseks lepingueelsed läbirääkimised ehk soov sõlmida Andmesubjektiga leping. Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse (EKTÄKS) § 5 lg 1 kohaselt on ärisaladuse saamine selle üle seaduslikku kontrolli omava isiku nõusolekuta ebaseaduslik. **Juhul, kui andmete saamise ja nende töötlemise aluseks on juriidilise isiku enda nõusolek, ei ole tegemist ärisaladuse rikkumisega.** Sõltumata sellest, kas leping sõlmitakse või mitte, vastutab Andmete küsija selle eest, et Andmete valdaja poolt lepingueelsete läbirääkimiste käigus nõusoleku alusel edastatud andmeid, sh ärisaladusi kolmandatele osapooltele ei avaldataks ega muul eesmärgil kasutataks ning kohustuse rikkumise korral esitada Andmete valdajale nõudeid (IKÜM art 5 lg 1 p f, EKTÄKS § 7 lg 1). Vajadusel võivad isikud sõlmida enne andmete edastamist ka konfidentsiaalsuskohustuse kokkuleppeid.

Juhul, kui Andmete küsija ja Andmesubjekti vahel sõlmitakse leping, on edasise andmete töötlemise aluseks leping. Lepingus fikseeritakse enamasti ära ka konfidentsiaalsuskohustus ning andmete töötlemise lubatud ulatus ja avaldamise õigused. Seega **on lubatud saadud andmeid lepingu täitmise käigus ja edaspidi hoida ja kasutada vaid lepingus ette nähtud juhtudel.** Lepingu piires töötlemisel ei rikuta ka Andmesubjekti ärisaladust. Konfidentsiaalsuskohustuse rikkumise jaoks on lepingus enamasti ette nähtud konkreetsed nõuded, mille alusel on võimalik nõuda kahju hüvitamist ja rikkumise lõpetamist.

¹⁷ Võlaõigusseadus. - RT I, 17.03.2023, 80. [<link>](#)

¹⁸ Näiteks maksukäitumise hinnangu jagamise puhul (vt ka 1.3.4).

Samuti võib juhtuda, et **Andmete küsijaks on teine avalik asutus** ja juriidilisel isikul on kohustus talle avaldada samu andmeid, mis on juba mõnes riiklikus andmekogus olemas. Enamasti on samade andmete töötlemise puhul juba tagatud omavaheline andmevahetus X-tee kaudu, kuid siiski võib juhtuda, et andmeid ei edastata automaatselt ning vajalik on vahendamine juriidilise isiku poolt. Sellisel juhul on Andmete küsija andmete töötlemise aluseks seadusega pandud avalike ülesannete täitmine ning juriidilise isiku kohustus selliseid andmeid esitada.

1.1.4. ANDMETE TÖÖTLEMISE PIIRANGUD

ÄRISALADUSE KAITSE

Nõusolekut andmetele juurdepääsu saamiseks on vaja küsida vaid siis, kui tegemist ei ole avalike andmetega. **Andmetele on juurdepääs piiratud vaid juhul, kui tegemist on mingil põhjusel tundlike andmetega, näiteks kui need sisaldavad ärisaladust.** Seega on oluline, et andmete töötlemisel oleks õiguslik alus ega rikutaks ärisaladuse kaitset. Seejuures on ka tähtis, et andmesubjektist juriidiline isik defineeriks ärisaladuse, et kaitseobjekt oleks teatav.

Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse¹⁹ (edaspidi EKTÄKS) § 5 lg-e 1 kohaselt on üheks ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise ja avaldamise eelduseks see, et puudub ärisaladuse üle seaduslikku kontrolli omava isiku nõusolek ehk juriidiline isik ei ole sellise tema ärisaladust sisaldava informatsiooni avaldamiseks andnud nõusolekut. Nõusoleku avaldamine juriidilise isiku äritegevuses on mh reguleeritud TsÜS §-des 111-113. Seesugust nõusolekut saab anda nii eesseisvaks tegevuseks, tagasiulatuvalt heakskiiduna kui tagasi võtta. Võttes arvesse, et juriidilise isiku andmetes on sageli põimunud tema enda ja temaga seotud füüsiliste isikute andmed, ei saa nõusolekute andmisel laiemalt siiski mööda vaadata isikuandmete kaitse regulatsioonist, mida käsitleb järgmine alapeatükk. Käesoleva analüüsi keskmes on küll just nõusoleku alusel Andmesubjekti enda andmete töötlemine, aga läbivalt peab silmas pidama, et andmetel võib olla puutumus ka füüsiliste isikute isikuandmetega. See tähendab, et analüüsi skoobis olevate juhtumite puhul on alati andnud ärisaladuse omanik ise nõusoleku seda ärisaladust sisaldavat infot kolmandale isikule avaldada. Juhul, kui andmete avaldamiseks kolmandale isikule on ärisaladuse omaniku enda kirjalik luba, ei saa seega andmete töötlemine nõusolekus toodud viisil ja ulatuses rikkuda ärisaladuse kaitset. Seega **juhul, kui Andmete valdaja ja Andmete küsija töötlevad andmeid neile antud õiguste ja kohustuste piires, on tagatud ärisaladuse kaitse.** Kui ületatakse pooltele erinevatel alustel andmete töötlemiseks antud õiguste ja kohustuste piire, võib kõne alla tulla ärisaladuse kaitse rikkumine, kuid nõusoleku alusel andmete edastamine riiklikust andmebaasist iseenesest ärisaladuse kaitset ei riiva.

ISIKUANDMETE KAITSE

Üldjuhul **ei hõlma juriidilise isiku kohta käivad andmed suures mahus isikuandmeid.** Siiski võib mõnel juhul andmekoosseisu kuuluda ka isikuandmeid (nt juhatuse liikmete nimed ja isikukoodid; juriidilisele isikule kuuluvate autode kasutajate nimed ja isikukoodid; töötamise registris sisalduvad töötajate andmed). Eriliki isikuandmeid teadaolevalt juriidilise isiku kohta avalikes andmekogudes olevate andmete hulgas pigem ei ole, küll aga saavad need olla juriidilise isiku esindajatel ja töötajatel. AvTS § 35 lg 1 p-i 12 kohaselt on isikuandmeid sisaldav teave, mis kahjustaks oluliselt Andmesubjekti eraelu puutumatust, juurdepääsupiiranguga teave. Seega on sellistele juriidilise isiku andmetele juurdepääsu saamiseks, mis sisaldavad ka eraisiku andmeid, üldjuhul vajalik küsida nõusolekut. Lisaks on isikuandmeid sisaldava teabe töötlemisel vaja järgida isikuandmete kaitse üldmääruse²⁰ (edaspidi IKÜM) ja isikuandmete kaitse seaduse²¹ (edaspidi IKS) nõudeid.

Isikuandmete töötlemine on seaduslik, kui esineb mõni IKÜM artikkel 6 lõikes 1 või eriliigiliste puhul artikkel 9 toodud alustest ning tegevus on kooskõlas isikuandmete kaitse seadusega (edaspidi IKS). Näiteks

¹⁹ Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus¹ – RT I, 07.12.2018, 2. [<link>](#)

²⁰ Isikuandmete kaitse üldmäärus (2016/679). – ELT L119, 4.5.2016, p. 1–88. [<link>](#)

²¹ Isikuandmete kaitse seadus¹ - RT I, 11.03.2023, 11. [<link>](#)

töösuhetes on üldjuhul tööandja poolt **töötaja isikuandmete töötlemise aluseks osapoolte vahel töölepingu seaduse alusel sõlmitud lepingu täitmine** (IKÜM art 6 lg 1 p b) ning andmete edastamine riigi andmekogudesse tuleneb juriidilisest kohustusest (IKÜM art 6 lg 1 p c), sh maksukorralduse seaduse § 25¹ käsitletud töötamise registrisse andmete esitamise kohustus tuleneb sama seaduse § 25²st. Andmete valdaja poolt andmete töötlemise õiguslikuks aluseks on üldjuhul avalikes huvides oleva ülesande täitmine või avaliku võimu teostamine (IKÜM art 6 lg 1 p e) ehk isikuandmete töötlemine seaduses toodud alustel ja oma ülesannete piires. Mitmes valdkonnas, nt juba nimetatud töösuhetes on valdkondlikes õigusaktides sätestatud andmete valdaja kohustus andmeid koguda ning töödelda. **Isikuandmeid sisaldava teabe edastamine juriidilise isiku nõusoleku alusel väljub aga eelpool toodud piiridest.** Seega on töötlemise seaduslikkuseks vajalik leida mõni teine IKÜM art 6 lg-s 1 toodud alustest.

Kui andmed küsijale edastab Andmete valdaja, on vastutavaks töötlejaks andmekogu vastutav töötleja. Andmete valdajale andmete edastamiseks ei rakendu ükski IKÜM art 6 lg-s 1 toodud isikuandmete töötlemise seaduslikkuse alustest. **Juriidilise isiku poolt soovitud juriidilise isiku nõusolekuteenuse puhul ei ole Andmete valdaja jaoks tegemist avaliku ülesande täitmisega**²². Samuti ei ole juriidilise isiku antud nõusolek IKÜM art 6 lg 1 p a kohane nõusolek, sest nõusoleku peab andma Andmesubjekt ehk füüsiline isik ise. Isegi kui andmeid on juriidilisel isikul vaja edastada juriidilise kohustuse täitmiseks, on õigus isikuandmeid sellel alusel esitada andmete küsijale vaid juriidilisel isikul endal ja mitte Andmete valdajal. Samuti ei kohaldu avaliku sektori asutuse isikuandmete töötlemisele õigustatud huvi alus. Õigustatud huvist saab rääkida näiteks juhul, kui poolte vahel on töö- või kliendisuhe, millega antud juhul tegemist ei oleks. Seega **tuleb kõne alla vaid Andmesubjektilt nõusoleku küsimine ning muid isikuandmete töötlemise aluseid Andmete valdaja poolt isikuandmeid sisaldava teabe edastamiseks kolmandale isikule kasutada ei saa.**

Eeltoodust tulenevalt tuleb andmete edastamisel **vältida isikuandmeid sisaldavate andmete edastamist ning piirata juurdepääsuks antavate andmete mahtu**, et tagada andmekaitse nõuete järgimine (nt anda vaid autode tehnilised andmed ilma kasutajate andmeteta)..

1.1.5. KOKKUVÕTE ÕIGUSRUUMIST

Tänases õigusruumis puudub ühtne võimalus ja süsteem riiklikest registritest juriidilise isiku kohta käivaid andmeid nõusoleku alusel otse andmete küsijale edastada. Kõnealused andmed on sageli tihedalt põimunud ka juriidilise isikuga seotud füüsiliste isikute isikuandmetega. Siiski ei ole andmete edastamist seadusandluses välistatud, mistõttu on eraldi normide kehtestamisel võimalik kirjaliku nõusoleku alusel andmete edastamine kolmandale isikule mõnes registris juba olemas. Seadusandlus ei takista füüsiliste ega juriidiliste isikute nõusolekuteenuse loomist, kui nõusoleku andmisel ja selle alusel andmete edastamisel järgitakse kehtivate esindusõiguse, isikuandmete kaitse ja ärisaladuse kaitse norme. Juriidiliste isikute andmete jagamise reguleerimisel peaks aga silmas pidama, et tulenevalt nende põimitusest füüsiliste isikute andmetega, võib tekkida vajadus füüsiliste isikute andmete eraldamiseks või füüsilise isiku nõusoleku saamiseks. (vt ka Tabel 1)

TABEL 1. KOKKUVÕTE JURIIDILISE ISIKU NÕUSOLEKUTEENUSE ÕIGUSRUUMIST

ÕIGUSRUUMI VALDKOND	NÕUSOLEKUTEENUST ...		SEONDUVAD RISKID
	...TOETAV ASJAOLU	...PIIRAV ASJAOLU	
Juurdepääs riiklike andmekogude andmetele	Seadusandlus ei välista nõusoleku alusel andmete jagamist.	Eraldi õigusaktid iga andmekogu kohta, mida nõusolekuteenuse regulatsioon puudutab.	Nõusolekut hakatakse massiliselt küsima ja süsteeme ummistama ²³ .

²² Seda nii avalik-õiguslike kui ka eraõiguslike juriidiliste isikute puhul.

²³ Risk liigseks bürokraatiaks ja infosüsteemide ülekoormuseks.

ÕIGUSRUUMI VALDKOND	NÕUSOLEKUTEENUST ...		SEONDUVAD RISKID
	...TOETAV ASJAOLU	...PIIRAV ASJAOLU	
Juurdepääs mitteriiklike andmekogude andmetele	Eraõigusliku kokkuleppe ese, ei vaja muudatusi seadusandluses.	Ärisaladuse kaitse vajadus. Andmete jagamise soov sõltub Andmete valdajast.	Ärisaladuse liiga ulatuslik avaldamine või avaldamine selleks õigustamata isiku poolt (nt esindusõiguse puudumine)
Juurdepääsupiiranguga andmete töötlemine	Töötlemise aluse olemasolul on lubatud töödelda ka juurdepääsupiiranguga andmeid.	Töötlemine on piiratud töötlemise aluse ja selles kehtestatud piiridega.	Töötlemise aluseks olevaid piire ületades on andmete avaldamine ja kasutamine ebaseaduslik.
Juriidilise isiku esindusõigus	Esindusõigus on seaduslik või lepinguline ning seadusandluses või volikirjas reguleeritud.	Volitatud isiku esindusõigus ei tule avalikest registritest välja.	Ühine esindusõigus kehtib vaid äriregistri märke korral, esindusõiguse ulatus peab hõlmama nõusoleku andmise õigust.
Isikuandmete kaitse	Füüsilise isiku nõusoleku olemasolul on võimalik Andmete valdajal ka füüsilise isiku kohta käivaid andmeid jagada.	Andmete valdaja poolt andmete edastamiseks puudub võimalus ainult juriidilise isiku nõusoleku alusel, sest on vaja ka füüsilise isiku nõusolekut.	Teenuse ajakulu suureneb, sest eeldab eraldi sammu. Füüsilise isiku nõusolekuta esineb risk isikuandmete lekkeks ja ebaseaduslikuks andmetöötluseks, kui andmete jagamisel kaastakse ekslikult ka isikuandmeid sisaldav teave

1.2. TEHNILINE ANALÜÜS

1.2.1. VAHETATAVAD ANDMED

Juriidilise nõusolekuteenuse käigus toimuks eeldatavasti ligipääsu andmine neile, juriidilisi isikuid puudutavatele aga piiratud juurdepääsuga andmetele ehk andmetele, mis ei ole avalikult kättesaadavad. Nendeks võivad olla esmajoones **ärisaladust sisaldavad andmed, aga ka avalikult kättesaadavate, kuid viivitusega avaldatavad (nt aastaaruannetes sisalduvate) andmete reaalaja näitajad**. Nõusolekuteenus ei puuduta statistilisi koondeid. Vahetatavad andmed võivad olla mh Andmesubjekti:

- juriidilise isiku põhiandmed²⁴,
- tarbimise andmed,
- tegevuse andmed,
- omandi andmed,
- käitumise andmed,
- jmt.

Volitatud esindajate puhul **võib olla vajalik vahetada andmepakette, mis sisaldavad informatsiooni nende volituste kohta juriidiliste isikute esindamisel**. See võib hõlmata näiteks, esindusõiguse ulatust ja kehtivusaegu. Selliste andmete vahetamine peab toimuma kooskõlas kehtivate õigusnormide ja ettevõtte

²⁴ Näiteks kontaktandmed, registrikood jms.

sisepoliitikatega, tagamaks, et volitatud esindajate andmete kasutamine on selgelt määratletud ja õiguspärase. Eriti tähtis on tagada, et andmevahetus toimuks turvaliselt ja ainult volitatud isikute vahel, et kaitsta juriidiliste isikute konfidentsiaalset teavet ja vältida volitamata juurdepääsu.

Nõusoleku andmise tingimused juriidilise isiku nõusolekuteenuse raames peavad olema selgelt määratletud ja dokumenteeritud. Need tingimused hõlmavad mitmeid aspekte:

1. **Ajalised tingimused:** Määratakse kindlaks, kui kaua nõusolek kehtib. See võib hõlmata konkreetseid perioode, näiteks aasta, kvartal või projektispetsiifiline aeg, mille jooksul nõusolek on kehtiv. Samuti tuleb arvestada nõusoleku uuendamise ja tühistamise protseduure.
2. **Sisulised tingimused:** Kirjeldatakse andmete tüüpe ja ulatust, millele nõusolek antakse. See hõlmab konkreetseid andmekategooriaid, nagu finantsandmed, tegevusandmed või muud asjakohased andmed. Tuleb selgelt määratleda, milliseid andmeid võib jagada ja millistel eesmärkidel neid kasutada tohib.
3. **Nõusoleku andmise protsess:** Selgitatakse, kuidas nõusolek antakse, sh millised dokumendid või protseduurid on vajalikud nõusoleku kehtivaks muutmiseks. Tuleb tagada, et protsess oleks läbipaistev ja vastaks kehtivatele õigusnormidele.
4. **Turvalisus ja konfidentsiaalsus:** Määratakse kindlaks meetmed, mis tagavad andmete konfidentsiaalsuse ja turvalisuse nõusoleku andmise, säilitamise ja töötlemise käigus. See hõlmab krüpteerimist, juurdepääsu kontrolli ja andmete säilitamise poliitikat.²⁵
5. **Vastutus ja järelkontroll:** Kirjeldatakse, kes vastutab nõusoleku andmise ja haldamise eest ning kuidas toimub nõusolekute järelkontroll ja auditeerimine.

Juriidilise isiku **nõusolekuteenuse skooopi** kuuluvad esmajoones andmed, mida töötleb laiendatult võttes riik (riigiasutused ja kohalikud omavalitsused) ja millede küsija on erasektor²⁶. Skooopi **ei kuulu volituste haldus ja sellega seonduvad andmevahetused ning andmete väljastamisega seonduvad vastutused**.

1.2.2. X-TEE ANDMEVAHETUS

X-tee, Eesti e-riigi andmevahetuse alustala, on tehnoloogiline ja organisatsiooniline keskkond, mis **võimaldab turvalist ja tõestusväärtust tagavat internetipõhist andmevahetust**. See on loodud koostalitlusvõimelise ökosüsteemina, kus liikmed saavad jagada ja kasutada teavet, mis on kirjeldatud ühiste kokkulepete alusel. X-tee keskmes on mitmed olulised komponendid ja protokollid, mis tagavad süsteemi paindlikkuse, turvalisuse ja usaldusväarsuse.

X-tee võimekus seisneb andmete vahetamises, mis toimub turvaliselt ja krüpteeritult, kasutades selleks standardseid protokolle nagu SOAP. Iga liige saab ise määrata, kuidas oma infosüsteemis andmeid hoitakse ja töödeldakse, ilma et see piiraks andmete struktuuri. **X-tee ei nõua andmete tsentraliseerimist**, mis tähendab, et andmed liiguvad otse ühelt liikmelt teisele, ilma kolmandate osapoolte sekkumiseta. Selline lähenemine **tagab tundlike andmete kaitse** ning võimaldab andmevahetuse protsessi käigus hoida andmeid selle omaniku ehk Andmesubjekti kontrolli all.

Keskserveri roll X-tee süsteemis on võrreldav telefoniraamatuga, kus liikmetele jagatakse turvaserverite aadresse ja kehtivusteavet. See hajus ja detsentraliseeritud süsteem võimaldab igal liikmel omada enda infosüsteemi, millele lisandub andmevahetuse võime. X-tee teenuste **kasutusõigusi haldab iga teenuse omanik**, võimaldades pääsuõigusi hallata organisatsiooni ja infosüsteemi tasemel, andes täieliku kontrolli selle üle, milliseid andmeteenusid teised asutused võivad kasutada.

X-tee on tehnoloogiline ja organisatsiooniline keskkond, mis võimaldab turvalist ja tõestusväärtust tagavat internetipõhist andmevahetust. See on loodud koostalitlusvõimelise ökosüsteemina, kus liikmed, sh nii avaliku kui ka erasektori organisatsioonid, saavad jagada ja kasutada teavet, mis on kirjeldatud ühiste

²⁵ Vt X-tee andmevahetusest pikemalt ptk 1.2.2.

²⁶ Kasutusjuhtumit, kus riik vajab eraettevõtte kasutuses olevaid andmeid, käesoleva uuringu jooksul ei tuvastatud. Siiski ei saa välistada, et selline vajadus praegu või tulevikus eksisteerib (nt energia tarbimismäära andmed rohepöörde kontekstis).

kokkulepete alusel. Paindlikkuse poolest **ei sea X-tee piiranguid kasutatavale tehnoloogiale, organisatsioonitüübile ega ärioloogikale**. Liikmete infosüsteemide arhitektuur ning päringute koostamine ja sõnumite moodustamine on täielikult liikme enda valida, võimaldades neil valida tehnilised lahendused, mis kõige paremini vastavad nende vajadustele. Enamik X-tee vahendusel liidestatud infosüsteeme on realiseeritud Java või .NET platvormidel, aidates kaasa tehnoloogiapõhiste teekide ja komponentide loomisele, mis lihtsustavad X-tee kasutuselevõttu²⁷.

1.2.3. ERAISIKU NÕUSOLEKUTEENUSE TEHNILINE ÜLEVAADE

Eraisiku nõusolekuteenus on Riigi Infosüsteemi Ameti arendatav e-teenus, mis võimaldab anda nõusoleku oma isikuandmete jagamiseks kindlate teenuseosutajatega. See teenus **võimaldab isikul kontrollida oma isikuandmete töötlemist, valides ise kolmandad osapooled, kes nende andmetele juurdepääsu saavad**. Nõusolekuteenus kasutamine on vabatahtlik ja antud nõusolekuid saab igal hetkel tagasi võtta. Nõusolekuteenus arendamine algas 2020. aastal, esimene andmekogu liitus teenusega 2021. aasta lõpus pilootprojekti käigus ja 2023. aastal kasutas teenust üle 20 ettevõtte²⁸.

Nõusolekuteenus võimaldab inimestel nõusolekuid anda, vaadata ja tagasi võtta, andmesaajal vaadata talle andmete väljastamiseks antud nõusolekuid ning andmekogul kontrollida, kas andmete väljastamiseks on nõusolek antud. **Nõusolekud salvestatakse kõrge turvasemega riiklikus andmekogus**, tagades andmete ohutuse.

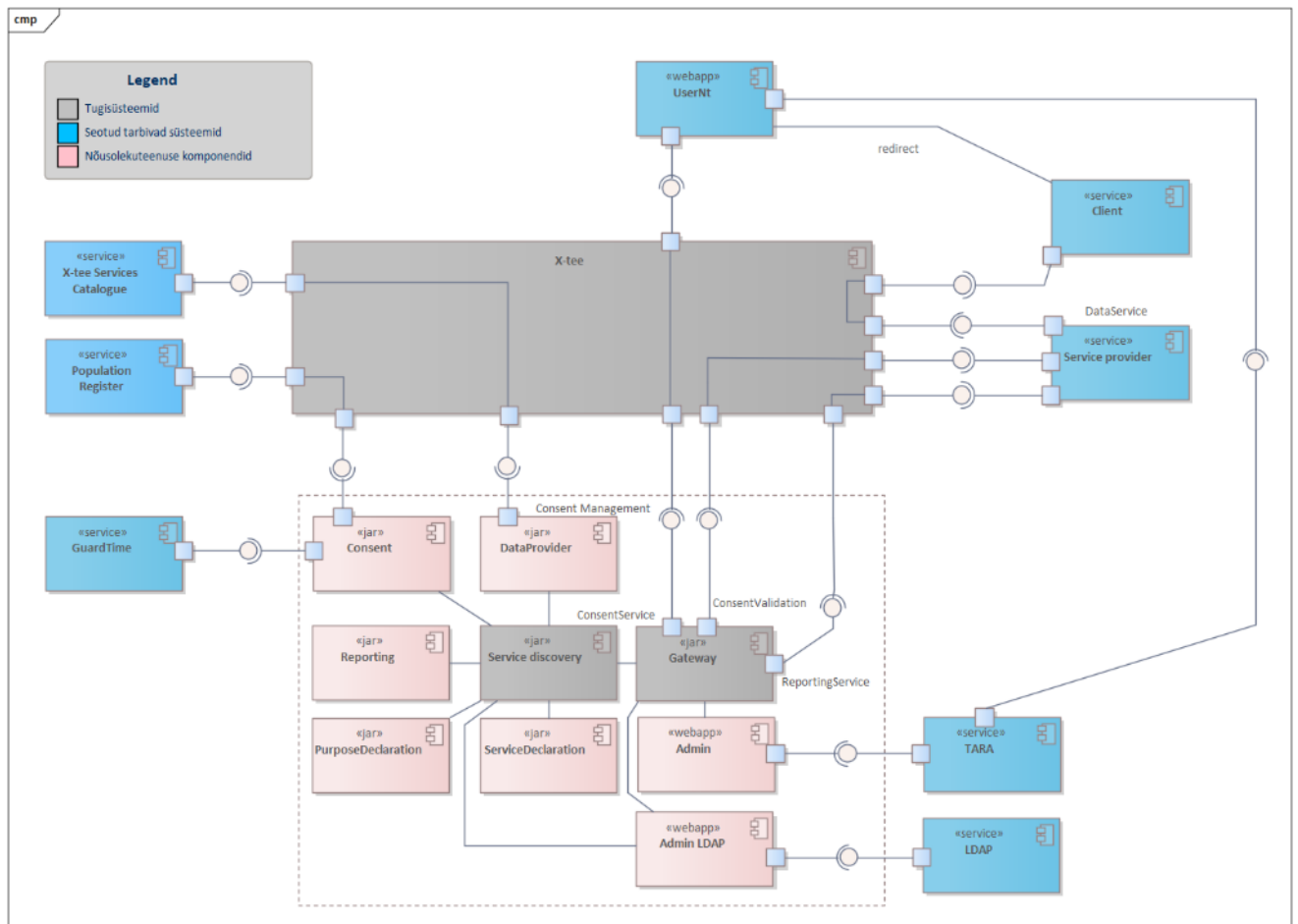
Nõusolekuteenusiga liitumise **eelduseks on ettevõtte liitumine X-teega, andmeandja ja andmesaaja vaheline õigussuhe²⁹ ning andmekogu omaniku ehk Andmete valdaja loodud ja X-teel registreeritud teenus, mille alusel andmeid pakutakse**. Liitumisprotsess algab andmekogu omanikust, kes peab kokku leppima teenuse kasutamise konkreetsel eesmärgil. Nõusoleku andmine algab teenusepakkuja keskkonnas, kust omakorda suunatakse isik riigiportaali eesti.ee nõusolekut andma. Riigiportaalis on nähtavad kõik antud nõusolekud, nende sisu, kehtivusajad ning kasutusajalugu. (vt ka ptk 2.1).

---

²⁷ Riigi Infosüsteemi Amet. Andmevahetuskiht X-tee. <link>

²⁸ Riigi Infosüsteemi Amet. Nõusolekuteenus. <link>

²⁹ Hetkel on selleks leping.

JOONIS 3. ERAISIKU NÕUSOLEKUTEENUSE ARHITEKTUUR JA LIIDESED

Eraisiku nõusolekuteenuse **arhitektuuri komponendid** (vt Joonis 3) hõlmavad nõusolekute haldust, andmepakkujaid, teenuste avastamist, aruandlust, samuti haldus- ja kasutajaliideseid. Süsteem liidestub väliste teenustega, nagu rahvastikuregister ja X-tee teenuste kataloog, ning kasutab identiteedi tuvastamiseks TARA ja LDAP protokolle. GuardTime'i integratsioon on ajatempliteenususe kasutamiseks, mis on oluline andmete autentsuse ja muutumatususe tõendamisel.

Administraatori ja Administraator LDAP komponendid osutavad süsteemi haldusvahenditele, mis võimaldavad konfiguratsioonide seadistamist ja kasutajate haldust. Kasutajaliides UserNt on mõeldud lõppkasutajate interaktsiooniks, kust algatatakse nõusolekute andmise protsessid.³⁰

1.2.4. NÕUSOLEKUTEENUSTEGA SEOSTATAVAD SÜSTEEMID JA TEENUSED

ELEKTROONILINE IDENTITEET JA AUTENTIMISTEENUS

Elektrooniline identiteet (eID) Eestis on andmete kogum, mis seob elektroonilises keskkonnas isiku tema füüsilise identiteediga. Igale inimesele Eestis on tagatud üks füüsiline ja vastav elektrooniline identiteet. eID kandjateks on ID-kaart, elamisloakaart, diplomaatiline ID, mobiil-ID, digi-ID ja e-residendi digi-ID. eID toimib avaliku võtme infrastruktuuri (PKI) alusel, põhinedes salajasel ja avalikul võtmel, mis võimaldavad turvalist e-teenustesse sisenemist, autentimist ja digitaalset allkirjastamist.

RIIGI AUTENTIMISTEENUS (TARA): on Riigi Infosüsteemi Ameti pakutav teenus, mis võimaldab asutustel oma e-teenustes lisada siseriiklikke ja Euroopa Liidu piiriüleseid autentimismeetodeid. See teenus on

³⁰ GitHub. Architecture 2.0. <link>

saadaval valitsussektori asutustele ning piiratult erasektorile piiriüleseks eIDAS-autentimiseks. TARA võimaldab autentida kasutajaid järgmiste meetoditega:

- Mobiil-ID (ainult Eesti isikukoodiga kasutajad),
- ID-kaart,
- Smart-ID (ainult Eesti isikukoodiga kasutajad),
- EU eID.

RIIKLIK MOBIILIRAKENDUS: on Eesti digitaalse identiteedi rakendus, mis põhineb Ukraina Diia platvormil³¹. See rakendus võimaldab **elektroonilist identifitseerimist** ja on mõeldud kasutamiseks ainult Eestis. Riiklikku mobiilirakendust esitleti esmakordselt 2023. aasta jaanuaris ning selle testimise esialgne faas on nüüdseks lõpule viidud. Rakendus vajab veel täiendavaid tehnoloogilisi ja õiguslikke muudatusi.³²

RIIGI SSO TEENUS (GOVSSO): GovSSO teenus, erinevalt TARA-st, võimaldab ühekordse sisselogimisega autentida ID-kaardi, mobiil-ID, smart-ID ja Euroopa Liidu eID kasutajaid. See teenus on mõeldud **valitsussektori asutustele** ning toetab siseriiklikke autentimismeetodeid (ID-kaart, Mobiil-ID, Smart-ID) ja piiriülest autentimist eIDAS-Node taristu kaudu. E-teenuste osutajad, kes soovivad liituda Riigi autentimisteenustega, peavad järgima teatud protsesse, sh:

1. vajaduste väljaselgitamine;
2. liidestamistöö kavandamine ja tellimine, sh autentimiskomponendi täiendamine OpenID Connect-ga;
3. arenduse teostamine;
4. RIA-le taotluse esitamine teenusega liitumiseks;
5. liidese testimine RIA testteenuse vastu;
6. eduka testimise järel toodanguteenusega ühendamine.

Riigi autentimisteenusega on **liitunud 46 asutust 166 infosüsteemiga**, hõlmates olulisi e-teenuseid nagu Riigiportaal eesti.ee, e-Maksuamet/e-Toll, Haridusportaal edu.ee ja paljud teised³³.

RIIGIPORTAAL EESTI.EE

Riigiportaal eesti.ee on veebikeskkond, kust leiab **avalikke digiteenuseid ja informatsiooni** riigiga seotud toimingute kohta. Eesti.ee on turvaline uks digiriiki, pakkudes usaldusväärset ja ajakohast teavet asjaajamise korraldamiseks riigiga, ligipääsu riigiasutuste digiteenustele, endaga seotud infole ja @eesti.ee postkastile. Portaali haldab Riigi Infosüsteemi Amet.³⁴

Riigiportaali sisu on hallatud Grav-CMS tarkavara abil ja portaali sisu hoitakse Gitis. Andmevahetust tagab komponent Ruuter³⁵ ja TARA integratsioonimoodul TIM tagab teenuste ühise turvalisuse ehk päringute autentimise ja sessioonide hoidmise. Infoartikleid hallatakse CMS süsteemis ja riigiportaali halduri poolt, kuid nende sisu tuleb teenusepakujalt. Eesti.ee portaalis kasutatakse autentimiseks TARA autentimisteenust ning pakutakse mitut autentimismeetodit: ID-kaart, smart-ID, mobiil-ID ja eIDAS. Riigiportaal võtab andmeid mitmest allikast. Isikustatud informatsioon valitud isiku kohta tuleb X-tee kaudu teistest süsteemidest, päringute tegemise eest vastutab XTR-komponent^{36,37}.

Olenemata eelmises lõigus kirjeldatud tehnoloogiliste lahendustel ja olemasolevatele võimalustele, **puuduvad paindlikud tööriistad teistes süsteemides paiknevate teenuste kasutamiseks**. Riigiportaalil on

³¹ Usaid.gov. <[link](#)>

³² Err. Riigiäpi valmimine lükkub teadmata kaugusse. <[link](#)>

³³ Riigi Infosüsteemi Amet. Elektrooniline identiteet eID. <[link](#)>

³⁴ Riigi Infosüsteemi Amet: <[link](#)>

³⁵ Ruuter: <[link](#)>.

³⁶ (X-tee REST) kasutab kehtivaid X-tee teenuse WSDL-e sisenditena ja muudab need SOAP-päringute asemel REST-teenusteks (.jar + .yaml): <[link](#)>

³⁷ Projekti „Ettevõtjate ühtse kontaktpunkti infotehnoloogilise arhitektuuri analüüs“ lõpparuanne. (2021) Krabu Grupp, Wisercat. Tellija: RIA

olemas vormigeneraatori lahendus Orbeon Forms platvormil, kuid sellega on võimalik katta ainult osa integreerimisvajadustest, st portaali **ei ole võimalik liidestada kõikide vajalike teiste portaalidega**.

Projekti „Ettevõtjate ühtse kontaktpunkti infotehnoloogilise arhitektuuri analüüs“ raames arendati lisaks olemasolevale *microfrontend*³⁸ lahendusele erinevad teiste portaalidega liidestamise lahendused:

- Lihtlink – link teisele süsteemile, mida ei saa kasutada andmete edastamiseks ning ei eelda lisaarendusi portaalide ühendamisel.
- Süvalink - link otse vormile või teenuse lehele, lahendus võimaldab andmete edastamist ja tagasikutsumise funktsionaalsuse kasutamist. Parim tulemus saavutatakse SSO³⁹ olemasolul ja teenusepakkuja süsteemi võimekusega kasutada edastatud tagasikutse aadressi.
- Vormilahendus – formly.dev formaadi alusel tehtud vormigeneraatori lahendus. Võimaldab kokku panna lihtsamaid vorme, nii otse riigiportaali CMS süsteemis, kui ka kasutades olemasolevaid valmis konfiguratsioone. Edaspidi on Formly asemel kasutusel uus Orbeon.
- Microfrontend mooduli integreerimine – teise süsteemi osa integreerimine. Võimalik integreerida teise süsteemi osa täislehena või portaali lehe osana.
- Domeeni jagamine teise asutusega – teenusepakkuja süsteemi integreerimine riigiportaali domeeni. Kasutajakogemuse säilimiseks peab teenusepakkuja kasutama riigiportaali poolt publitseeritud menüüd ja kasutama Veera raamistiku komponente. SSO lahenduse implementeerimine on samuti vajalik kasutajakogemuse parendamiseks.

SÜNDMUSTEENUS

Sündmusteenustele üleminek on üks digiriigi arengusuundi, mille eesmärgiks on lihtsustada nii inimeste kui ka ettevõtete suhtlemist riigiga. Eestis on peamiselt kasutusel olnud definitsioon, mis mõistab sündmusteenuse all otsesest avalikku teenust, mida mitu asutust osutavad ühiselt, et isik saaks täita kõik kohustused ja kasutada kõiki õigusi, mis talle tekivad ühe sündmuse või olukorra tõttu. Sündmusteenus koondab mitu sama sündmusega seotud teenust (osateenust) kasutajale üheks teenuseks.⁴⁰

Sündmusteenuste analüüsis⁴⁰ on kirjeldatud sündmusteenuste osasid järgmiselt⁴¹:

- **Põhiteenus** – kohaldub kõigile sihtrühma liikmetele ning seda osutatakse alati sündmusteenuse käigus.
- **Vabatahtlik mugavusteenus** – teenuse osutamine toimub teenuse saaja soovil, pole kohustuslik.
- **Erandteenus** – osateenus, mida on võimalik eraldiseisvalt algatada ning mida ei osutata sündmusteenuste käigus.

E-ÄRIREGISTER

E-äriregister on uuendatud portaal, mis koondab kõik äriregistri teenused ühte keskkonda. See hõlmab avalduste, majandusaasta aruannete ja erakonnaliikmete muudatuste esitamist, samuti juriidiliste isikute andmete kontrolli. Uus portaal pakub ka automaatteavituste süsteemi oluliste tähtaegade meelde

³⁸ *Microfrontend* on kasutajaliidese tükeldamise kontseptsioon (arhitektuuriline lähenemine, mitte konkreetne tehnika).<link>

³⁹ *Single Sign-On* ehk ühekordne sisselogimine. Pääsu reguleerimise funktsioon, mis võimaldab kasutajal pöörduda üheainsa logimisega paljude eri ressursside poole.

⁴⁰ Sündmusteenuste analüüs. (2020) AS PricewaterhouseCoopers Advisors (“PwC”), Trinidad Wiseman. Tellija: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

⁴¹ Sündmusteenuste jaotus võib ettevõtte valdkonnast ja tegevusalast lähtudes erineda, sest ühe ettevõtte jaoks olev põhiteenus võib teise ettevõtte jaoks olla mittekohustuslik erandteenus.

tuletamiseks. Lisaks on e-äriregistris olemas õiguslike vormide võrdlemise tööriist, mis aitab ettevõtjal valida asutamiseks sobivaima juriidilise isiku tüübi.⁴²

KESKNE VOLITUSTE HALDAMISE SÜSTEEM EHK PÄÄSUKE

Pääsuke on Riigi Infosüsteemi Ameti poolt hallatav platvorm, mis on loodud spetsiaalselt **ettevõtjate volituste ja esindusõiguste haldamiseks**. Pääsuke integreerib endas Äriregistri andmed, võimaldades kasutajatel hallata juurdepääsuõigusi ja volitusi erinevatesse ametiasutustesse ja klienditeeninduskeskkondadesse. Pääsuke kasutab X-tee protokoll, et suhelda Äriregistriga ning sünkroniseerib esindusõiguse andmed vastavalt kindlaksmääratud reeglitele. See on loodud eesmärgiga pakkuda ühtset lahendust volituste haldamiseks, hõlbustades nii esindusõiguste kui ka erinevate rollide haldamist. Pääsuke kasutab Oracle'i komponenti (*Oracle Interface*), mis võimaldab pärida ja hallata volitusi ja esindusõigusi otse Pääsukesest. Aruande kirjutamise hetkel on Pääsuke veel arendustööde faasis. Ärilist võimekust pakkuv teenus liidestub riigiportaaliga ja saab oma menüüpunkti 1. veebruaril 2024.⁴³

1.2.5. KOKKUVÕTE TEHNOLOOGILISEST KONTEKSTIST

Tehnilises analüüsis käsitlesime peamiselt juriidilise isiku nõusolekuteenuse kontekstis andmete vahetamist, nõusoleku andmise tingimusi ja olemasolevate süsteemide ning teenuste kasutamist. Analüüsis tuuakse esile, et juriidilise isiku nõusolekuteenuses toimub peamiselt ligipääsu andmine mitmesugustele piiratud juurdepääsuga andmetele, mis ei ole avalikult kättesaadavad, nagu asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud andmed või avalikult kättesaadavad, kuid viivitusega avaldatavad andmed. Lisaks rõhutatakse vajadust tagada, et volitatud esindajate andmete vahetamine oleks selgelt määratletud ja õiguspärane, rõhutades turvalisust ja volitatud isikute vahel toimuvat andmevahetust.

Nõusoleku andmise tingimused juriidilise isiku **nõusolekuteenuse raames peavad olema hoolikalt määratletud, sh ajalised ja sisulised tingimused, volitamise protsess, turvalisuse ja konfidentsiaalsuse tagamine ning vastutuse ja järelkontrolli korraldus**. Samuti on oluline mõista, milliseid andmeid asutused saavad või ei saa väljastada, et määratleda nõusolekuteenuse skooopi kuuluvad andmekategooriad.

Lõpuks, juriidilise isiku nõusolekuteenuse skoop hõlmab andmeid, mille valdaja on riik, sealhulgas riiklikud ja kohalikud omavalitsused, mille peamised küsijad on erasektor ja teatud juhtudel riigiasutused. Olemasolevate süsteemide ja teenuste, nagu elektrooniline identiteet ja autentimisteenused, loovad eelduse, et toetada juriidilise isiku NT teenuse loomist ja luua sisend käesoleva töö TO-BE faasi.

(vt ka Tabel 2 järgmisel lehel)

⁴² E-äriregister. RIK. <link>

⁴³ Ria.ee. Pääsuke. <link>

TABEL 2. KOKKUVÕTE JURIIDILISE ISIKU NÕUSOLEKUTEENUSE TEHNOLOOGILISEST KONTEKSTIST

TEHNOLOOGILINE KONTEKST	JURIIDILIST NÕUSOLEKUTEENUST ...		SEONDUVAD RISKID
	...TOETAV ASJAOLU	...PIIRAV ASJAOLU	
Vahetatavad andmed	Volituste haldus ja sellega seonduvad andmevahetused on hallatud teistes teenustes (Pääsuke)	Isikuandmete paketi eraldi käsitlemise vajalikkus	Vahetatavad andmed ei ole üldjuhul avalikult kättesaadavad
X-Tee andmevahetus	Võimaldab turvalist ja standardiseeritud andmevahetust, mis on oluline juriidilise isiku nõusolekuteenususe jaoks. Selle kasutamine võimaldab lihtsustada integratsiooni olemasolevate süsteemidega.	Ettevõtetele võib olla vajalik teha täiendavaid kohandusi või arendusi oma infosüsteemides, et tagada andmevahetus X-tee keskkonnaga.	Võimalikud tehnilised tõrked
Eraisiku nõusolekuteenus	Pakub juba välja töötatud infrastruktuuri, millele saab juriidilise isiku nõusolekuteenususe tugineda. See hõlmab olemasolevaid protokolle, turvameetmeid ja andmevahetusstandardeid, mis võivad vähendada arendusaega ja -kulusid. On olemas teadmised kasutajaliideste disainist ja kasutajakogemusest, mis on olulised ka juriidiliste isikute nõusolekuteenususe puhul.	Kohandatud füüsiliste isikute vajadustele, mis võivad erineda juriidilise isiku nõuetest ja keerukusest. Nende süsteemide laiendamine või kohandamine juriidilistele isikutele võib osutuda tehniliselt keeruliseks.	Ühilduvuse ja integreeritavuse riskid: Olemasolevate eraisiku nõusolekuteenususte ühendamine uute juriidilise isiku teenustega võib tekitada tehnilisi väljakutseid
Kasutatavad süsteemid	Juba olemasolev tehnoloogiline infrastruktuur (TARA, GOVSSO, Eesti.ee, Pääsuke) ja tarkvaralised integratsioonid võimaldavad sujuvat ja kiiremat juriidilise isiku nõusolekuteenususe rakendamist, pakkudes testitud ja kindlaid lahendusi.	Olemasolevate süsteemide spetsiifilised tehnilised piirangud ja funktsionaalsused vajavad eraldi analüüsi. Nende platvormide integreerimine juriidilise isiku nõusolekuteenususe vajadustega võib nõuda eriarendusi.	Süsteemide integreerimisel võivad ilmned tehnilised väljakutsed.
Kasutatavad teenused	Elektronilise identiteedi (eID) autentimisteenused pakuvad juba väljakujunenud ja usaldusväärseid viise kasutajate identifitseerimiseks. Andmevahetusteenus (X-tee) toetab turvalist andmevahetust erinevate asutuste ja registrite vahel.	Kui andmeid soovitakse küsida eraettevõtte andmekogust, tuleb arvestada, et selle andmete X-Tee kaudu jagamise võimekus sõltub suuresti eraettevõtte enda valmidusest ja võimekusest luua vajalikud liidesed. See tähendab, et juriidiliste isikute andmete jagamisel X-Tee kaudu peab iga eraettevõtte ise arendama ja juurutama vajalikud tehnilised lahendused oma süsteemidele (nt. API-de loomine).	Teenuste integreerimisel võivad ilmned tehnilised väljakutsed.

1.3. ÄRILISE VAJADUSE ÜLEVAADE

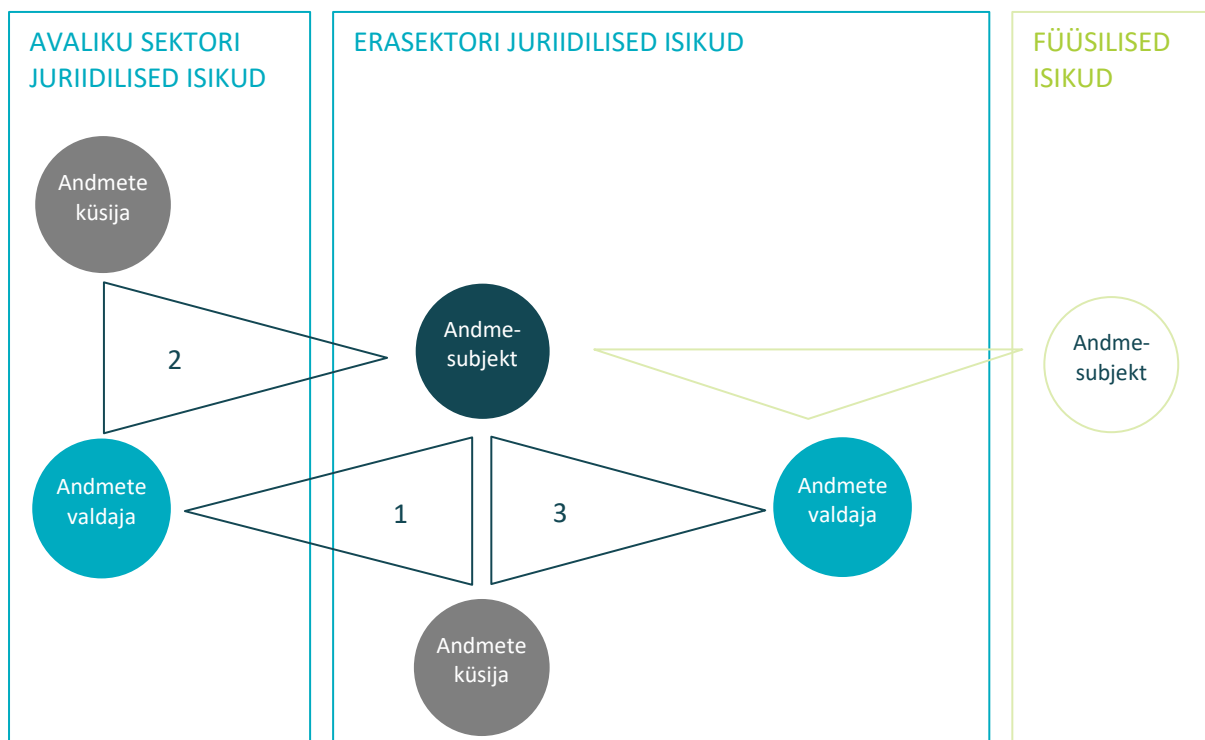
Ka täna on teoreetiliselt võimalik küsida Andmesubjektilt nõusolekut andmete nägemiseks ning selle alusel Andmete valdajalt andmeid välja küsida (nn nõusoleku küsimise analoogprotsessis). (vt Joonis 5)

Hetkeolukorra kaardistuse raames uuriti sellise teadmise baasilt juriidilise isiku digitaalse nõusolekuteenuse ärilist vajadust, selleks tuvastati teenuse võimalikud osapooled ja eeldatav protsess (p 1.3.1). Püstitati teenusevajadust kirjeldavate kasutusjuhtumite hüpoteesid (p 1.3.2), valideeriti need esmalt intervjuude käigus (vt intervjuueeritute nimekirja lisades p 0Error! Reference source not found.) ning seejärel küsitluse kaudu (vt ka lisades p 3.5). Valideeritud hüpoteesidest valiti välja kolm kui küsitletud osapoolte hinnangul kõige tõenäolisemat (vt p 1.3.4).

1.3.1. NÕUSOLEKUTEENUSE OSAPOOLED JA PROTSESS

Kavandatava nõusolekuteenuse osapoolteks võivad teoreetiliselt olla (vt Joonis 4):

1. riik ja erasektor olukorras, kus üks ettevõtte-Andmete küsija⁴⁴ vajab teise ettevõtte-Andmesubjekti andmeid riiklikest (Andmete valdaja) registritest;
2. riik olukorras, kus üks riigiasutus-Andmete küsija vajab ettevõtte- Andmesubjekti andmeid, mis on teise riigiasutuse-Andmete valdaja valduses;
3. erasektor olukorras, kus üks ettevõtte-Andmete valdaja omab teise ettevõtte- Andmesubjekti andmeid, mida viimane tahab näidata kolmandale ettevõttele-Andmete küsijale.
4. osapooltena ei käsitleta siinkohal füüsilisi isikuid, kelle andmed võivad olla Andmesubjektiga seondult Andmete valdaja valduses (vt Joonis 4, helerohelisega)

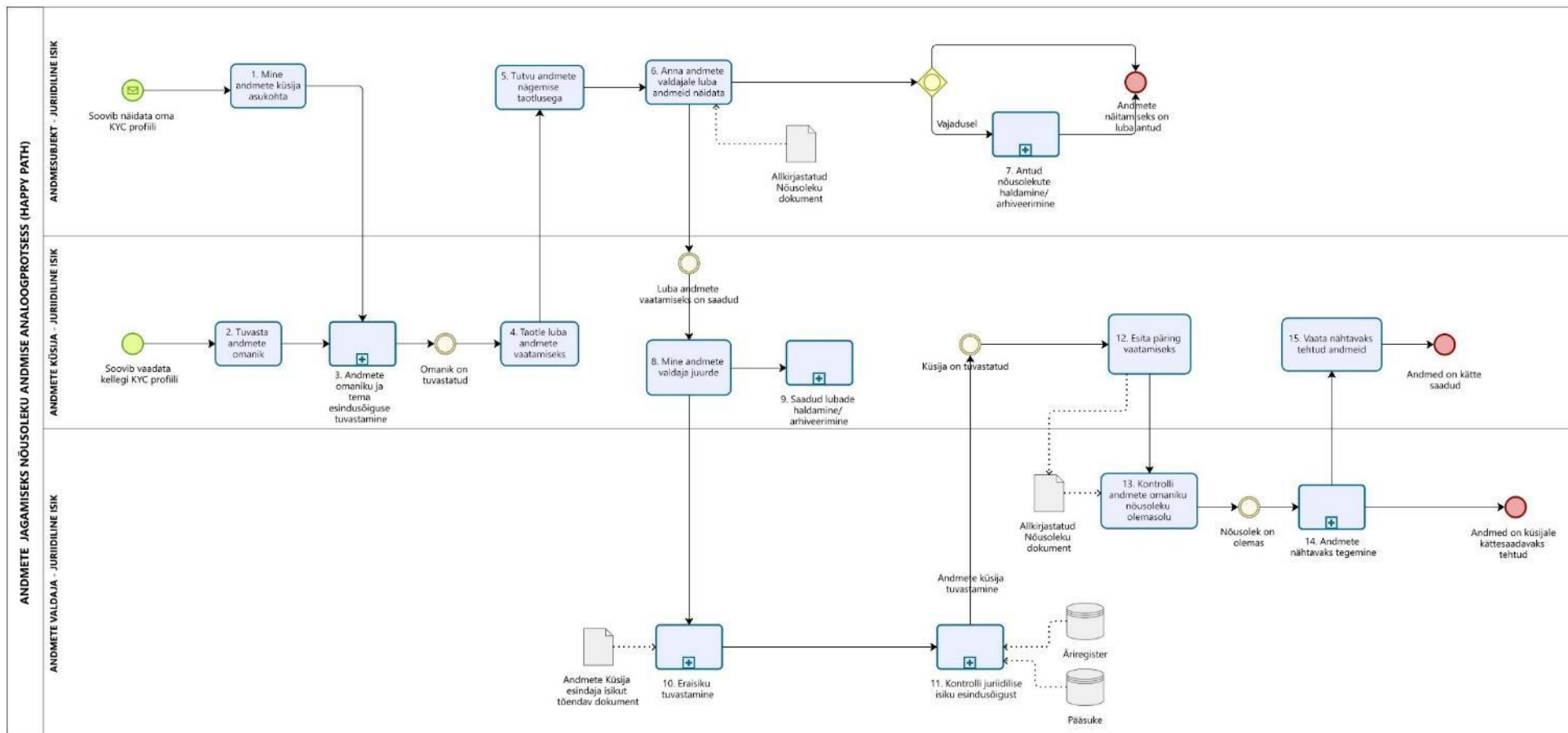

JOONIS 4. NÕUSOLEKUTEENUSE OSAPOOLTE VÕIMALIKUD ERINEVAD SEOSD

Neist kõige tõenäolisem kombinatsioon on esimene (nr 1.): riik ja erasektor. Osapoolena võib teatud juhtudel liituda ka eraisik - olenevalt andmetest, mida vahetatakse või näidatakse, juhul, kui on vajalik

⁴⁴ Käesolevas analüüsis on ärilise vajaduse kirjeldamisel kasutatud mõisteid „erasektor“ ja „ettevõtte“ kasutatud sünonüümideks, juhul kui ei ole viidatud teisiti.

isikute täiendav nõusolek. Näiteks esindusõiguse volitamise korral sisaldub vahetatavas andmepaketis ka volitatud isiku isikuandmed ning seega lisandub ka eraisiku nõusolekuteenus.

JOONIS 5. ANDMETE JAGAMISEKS NÕUSOLEKU ANDMISE ANALOOGPROTSESS

ROLLID NÕUSOLEKUTEENUSES

Nõusolekuteenuses on peamised rollid Andmesubjekt, Andmete valdaja ja Andmete küsija ning lisanduda võivad andmete volitatud töötajad või juriidilise isiku nimel tehinguteks volituse saanud isikud (nt töötajad). Rollide vastutusalad on üldistatult järgmised (vt Joonis 6):

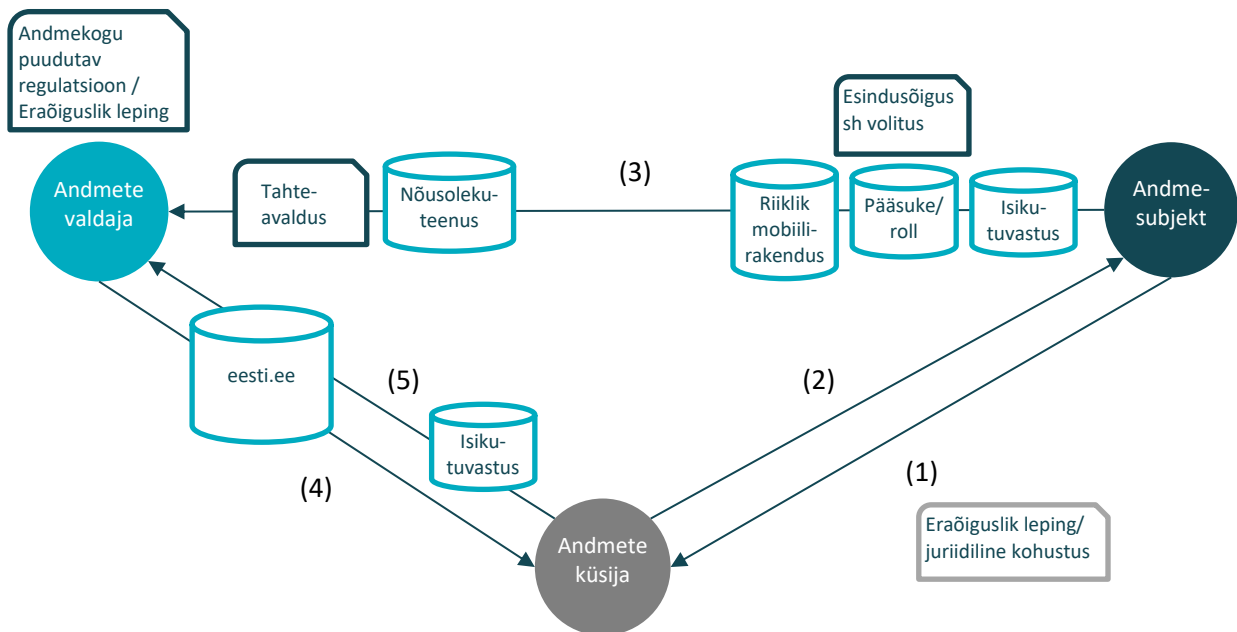
- **Andmete küsija** küsib Andmesubjektilt õigust teda puudutavaid andmeid näha. Andmete küsijateks võivad olla riigi asjakohane asutus ja/või erasektorist teenusepakkujad. Andmete küsimise ja kasutamise õiguspärasust (kes, kuidas ja milleks kasutab ning säilitab) reguleerib Andmesubjekti ja Andmete küsija vaheline eraõiguslik suhe.
- **Andmesubjekti** (Eesti juriidiline isik) seaduslik esindaja või volitatud isik annab nõusoleku Andmete valdajale jagada andmeid Andmete küsijale.
- isikuandmete vahetamise korral võib olla vajalik ka eraisiku nõusolek tema kohta käivate andmete jagamiseks.
- **Andmete valdaja** (nt nt EMTA; TÖR; TRAM; PRIA; RIK jne) teeb andmed nähtavaks sellele Andmete küsijale, kelle kohta on Andmesubjekt andnud vastava nõusoleku.

Juriidilise isiku nõusolekuteenusega oleksid eeldatavalt seotud vähemalt järgmised **SÜSTEEMID** (vt Joonis 6, lk 29) ja **TEENUSED**:

- Pääsuke – kus kontrollitakse füüsilise isiku esindusõigust või volitust esitada andmeid juriidilise isiku eest;
- Riiklik mobiilirakendus – arendamisel mobiilirakendus eesti.ee võimaluste, sh nõusolekuteenuse kasutamiseks;
- Eesti.ee / riigiregistri masinliides – võimalus vaadata isikule nähtavaks tehtud andmeid;
- Nõusolekuteenus andmete näitamiseks;
- RIK poolt arendamisel olev KYC⁴⁵ mikroteenus.

---

⁴⁵ KYC – Know Your Customer profiil - <https://accelerateestonia.ee/et/projekt/kyc-service/>

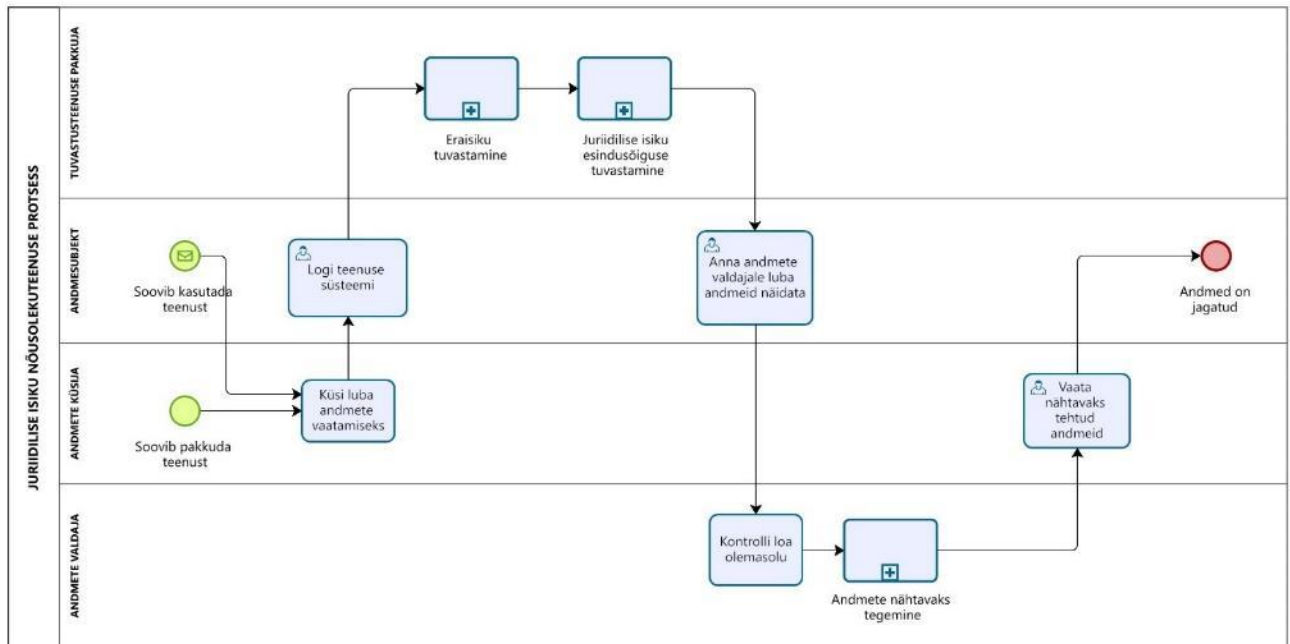
JOONIS 6. NÕUSOLEKUTEENUSE OSAPOOLTE JA SÜSTEEMIDE OMAVAHELISED SEOSED

- (1) – Andmesubjekt tahab saada teenust
  - (2) – teenuseosutaja küsib andmeid (nt KYC profiili)
  - (3) – Andmesubjekt lubab andmeid vaadata
  - (4) – Andmete valdaja teeb andmed nähtavaks
  - (5) – Andmete küsija vaatab andmeid
- Algatajaks võib siinjuures olla ka Andmete küsija (vt allpool)

NÕUSOLEKUTEENUSE DIGITALISEERITUD PROTSESSI (vt Joonis 7, lk 30) kirjeldusse ei kaasatud protsessis vahetatavaid andmeid, vaid kokkuleppel Tellijaga piirduti protsessi osapoolte teostatavate sammude kirjeldamisega. Protsess võib alata vähemalt kahel viisil:

- A. **ANDMESUBJEKTI ALGATUSEL/ Andmesubjekt soovib saada mingit teenust** – pöörduv teenusepakkuja ehk Andmete küsija poole – Andmete küsijale on otsuse tegemiseks vajalik näha Andmesubjekti andmeid kolmandalt osapoolelt (Andmete valdajalt) – annab ise andmed – või annab loa Andmete valdajale nende näitamiseks: toimub esmalt füüsilise isiku tuvastamine – toimub juriidilise isiku esindusõiguse tuvastamine – andmete küsimine – andmetele ligipääsu andmine.
- B. **ANDMETE KÜSIJA ALGATUSEL/Andmete küsija** – vajab Andmesubjekti andmeid, mis on kolmanda isiku (Andmete valdaja) valduses – pöörduv Andmesubjekti poole - küsib nõusolekut andmete nägemiseks – Andmesubjekt annab andmed ise – või nõusoleku Andmete valdajale nende näitamiseks – toimub esmalt Andmete valdaja tuvastamine: füüsilise isiku tuvastamine –juriidilise isiku esindusõiguse tuvastamine⁴⁶ – andmete küsimine – andmetele ligipääsu andmine.

⁴⁶ Ehk esindusõiguse olemasolu ja ulatuse kontroll.

JOONIS 7. NÕUSOLEKUTEENUSE BAASPROTSESS VALIDEERIMISEKS JA TÄIENDAMISEKS

Juriidilise isiku nõusolekuteenuse protsess on omakorda seotud veel kolme protsessiga, mida käesolevas analüüsis ei käsitleta: tuvastusteenuse pakkuja poolt teostatavad „Eraisiku tuvastamine“ ja „Juriidilise isiku esindusõiguse tuvastamine“ ning Andmete valdaja poolt teostatav „Andmete nähtavaks tegemine“. Joonis 7 toodud **protsessi valideeritakse ja täiendatakse TO-BE tulevikulahenduse kirjeldamise käigus**.

1.3.2. PÜSTITATUD HÜPOTEESID

Kasutusjuhtumitest ülevaate saamiseks püstitati koostöös Tellijaga kasutusjuhtumite hüpoteesid juriidilise isiku nõusolekuteenuse (NT) osas ja selle erinevate võimalike klientide vaatest (vt Tabel 3, lk 32).

- Kliendiks loeti üldjuhul Andmesubjekti või osapoolt, kelle jaoks konkreetses kasutusjuhul lihtsustub tegeliku eesmärgi täitmine kõige enam.
- Tegelikult eesmärgiks loeti nõusoleku andmise eesmärki, ehk nõusolekut Andmete küsija seisukohalt.
- Peamiste osapoolte seostena tuvastati äri-ärile (B2B⁴⁷) ja riigilt-ärile (G2B⁴⁸) seosed.

B2B EHK ÄRILT-ÄRILE tüüpi kasutusjuhtum tähendab NT seisukohalt olukorda, kus üks ettevõtte vajab teise ettevõtte andmeid, mis asuvad peamiselt riiklikes registrites ja see on eeldatavalt kõige tõenäolisem kasutusjuht.

Hüpoteetilised kasutusjuhud:

- Tehnigulise esindusõiguse olemasolu kontroll
- Juriidilise isiku esindamiseks antud volituste info ei ole täna registritest leitav⁴⁹
- Tehingulise esindusõiguse ulatuse kontroll
- Juriidilise isiku esindamiseks antud volituste info ei ole täna registritest leitav⁵⁰
- Raha päritolu tõendamine

⁴⁷ *Business to business* – äri-ärile

⁴⁸ *Government to business* – riigilt-ärile

⁴⁹ Seadusjärgne esindus on leitav äriregistrist, tehingulise esinduse puhul on vaja kontrollida volikirja (sh selle sisu).

⁵⁰ Seadusjärgne esindus on leitav äriregistrist, tehingulise esinduse puhul on vaja kontrollida volikirja (sh selle sisu).

- Notariaalsete ostu-müügi tehingute puhul tuleb ostjal tõendada raha päritolu (rahapesu vältimiseks)
- Eestis on ca 10 000 juriidilist isikut, kellel on KYC⁴⁵ jälgimise ehk taustakontrolli teostamise kohustus, milleks tuleb pärida riigi registrites olevaid andmeid. Selleks annab täna juriidiline isik nõusoleku taustakontrolli tegevale juriidilisele isikule (nt pangad).
- Pandimajadel on teatud juhtudel kohustus kontrollida, kas pantijal on pantimiseks vajalik omandiõigus.
- Müügi-/teenuse/hanke- pakkumise tegemine või hinna taotlemine
  - Pakkujal on parima pakkumise tegemiseks vajalik saada ülevaadet kliendi senistest kasutusmahtudest ja tarbimisharjumustest (nt energiatarbimisest⁵¹ või sõidukipargist⁵²).
  - Muu ettevõtja tahab kasutada tarbimise andmeid (nt teenuse arendamiseks jmt).
  - Vee-ettevõtjalt hinna taotlemiseks on vett tarbival juriidilisel isikul vajalik saada oma tarbimispunktide andmeid
- Krediidipakkumise tegemine
  - Pakkujal on pakkumise tegemiseks vajalik saada ülevaadet kliendi maksejõulisusest (nt laenudest ja liisingutest) ja -käitumisest, et hinnata oma riske.
- Maksukohuslase menetlus
  - Ettevõtte saab tema osas tehtud maksuameti maksukäitumise hinnangut jagada teiste ettevõtete, FIEde ja eraisikutega ning tutvuda teiste ettevõtete poolt neile jagatud andmetega.
- Põllumajanduse registriandmete kasutamine
  - Põllumajandusettevõttel on võimalik pärida andmeid mõnest PRIA registrist oma äriks eesmärkideks.

G2B EHK RIIGILT-ÄRILE tüüpi kasutusjuhtum tähendab näiteks sellist olukorda, kus nt välisriigi ettevõtte vajab andmeid Eesti ettevõtte kohta, kuid andmeid küsib Andmesubjektilt Eesti riik selleks, et need edastada teise riiki, mis edastab selle oma kohalikule ettevõttele.

Hüpoteetilised kasutusjuhud:

- Välisinvesteeringu saamine - välisinvestor vajab Eestisse investeerimise otsuse tegemiseks ülevaadet Eesti ettevõtte KYC profiilist.

Hüpoteesidele tuginedes määratleti intervjueeritavad osapooled, kelle abil valideeriti püstitatud hüpoteese esmalt intervjuudes ja seejärel küsitluses (vt osapoolte hinnanguid hüpoteesidele p 1.3.3).

---

⁵¹ Nt on Eleringil täna välja arendatud oma süsteem, mille kaudu lepingulised osapooled pääsevad nõusolekute alusel andmeid vaatama.

⁵² Transpordiameti e-teeninduses on suure paindlikkusega nii juriidiliste kui eraisikute vaheliselt võimalik anda nõusolekut ja vastavalt nõusolekule sõidukitega seonduvaid andmeid näha. Vt Kasutusjuhtum 2, p. 1.3.4

TABEL 3. PEAMISTE KASUTUSJUHTUMITE VÄLJA VALIMISEL ALUSEKS VÕETUD HÜPOTEETILISED KASUTUSJUHTUMID

KASUTUSJUHTUM (TEGELIK EESMÄRK)	ANDMED	ANDMETE VALDAJA	ANDMETE KÜSIJA		KLIENT-ANDMESUBJEKT		SEONDUV TEENUS			SEOTUD ANDMEKOGU	JURIIDILINE KONTEKST	TEHNOLOO-GILINE TEOSTATAVUS	RISIKID NÕUSOLEKU- TEENUSEGA SEONDUVALT
			TÜÜP	VÕIMALIK MAHT*	TÜÜP	VÕIMALIK MAHT*	NIMI	SH NÕUS- OLEKUD	TEENUSE OMANIK				
Tehingust tulenev esindusõiguse kontroll	Notariaalsete volituste andmed	Notarite Koda	Juriidiline isik	Teadmata hulk	Juriidiline isik	127 357 ⁵³	e-notar	ei	Notarite Koda	Volikirjade register	Isikuandmed	Lihtsasti teostatav, kasutades Pääsuke infosüsteemi võimalusi	Isikuandmete avalikustamine
	Volituste andmed	Juriidilised isikud	Juriidiline isik	Teadmata hulk	Juriidiline isik	127 357	-	-	-	puudub	Isikuandmed	Keerulisem, kuna on suur hulk Andmete valdajaid	Esindatava juriidilise isiku kahjustamine
Müügipakkumuse tegemine	Energiatarbimise andmed	Elering	Energia-müüja Muu	X	Energiatarbija	127 357 ⁵³	E-Elering	Jah	Elering	Eleringi andmebaas	Ärisaladus	Teostatav, sõltub Eleringi andmebaasi integratsioonist	Konkurentsi takistamine
Teenuspakkumuse tegemine	Autopargi andmed	TRAM	Tehnohoolduse pakkuja	20 427	Autopargi omanik	Teadmata hulk	-	-	-	Sõidukite register	Isikuandmed, ärisaladus	Teostatav, andmevahetust eeldab TRAM registriga	Kasutajate avalikustamine
Hangetele pakkumuse tegemine	Tarbimis- harjumuse andmed	Sideteenuste pakkujad	Sideteenuste pakkuja	6 193	Sideteenuste kasutaja	127 357 ⁵³	-	-	-	Sideteenuste pakkujate andmebaasid	Ärisaladus, lepinguõigus	Keerulisem, sideteenuste andmebaaside integreerimist nõuab pakkujate	Ärisaladuse avalikustamine, üksikkasutajate avalikustamine
Hinnataotluse tegemine	Vee tarbimise andmed	Vee-ettevõtte	Vee tarbija		Vee tarbija	127 357 ⁵³	-	-	-	Vee-ettevõtete andmebaasid	Ärisaladus, lepinguõigus	Tehniliselt keerulisem. Vajalik on vee-ettevõtete andmebaaside integratsioon X-teega ja tarbijate nõusoleku haldamine.	Teenuse ostja kahjustamine
Krediidipakkumise tegemine	Makse- võimekuse andmed	Pank	Finantsteenuse pakkuja	1 383	Laenuaotleja	127 357 ⁵³ /2 = 63 768	-	-	-	Finantsteenuse pakkujate andmebaasid	Laenuandja vastutus	Keerulisem, sest tugineb finantsteenuse pakkujate andmebaasidele	Laenuvõtja kahjustamine
	Maksukäitumise andmed	EMTA	Krediitmüügi pakkuja	Teadmata hulk	Krediidi taotleja	127 357 ⁵³	Hinnangute teenus	Jah	EMTA	Maksuameti andmebaas	Maksusaladus, ärisaladus	Teostatav, vajalik EMTA-lt andmete pärimine	Kreeditoride kahjustamine
	Äritegevuse andmed	Äriregister	Krediitmüügi pakkuja	Teadmata hulk	Krediitmüügi taotleja	127 357 ⁵³	-	-	-	Äriregistri andmebaas	Läbipaistvus ja konkurentsitingimused	Teostatav, täiendada vajalik tänast Pääsukese liidest	Konkurentsi takistamine
Raha päritolu tõendamine	Notariaalsete tehingute andmed	Tehingu osapool, finants-asutus	Notar	88 ⁵⁴	Notariaalse tehingu osapool-Ostja	Ca 50 000 ⁵⁵	-	-	-	Riigiportaal Eesti.ee	Rahapesu tõkestamine ja ennetamine	Keerulisem, kuna on suur hulk Andmete valdajaid	Tehingu osapoolte avalikustamine
Maksukäitumise hinnang	Väljastatud hinnang	EMTA	Juriidilised isikud	Teadmata hulk	Maksu-kohuslane	127 357 ⁵³	Hinnangute teenus	Jah	EMTA	Maksukäitumise hinnangute andmekogu	Läbipaistvus ja konkurentsitingimused	Teostatav, vajalik EMTA-lt andmete pärimine	Maksukohuslase kahjustamine

⁵³ <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/majandus/ettevotete-majandusnaitajad>

⁵⁴ <https://www.notar.ee/et/notariametist>

⁵⁵ <https://www.notar.ee/et/notarite-koda/uudised/kinnisasjad2023>

KASUTUSJUHTUM (TEGELIK EESMÄRK)	ANDMED	ANDMETE VALDAJA	ANDMETE KÜSIJA		KLIENT-ANDMESUBJEKT		SEONDUV TEENUS			SEOTUD ANDMEKOGU	JURIIDILINE KONTEKST	TEHNOLOO-GILINE TEOSTATAVUS	RISIKID NÕUSOLEKU- TEENUSEGA SEONDUVALT
			TÜÜP	VÕIMALIK MAHT*	TÜÜP	VÕIMALIK MAHT*	NIMI	SH NÕUS- OLEKUD	TEENUSE OMANIK				
Välis- investeeringu saamine	KYC profiili andmed	Erinevad asutused (koondab RIK)	Teine riik	Teadmata hulk	Eesti ettevõtte, nt iduettevõtte	Teadmata hulk	KYC	Jah	RIK	Erinevad riiklikud andmekogud	Tausta kontrollimise kohustus ja KYC profiili regulatsioon	Keeruline, sest hõlmab mitmete riiklike andmekogude integratsiooni	Investeeringute takistamine
Põllumajanduse registriandmete kasutamine	Põllumajandus- ettevõtjate omandi andmed	PRIA	Eraettevõtja (eratarkvara)	Teadmata hulk	Konsulent?	23 767 ⁵⁶	-	-	-	Põllumajanduse valdkonna andmekogud	Ettevõtja aruandluse kohustus, toiduohutus	Teostatav, vajalik PRIA-lt andmete pärimine.	Toetuse taotleja kahjustamine
Vara pantimine	Omandiõiguse andmed	Nt TRAM	Pandimaja	10 000 ⁵⁷	Panditava auto omanik	Teadmata hulk	-	-	-	Sõidukite register, Riigi kinnisvararegister	Omandiõiguse tõendamine	Teostatav kui integratsioon on TRAM andmebaasiga	Vara omanike kahjustamine

*ettevõtjat, päringut, sagedust, raha vmt, mis iseloomustab teenuse olulisust selle osapoole jaoks, seotud juriidiliste isikute hulk saadud intervjuult, internetiotsinguga või muudel (tabelis viitamata) juhtudel Statistikaameti aruandest „MAJANDUSLIKULT AKTIIVSED ETTEVÕTTED | Tegevusala (EMTAK 2008) ning Aasta“, kasutati EMTAK koodi (esimene tase, kokku 18 tegevusvaldkonna koodi) ja kõige uuemat infot (2017 a). St et toodud arvud sisaldavad ka kasutusjuhtumitega mitteseotud ettevõtete arvu.

⁵⁶ <https://www.pria.ee/toetused/toetusesaajad>, suurima taotlusvooru puhul ca 8000 juriidilist isikut ja ca 5000 eraisikut.

⁵⁷ intervjuu alusel

Tabel 3 toodud hüpoteetilised kasutusjuhtumid, on siinkohal lahti seletatud, tuginedes intervjuudes kogutud infole:

MÜÜGI-/TEENUSE/HANKE- PAKKUMUSE TEGEMINE

Üheks heaks näiteks on suuremahulisi andmeid valdav Elering. **E-Elering tarbijaportaalis saab energiatarbija, nõusoleku alusel, jagada oma energiatarbimise mõõteandmeid erinevate rakendustega.** Andmete jagamiseks on loodud Estfeed tarkvõrgu andmevahetusplatvorm, mis võimaldab sõnumite turvalist vahetamist energiasektoris. Rakendusteks on erinevad Tarbijaportaali kaudu pakutavad energiatarbimise ja laiemalt energiasektoriga seotud tarkvaralised programmid ja füüsilised seadmed. Need rakendused võimaldavad energiatarbimise kulusid vähendada ja tarbimist jälgides või visualiseerides kaudselt tarbimiskäitumist muuta (nt energiatarbimise graafik).

Lisaks võimaldab teenus tarbijatel anda energiamüüjatele, rakendustele ja eraisikutele juurdepääs endaga seotud mõõtepunktide ja tarbimise ning tootmise andmetele. Energiämüüjad saavad 48 tunniks ligipääsu mõõtmispunkti andmetele müügipakkumise tegemiseks. Seejuures ei eristata teenuse puhul füüsilise või juriidilise isiku nõusolekuvormi, kuna äriiline vajadus eristamiseks puudub.

Hüpoteesi kohaselt oli üheks võimalikuks juriidilise isiku nõusolekuteenus kasutusjuhiks **sideandmete jagamine müügipakkumuste tegemiseks.** Sideettevõtjate sõnul oleks teinekord hankes osalemisel oluline näha klientide tarbimisharjumusi (eelkõige nt *roaming* andmed), kuid on ebatõenäoline, et andmeid valdavad ettevõtted sooviksid selliseid andmeid oma andmebaasist jagada. Intervjueeritute hinnangul on sideandmed tundlikud ja nende käitlemine seetõttu väga reguleeritud. Ühe intervjueeritud sideoperaatori esindaja sõnul hoitakse alles ainult neid andmeid, mida seadusandlus nõuab või mida on äriselt oluline omada, sest iga andmekomplekti hoiustamisega kaasnevad riskid. Andmete jagamiseks peab olema klientidelt nõusolek, riik aga saab neile andmetele vajadusel niikuinii juurdepääsu. Ettevõtjate hinnangul küsitakse müügipakkumiste puhul andmed otse välja: selliselt andmete liigitamine tundub võrreldes nõusolekuteenusega väiksema riskiga. Intervjueeritute sõnul säilib risk ka juhul, kui nõusolekuteenus omanikuks on riik.

Sidevaldkonna kasutusjuhtude tekkimise madalat tõenäosust iseloomustab ka see, et ühe sellise intervjueeritud ettevõtja sõnul ei kasuta tema ettevõtte nõusoleku alusel andmete pärimist riiklikest registritest. Enamasti toimub see kas seadusest tuleneva kohustuse täitmiseks või muul õiguslikul alusel. Hetkel ei näe ta ka tulevikus ühtegi just sideettevõtja spetsiifilist kasutusjuhtu, kus tekiks vajadus pärida riiklikest registritest andmeid nõusoleku alusel. Kuna sidevaldkonna ettevõtte ei pruugi olla aga teenuse kasutaja, ei saa välistada, et on ettevõtteid, kellel võib tekkida äriiline vajadus sideettevõtte andmeid kasutada.

HINNATAOTLUS VEE-ETTEVÕTETELE

Potentsiaalse kasutusjuhuna toodi intervjuudel välja veel hinnataotluste⁵⁸ koostamine vee-ettevõtjatele. Veeteenus hind kujuneb teenuse osutamiseks vajalike kulude alusel, milleks võivad olla põhjendatud tegevuskulu, investeringud olemasolevate ühisveevärgi ja -kanalisatsioonisüsteemide jätkusuutlikkuse tagamiseks, keskkonnanõuete, kvaliteedi- ja ohutusnõuete täitmise kulud ning kapitalikulu. Lisaks sisaldub hinnas vee-ettevõtja põhjendatud tulukus. Üks hinda mõjutav tegur on ka müügimaht, mis omakorda sõltub tarbijate poolt tarbitava teenuse mahust. Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni teenuse hinda kontrollib ja kooskõlastab Konkurentsiamet.

Vee-ettevõtted on hetkel monopoolses seisundis, mistõttu peavad nad Konkurentsiameti sätestatud kulude vajadusest ja otstarbekusest kinni pidama⁵⁹. Mõnel ettevõttel on aga tarbimispunkte koguni 150: hetkel tuleb hinnataotluse koostamisel kõigilt tarbimispunktidelt andmete nägemiseks eraldi nõusolekud koguda. Intervjueeritud konsultant kasutab selleks hetkel eraettevõtte abi, kes teeb päringud ja kogub tarbimisandmed kokku. Intervjueeritu sõnul võiks nõusolekuteenus teha protsessi lihtsamaks, kiirendades

⁵⁸ Teisisõnu veeteenus hinna ettepanek.

⁵⁹ <https://www.konkurentsiamet.ee/et/vesi-soojus/vesi/hindade-kooskolastamine>

oluliselt kahe ettevõtja (Andmesubjekt ja Andmete küsija) vahelist andmevahetust ja lihtsustaks seetõttu hinnataotluste koostamist.

MAKSUKÄITUMISE HINNANG

Juriidilise isiku nõusolekuteenusega sarnase teenuse on välja arendanud ka EMTA. **Maksukäitumise hinnangute e-teenus** annab ettevõtjatele võimaluse näha ennast Maksu- ja Tolliameti vaatest. Kui ettevõtte maksuandmetes ja/või -maksukäitumises on puudusi, siis saab ettevõtte asuda neid ise kohe parandama, mis võimaldab ennetada maksukontrolli sattumist. Hinnangute teenuses kuvatakse äriühingutele ja käibemaksukohustuslasest füüsilisest isikust ettevõtjatele kaks hinnangut: maksukuulekuse hinnang ja maksuasjade korrasoleku hinnang. Hinnangute teenust saavad kasutada kõik e-teenuste keskkonna e-MTA kasutajad: nii ettevõtete esindajad, FIE-d kui ka eraisikud.

Ettevõtte saab oma hinnanguid jagada teiste ettevõtete, FIE-de ja eraisikutega ning tutvuda teiste ettevõtete poolt neile jagatud andmetega. Kui ettevõtte soovib, saab ta muuta tema kohta tehtud hinnangud avalikuks. Hinnangute jagamisel antakse pääsuõigus oma ettevõtte hinnangute nägemiseks ettevõtja poolt valitud ettevõttele või eraisikule. Hinnangute jagamisel teise ettevõttega on hinnangud nähtavad selle ettevõtte seaduslikele esindajatele ning nende poolt volitatud esindajatele.⁶⁰

EMTA esindaja sõnul liigutakse seadusandlikul tasandil üha rohkem selles suunas, et tagada rohkem ligipääsu erinevatele andmetele. Sama toimub ka Euroopa Liidus. EMTA hinnangul võiksid riiklikud andmebaasid juriidilise isiku nõusolekuteenuse kasutusele võtta mitteavalike andmete jagamiseks. Samas on EMTA esindaja hinnangul teenust enim vajavad ettevõtted ja riigiasutused (nagu ka EMTA) endale sarnase lahenduse juba välja arendanud.

RAHA PÄRITOLU TÕENDAMINE

Finantsasutuste puhul on oluliseks kasutusjuhiks **seaduslik kohustus rahapesu tõkestamiseks** (KYC), milleks tuleb pärida riigi registrites olevaid andmeid. Selleks annab täna juriidiline isik nõusoleku taustakontrolli tegevale juriidilisele isikule (nt pangad). Selline KYC teenus on hetkel väljatöötamisel RIK-is ning analüüsiga alustatakse jaanuaris 2024. Intervjueeritud RIK-i esindaja sõnul on oluline küsimus, et kui pankadel on seaduse järgi kohustus taustakontrolli läbi viia, võib nõusolekuteenus lisanduva vahelülina olla ebavajalik. Nõusolekuteenus lisandumine võib muuta äriprotsessi keerulisemaks, mistõttu kasvab risk võimalikuks süsteemi väärkasutamiseks. Teisalt oleks jällegi vajalik säilitada info selle kohta, kes on nõusoleku andnud ja kes on andmeid vaadanud.

Intervjueeritud panga esindaja sõnul on igasuguste andmete jagamine nende jaoks tundlik teema ja seotud nii äri- kui ka andmekaitsealaste riskidega. Andmete väljaandmise tõttu on olnud ka mitmeid kohtuprotsesse. Näiteks ei kasutata (kirjeldatud riskide maandamise eesmärgil) ettevõtte-siseselt klientidest rääkides nende nimesid, vaid ettevõtetele/isikutele omistatud numbreid. Samuti toodi välja, et eraisikute ja juriidiliste isikute andmetele lähenetakse terviklikult, mitte eraldiseisvalt⁶¹.

Raha päritolu tõendamise, näiteks juhul kui ettevõtja ostab juriidilisele isikule kinnisvara, on seotud ka **notarid**. Intervjueeritud notari hinnangul ei ole nõusolekuteenus hetkel notari seisukohalt vajalik põhjusel, et enamik andmeid, mida juriidiliste isikute kohta vajatakse, päritakse Äriregistrist. Lepingud notaritoiminguteks teise osapoolega on privaatsed. Juhul, kui on vajalik tõendada raha päritolu, siis rahalised vahendid liiguvad läbi panga ning kinnitus raha päritolu kohta saadakse pangalt. Juhul, kui vahendid on pärit kolmanda isiku käest, siis tõendamine toimub kahe osapoole vahelise lepingu alusel. Kuigi intervjueeritud notari seisukohalt ei ole nõusolekuteenus hetkel notarile vajalik, võib selline teenus olla aga vajalik notari kliendi ehk ettevõtja seisukohalt, kes saab anda nõusoleku oma mitteavalike andmete pärimiseks.

⁶⁰ <https://www.emta.ee/ariklient/e-teenused-koolitused/nouanded/mida-naitavad-maksukaitumise-hinnangud#jagamine-avalikustamine>

⁶¹ Siin mõeldud andmetele ligipääsu ja nende töötlemise põhimõtteid.

ESINDUSÕIGUSE KONTROLL VOLIKIRJADE REGISTRIST⁶²

Teine notariga seotud kasutusjuht võib tekkida **notariaalsete volikirjade** puhul (mida võib käsitleda samuti nõusolekutena). Volikirjade registris antakse kinnitus, et füüsiline isik tohib esindada ettevõtet juhatuse liikmena (saab ligi andmetele ja teha päringuid ettevõtte nimelt). Juhul kui füüsiline isik ettevõtte nimel mõnda päringut teeb, saaks teoreetiliselt nõusolekuteenuse kaudu kontrollida, et kas volikirjade registris on isikul olemas volitus selliseid toiminguid teha.

PÕLLUMAJANDUSE REGISTRANDMETE KASUTAMINE

Potentsiaalne kasutusjuht võib tekkida PRIA registritest andmete pärimise puhul. Suurandmete projekti raames arendatakse välja e-teenused, kust **eratarkvarade omanikel on võimalik API kaudu pärida registriandmeid**. Info andmekogudes pärineb maal tegutsevate ettevõtjate käest. Hetkel on PRIA esindaja sõnul mõeldud, et kaasustega hakatakse tegelema ükshaaval, kuid riiklik nõusolekuteenus oleks seejuures tõenäoliselt parem lahendus. Juriidilisel ja füüsilisel isikul otseselt vahet ei tehta. Näiteks hetkel on kõige suurema taotlejate arvuga taotlusvoorus ca 13 000 taotlejat, kellest ca 8 000 on juriidilised isikud. Lisaks tõi PRIA esindaja välja, et **aeg-ajalt tekib olukordi, kus teised riigiasutused vajavad registriandmeid seadusest mitte-tulenevate kohustuste täitmiseks (nagu näiteks analüüside läbiviimine)**. Nendel puhkudel oleks intervjueeritu hinnangul samuti nõusolekuteenus väga heaks lahenduseks, et registriandmetele ligipääs tagada.

VÄLISINVESTEERINGU SAAMINE

Välisinvestor soovib enne investeringuotsuse tegemist enamasti näha Eestis registreeritud (nt idu) ettevõtte KYC⁴⁵ profiili. Täna on sellega seonduvalt riskid ja pettuste võimalus suhteliselt kõrged ja ajakulu KYC profiili kokku saamisel suhteliselt suur. Riigi tugi ei kompenseeri täna osapooltele võetavaid riske (nt pankadel lasub kogu vastutus e-residendile konto avamisel kaasnevate riskide osas). Nõusolekuteenuse puhul (näidet jätkates) saaks Eesti iduettevõtte KYC profiili nägemise soovi kohta teavituse ja saab omamorda lubada sellele konkreetsele küsijale-investorile juurdepääsu mingiks ajaks oma KYC profiili andmetele ning välisinvesteeringute otsused muutuvad kiiremaks.

1.3.3. OSAPOLTE HINNANGUD HÜPOTEESIDELE

Eespool kirjeldatud hüpoteetilised kasutusjuhtumid valideeriti võimalike osapoolte intervjuudes (vt intervjuu kava lisades p 3.2), millele tuginedes teostati küsitlus (vt küsimustikku lisades p 3.3) laiemale valimi seas, et lõppeks valida välja kolm peamist kasutusjuhtumit (vt p 1.3.4) täpsemaks kirjeldamiseks.

Uuringu raames läbiviidud küsitluse eesmärgiks oli koguda tagasisidet esialgsetele kasutusjuhtude hüpoteesidele, et paremini mõista nõusolekuteenuse vajalikkust, sh:

- Millised on valdkonnad, kus nõusolekuteenus oleks vajalik?
- Millised on peamised andmed, mida ettevõtted teineteise kohta pärivad?

Küsitlusankeet (viide lisadesse) kooskõlastati Tellijaga ja saadeti välja Alchemeri keskkonna abil. Samuti jagati küsitluse linki Teostaja avalikul Facebooki lehel. Kuna eelneva analüüsi põhjal leiti, et nõusolekuteenuse näol on tegemist universaalse teenusega, kuulusid küsitluse sihtgruppi kõik Eesti ettevõtjad, sõltumata tegevusalast, asukohast jms. Sisendi kogumiseks kasutati nii Tellija kui ka Teostaja kontakte varasematest uuringutest ehk valimi moodustamisel kasutati lumepallimeetodit.

Küsitlus koosnes kaheksast erinevast küsimusest ja sisaldas nii valikvastustega kui ka avatud vastuse väljaga küsimusi. Ankeet saadeti kokku 2014-le ettevõtjale ja oli avatud vahemikus 16.01-05.02.2024. Nimetatud perioodi jooksul saadeti mittevastanutele kaks meeldetuletust. Kogu küsimustiku täitis 104 ja osaliselt 79 vastajat. Küsitluse ülesehitusest ja vastamismäärast (ainult lõpetanud arvestades 5,2%, koos osaliselt

⁶² E-Notari infosüsteem.

vastanutega 9,1%) tulenevalt võeti analüüsis arvesse ka osaliselt vastanute sisend, seejuures on analüüsis iga küsimuse juures toodud antud küsimusele vastanute arv.

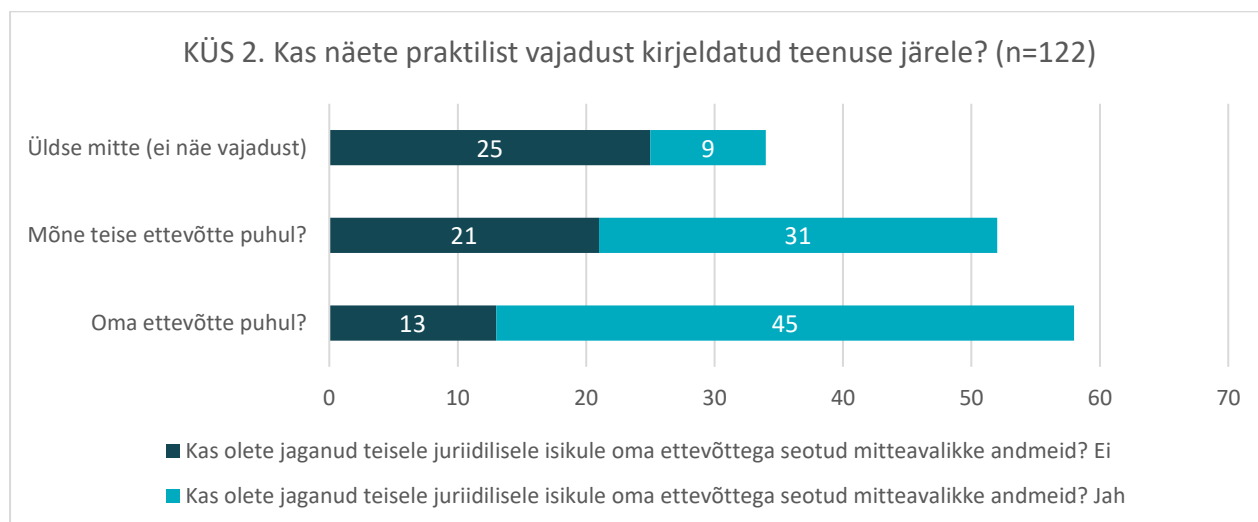
Läbiviidud küsitluses oli vastajatel võimalik vastamine igal ajal pooleli jätta, st, et salvestati ka poolikult vastatud küsimustiku vastutused. Seega on vastanute hulk küsimustiku loogiliste plokkide (vt plokkide selgitust p 3.5) kaupa kahanev (Joonis 8).

JOONIS 8. KÜSITLUSE VASTAJATE ÄRA LANGEMINE KÜSIMUSTIKU LEHEKÜLGEDE KAUPA

Siin toodud vastajate arvud on saadud, eirates vastamisi plokk 2. vabatahtlikule küsimusele (KÜS 4), sest sellele mittevastamine ei takistanud küsitluses edasi liikumist.

Hüpoteeside valideerimise kaudu sooviti eeskätt veenduda, kas Tellijaga koostöös defineeritud hüpoteetilised kasutusjuhtumid peavad paika ja kas juriidilise isiku nõusolekuteenus võiks olla äriliselt vajalik. **Ettevõtjate hinnangul on enamik juriidiliste isikute andmeid täna avalikud, mistõttu on nõusolekuteenuse vajalikkust keeruline hinnata.**

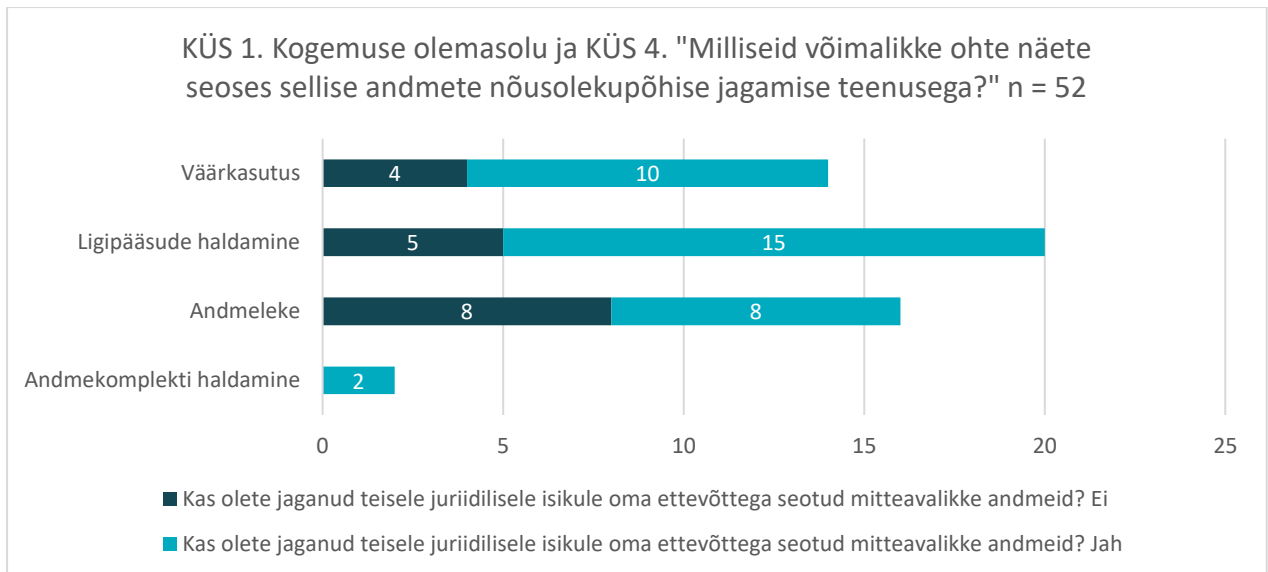

JOONIS 9. KÜSITLUSELE VASTANUTE ANDMETE JAGAMISE KOGEMUS JA TEENUSE VAJADUSE NÄGEMINE

KÜS 2. puhul võis sama vastaja, kes näeb vajaduste teenuse järele, valida nii oma ettevõtte puhul

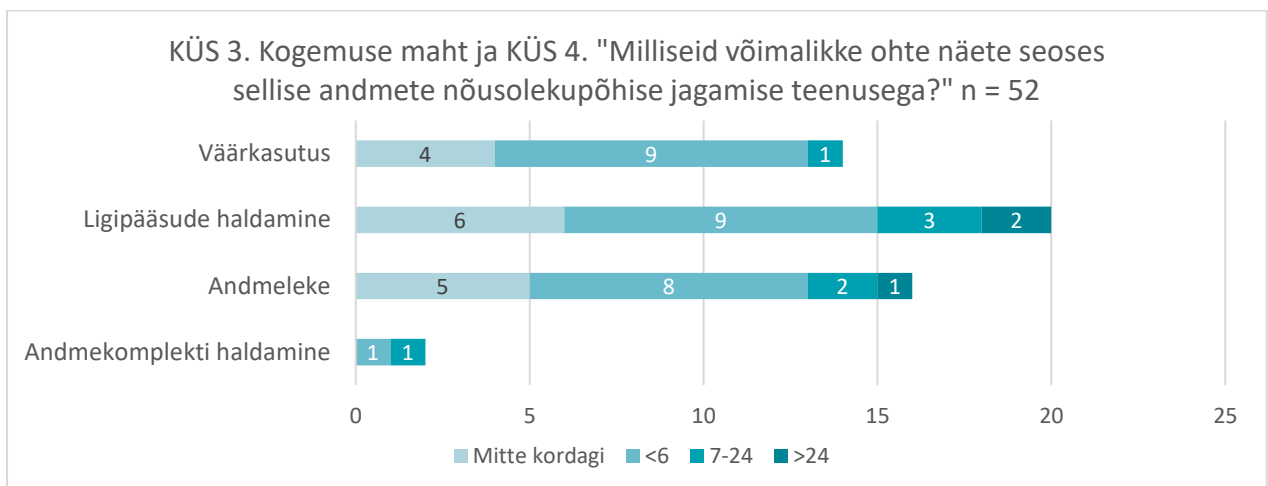
Mitmed intervjuueeritavad olid seisukohal, et ettevõtted/riigiasutused, kus hetkel eksisteerib vajadus nõusolekupõhiselt juriidiliste isikute andmete jagamiseks, on sellise teenuse juba välja arendanud. Avaliku sektori esindajate seisukoht oli, et teenuse ärilist vajadust oskavad täpsemalt öelda teenuse peamised kasutajad, ehk ettevõtjad.

Ettevõtjate seas läbi viidud küsitlus näitas, et teenuse hindasid põhimõtteliselt vajalikuks ca 48% sellele küsimusele vastanutest. Kõrvutatuna vastaja senise kogemusega oma andmete jagamise osas selgus, et varasema kogemuse olemasolu korral peeti teenust vajalikuks tunduvalt suurema tõenäosusega, kui sellise kogemuse puudumisel, vastavalt 45 ja 31 vs 13 ja 21 vastajat (vt Joonis 9).

JOONIS 10. ANDMETE JAGAMISE KOGEMUS JA OHTUDE NÄGEMINE (OHU LIIGITI)

Mõnede intervjueeritud ettevõtjate hinnangul võib nõusolekuteenus lisandumine praegusesse lepingupõhisesse andmete väljastamise protsessi **suurendada äri- ja andmekaitsealaseid riske**. Seda isegi juhul, kui teenuse omanikuks on riik. Vt Joonis 10.

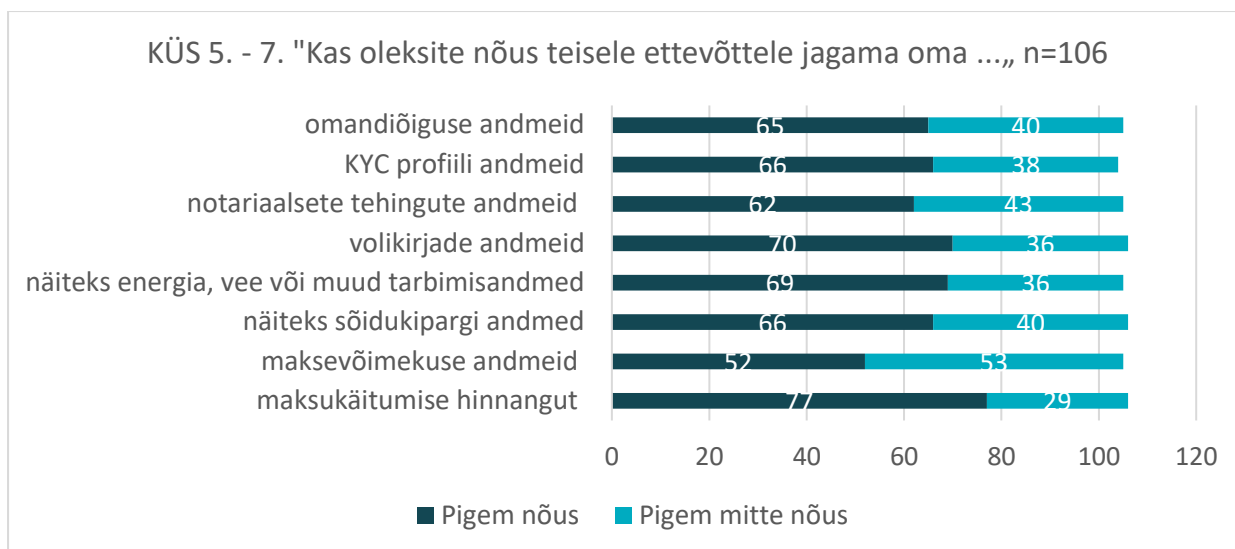

JOONIS 11. VARASEM ANDMETE JAGAMISE MAHT JA OHTUDE NÄGEMINE (OHU LIIGITI)

Ohtude nägemine kõrvutatuna KÜS 3. „Mitu korda olete viimase aasta jooksul avaldanud teisele juriidilisele isikule oma ettevõtte kohta andmeid, mis ei ole avalikult kättesaadavad?“ vastustega

Neil, kes on andmeid rohkem jaganud, on tõenäoliselt jagamise protsess ja ohud paremini läbi mõeldud. Neil, kes pole kordagi teinud, ei oska nii palju ohte näha ning need, kes on harva jaganud, on teinud seda pigem ad-hoc ja selle tõttu on ka ebakindlamad (on enim märkinud võimalikke ohte) vt Joonis 11.

Samas tõid intervjueeritud välja, et nõusolekuteenus võib olla teatud juhtudel **äriprotsesside kiirendamiseks vajalik**, seda eriti siis, kui on tarvis esitada suurel hulgal andmeid (teostada päringuid).

JOONIS 12. VASTANUTE VALMISOLEK JAGADA OMA ETTEVÕTET PUUDUTAVAJD ANDMEID

Vastused koondati jagamisvalmiduseks järgmiselt:
 Pigem nõus = Neutraalne + Pigem tõenäoline + Väga tõenäoline
 Pigem mitte nõus = Väga ebatõenäoline + Pigem ebatõenäoline

Küsitlusest selgus, et mingis valdkonnas, teatud juhtudel on 49-73% vastanutest (n=106) valmis oma ettevõtte kohta mingeid andmeid jagama (vt Joonis 12):

- kõige vähem ollakse valmis jagama oma maksevõimekuse andmeid
- kõige enam ollakse valmis jagama oma maksukäitumise hinnangut

9 vastanut 106-st märkisid ka muu juhtumi, millal ollakse nõus oma andmeid jagama:

- Audiitor1
- EPD/ESG 1
- ERP pakkuja 1
- ESG 1
- krediit 1
- piirhinnad 1
- taust 2
- usaldusväarsuse tõendamiseks 1
- VMI 1

Kokkuvõtteks selgus küsitlusest (vt Joonis 12) täpsemalt kirjeldamiseks sobivad kolm peamist kasutusjuhtumit:

- maksukäitumise hinnangu jagamine finantsteenuse pakkumiseks (edetabelis 1. koht)
- sõidukipargi andmete jagamine hooldusteenuse pakkumiseks (edetabelis 3./4. koht)
- KYC profiili andmete jagamine (näiteks esindusõiguse kontrollimiseks, edetabelis 3./4. koht)

Volikirjade andmete jagamist toodi vastanute poolt enam esile (edetabelis 2 koht), kui sõidukiandmete või KYC profiili jagamist. **Tellijaga tegi edetabelist kolme peamise kasutusjuhtumi vahel valiku otsuse lähtuvalt sellest, millise kasutusjuhtumi baasilt oleks juriidilise isiku nõusolekuteenuse prototüüpimine uuringu TO-BE faasis tulemuslikum.** Seetõttu langes Tellija valik 3./4. kohta jagavatele sõidukipargi andmete ja KYC andmete jagamisele, kuna notariaalsete volikirjade register ei ole riigiasutuse hallata, samas, kui sõidukite register on, ning RIK-il on KYC mikroteenus välja arendamisel.

1.3.4. PEAMISED KASUTUSJUHTUMID

Kasutusjuhtumite kirjeldamisel võeti aluseks **kasutajarolli** ootused ja tajutud ohud (vt p 1.3.3).

KASUTUSJUHTUM 1 – MAKSUKÄITUMISE HINNANGU JAGAMINE

Eesmärgid (rollide motivatsioon):

1. Andmesubjekt soovib näidata teisele juriidilisele isikule (Andmete küsijale) tema kohta Maksu- ja Tolliameti süsteemis EMTA kuvatavaid maksukäitumise hinnanguid (maksukuulekuse hinnang ja maksuasjade korrasoleku hinnang).
2. Andmete küsija soovib näha kellegi kohta Maksu- ja Tolliameti süsteemis EMTA kuvatavaid maksukäitumise hinnanguid (maksukuulekuse hinnang ja maksuasjade korrasoleku hinnang).

Eeltingimused: rollidel peab olema:

- juurdepääs infosüsteemile, süsteem peab olema kättesaadav ja toimiv
- autentimisteenuse kasutamiseks vajalikud vahendid (isikutuvastust võimaldavad atribuudid)
- kasutajatest füüsilistel isikutel nende rollidele vastav juriidiliste isikute esindusõigus
- sh Andmete valdajal peab olema toimiv tehniline lahendus nõusolekuteenusega ühinemiseks (nõusoleku kontrollimiseks) ja andmete näitamiseks.

TABEL 4. MAKSUKÄITUMISE HINNANGUTE JAGAMISE KASUTUSJUHTUMI KASUTAJAROLLID

ROLL	SELGITUS	EESMÄRK, MIDA SAAVUTADA, VÄLTIDA
Andmete küsija	juriidilisest isikust krediiditeenuse pakkuja, kellele andmeid näidatakse	Andmeid küsida, näha ja töödeldaval kujul alla laadida
Andmesubjekt	maksukohustuslane, kelle maksukäitumise andmeid näidatakse	Vabaneda vajadusest ise andmeid kokku koguda ja küsijale edastada: <ul style="list-style-type: none"> • Minimeerida oma halduskoormust. • Kontrollida, mis andmeid jagatakse. • Hallata juba antud ligipääse (isikuid ja tähtaegu)
Andmete valdaja	Maksu- ja Tolliamet (MTA)	Tagada andmekaitse nõuete täidetud, andmeid jagada
Tuvastusteenuse pakkuja	Riigi Infosüsteemi Amet (RIA)	Tagada füüsilise isiku korrektne tuvastamine

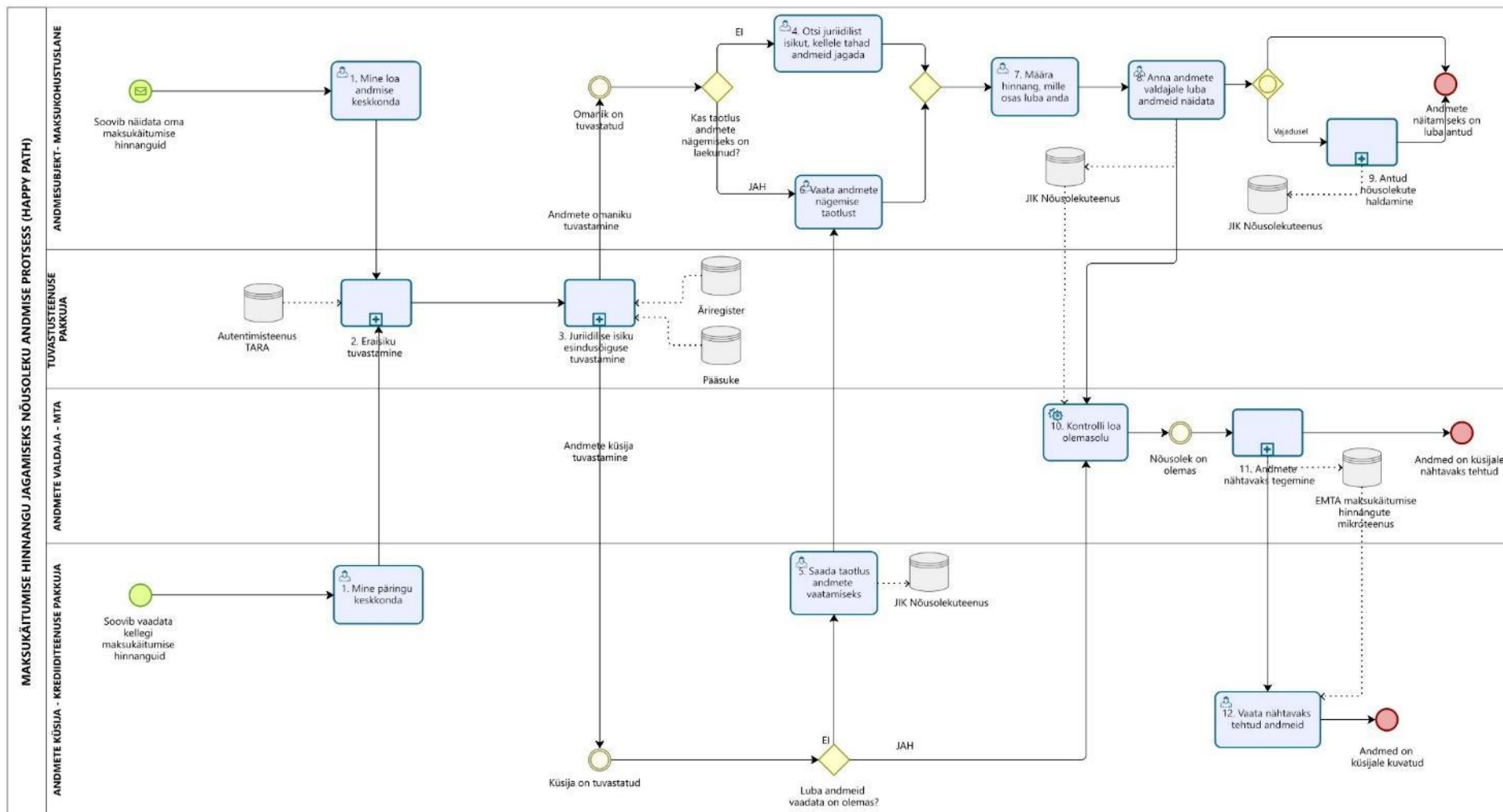
Süsteemid/teenused: Autentimisteenus TARA, Maksu- ja Tolliameti infosüsteem EMTA, maksuandmete register, maksuhinnangute mikroteenus.

Protsessis sisalduvad sammud ja kasutuslood ning välised sammud ja protsessid (+):

1. infosüsteemi sisenemine
2. füüsilise isiku tuvastamine (+)
3. esindusõiguse tuvastamine (+)
4. juriidilise isiku otsimine
5. andmete vaatamise loa taotlemine
6. andmete nägemise taotluse vaatamine
7. hinnangu määramine, mille osas luba anda
8. andmete näitamiseks loa andmine
9. antud nõusolekute haldamine
10. loa olemasolu kontrollimine (+)
11. andmete nähtavaks tegemine (+)
12. nähtavaks tehtud andmete vaatamine

(+) seotud välised (osapoolte/nende süsteemide) protsessid, mille osas juriidilise isiku nõusolekuteenusel puudub kontroll, mõju ja vastutus. **Edukad lõpptulemused:** andmete näitamiseks on luba antud, andmed on küsijale nähtavaks tehtud, andmed on küsijale kuvatud. Vt protsessi, Joonis 13.

JIK – juriidilise isiku

JOONIS 13. MAKSUKÄITUMISE HINNANGU JAGAMISE KASUTUSJUHTUMI PROTSESS

KASUTUSJUHTUM 2 – SÕIDUKIPARGI ANDMETE JAGAMINE

Eesmärk (rollide motivatsioon):

1. Andmesubjekt soovib näidata teisele juriidilisele isikule (Andmete küsijale) tema sõidukipargi kohta TRAM süsteemis olevaid sõidukite andmeid (mark, mudel, vanus vmt).
2. Andmete küsija soovib näha kellegi sõidukipargi kohta TRAM süsteemis olevaid sõidukite andmeid (mark, mudel, vanus jne).

Eeltingimused: rollidel peab olema:

- juurdepääs infosüsteemile, süsteem peab olema kättesaadav ja toimiv
- autentimisteenuse kasutamiseks vajalikud vahendid (isikutuvastust võimaldavad atribuudid)
- kasutajatest füüsilistel isikutel nende rollidele vastav juriidiliste isikute esindusõigus
- sh Andmete valdajal peab olema toimiv tehniline lahendus nõusolekuteenusega ühinemiseks (nõusoleku kontrollimiseks) ja andmete näitamiseks.

TABEL 5. SÕIDUKIPARGI ANDMETE JAGAMISE KASUTUSJUHTUMI KASUTAJAROLLID

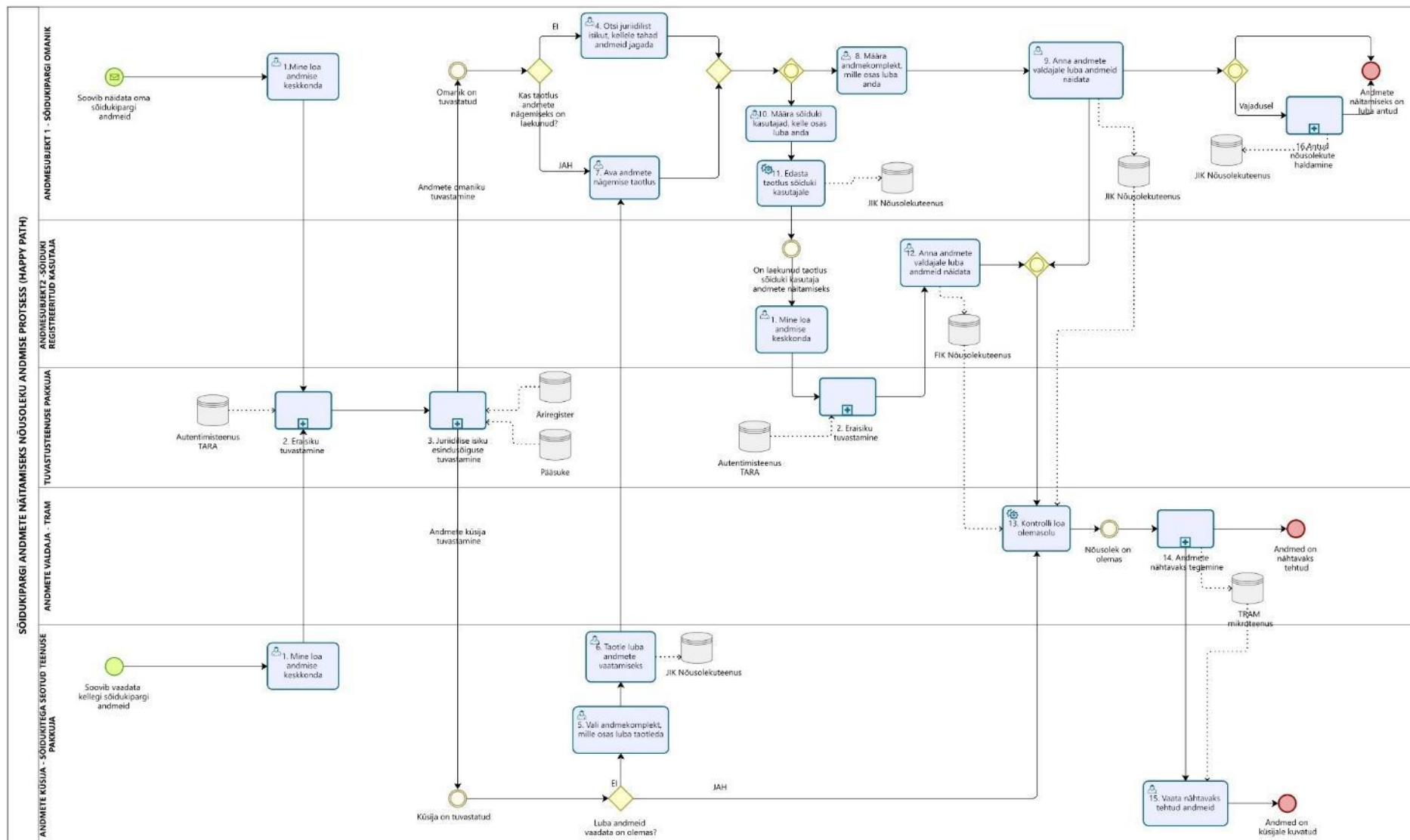
ROLL	SELGITUS	EESMÄRK, MIDA SAAVUTADA, VÄLTIDA
Andmete küsija	juriidilisest isikust, sõidukitega seotud teenuse pakkuja, kellele andmeid näidatakse	Andmeid küsida, näha ja töödeldaval kujul alla laadida
Andmesubjekt1	sõidukipargi omanik, kelle sõidukite andmeid näidatakse	Vabaneda vajadusest ise andmeid kokku koguda ja küsijale edastada. <ul style="list-style-type: none"> • Minimeerida oma halduskoormust. • Kontrollida, mis andmeid jagatakse. • Hallata juba antud ligipääse (isikuid ja tähtaegu)
Andmesubjekt2	füüsiline isik, kes on TRAM süsteemis sõiduki registreeritud kasutaja	Kontrollida oma isikuandmete kasutust
Andmete valdaja	Transpordiamet (TRAM)	Tagada andmekaitse nõuete täidetuse, andmeid jagada
Tuvastusteenuse pakkuja	Riigi Infosüsteemi Amet (RIA)	Tagada füüsilise isiku korrektne tuvastamine

Süsteemid/teenused: Autentimisteenus TARA, Transpordiameti infosüsteem, sõidukite register, sõidukite andmete nähtavaks tegemise lahendus.

Protsessis sisalduvad sammud ja kasutuslood ning välised sammud ja protsessid (+):

1. infosüsteemi sisenemine
2. füüsilise isiku tuvastamine (+)
3. esindusõiguse tuvastamine (+)
4. juriidilise isiku otsimine
5. andmekomplekt valimine, mille osas soovitakse luba taotleda
6. andmete vaatamiseks loa taotlemine
7. andmete nägemise taotluse vaatamine
8. andmekomplekti määramine, mille osas luba anda
9. andmete näitamiseks loa andmine
10. sõiduki registreeritud kasutajate määramine, kelle osas luba anda
11. isikuandmete näitamise taotluse edastamine sõiduki registreeritud kasutajale
12. loa andmine oma isikuandmete näitamiseks sõidukiga seoses
13. loa olemasolu kontrollimine (+)
14. andmete nähtavaks tegemine (+)
15. nähtavaks tehtud andmete vaatamine
16. antud nõusolekute haldamine

(+) seotud välised (osapoolte/nende süsteemide) protsessid, mille osas juriidilise isiku nõusolekuteenusel puudub kontroll, mõju ja vastutus. **Protsessi edukad lõpptulemused:** andmete näitamiseks on luba antud, andmed on küsijale nähtavaks tehtud, andmed on küsijale kuvatud. Vt protsessi, Joonis 14.

JIK – juriidilise isiku, FIK – füüsilise isiku

JOONIS 14. SÕIDUKIPARGI ANDMETE JAGAMISE KASUTUSJUHTUMI PROTSESS

KASUTUSJUHTUM 3A – KYC PROFIILI TÄIELIKULT DIGITAALNE JAGAMINE

Eesmärk (rollide motivatsioon):

1. Andmesubjekt soovib näidata teisele juriidilisele isikule (Andmete küsijale) tema kohta Registrate ja Infosüsteemide Keskuse poolt kokku kogutud andmete põhjal koostatud KYC profiili.
2. Andmete küsija soovib näha kellegi kohta RIK süsteemis koostatud KYC profiili.

Eeltingimused: rollidel peab olema:

- juurdepääs infosüsteemile, süsteem peab olema kättesaadav ja toimiv
- autentimisteenuse kasutamiseks vajalikud vahendid (isikutuvastust võimaldavad atribuudid)
- kasutajatest füüsilistel isikutel nende rollidele vastav juriidiliste isikute esindusõigus
- sh Andmete valdajal peab olema toimiv tehniline lahendus nõusolekuteenusega ühinemiseks (nõusoleku kontrollimiseks) ja andmete näitamiseks.

TABEL 6. KYC PROFIILI JAGAMISE KASUTUSJUHTUMI KASUTAJAROLLID

ROLL	SELGITUS	EESMÄRK, MIDA SAAVUTADA, VÄLTIDA
Andmete küsija	juriidilisest isikust investor, kellele andmeid näidatakse	Andmeid küsida, näha ja töödeldaval kujul alla laadida
Andmesubjekt	juriidiline isik, kelle KYC profiili näidatakse	Vabaneda vajadusest ise andmeid kokku koguda ja küsijale edastada. <ul style="list-style-type: none"> • Minimeerida oma halduskoormust. • Kontrollida, mis andmeid jagatakse. • Hallata juba antud ligipääse (isikuid ja tähtaegu)
Andmete valdaja	Registrate ja Infosüsteemide Keskus (RIK)	Tagada andmekaitse nõuete täidetuse, andmeid jagada
Tuvastusteenuse pakkuja	Riigi Infosüsteemi Amet (RIA)	Tagada füüsilise isiku korrektne tuvastamine

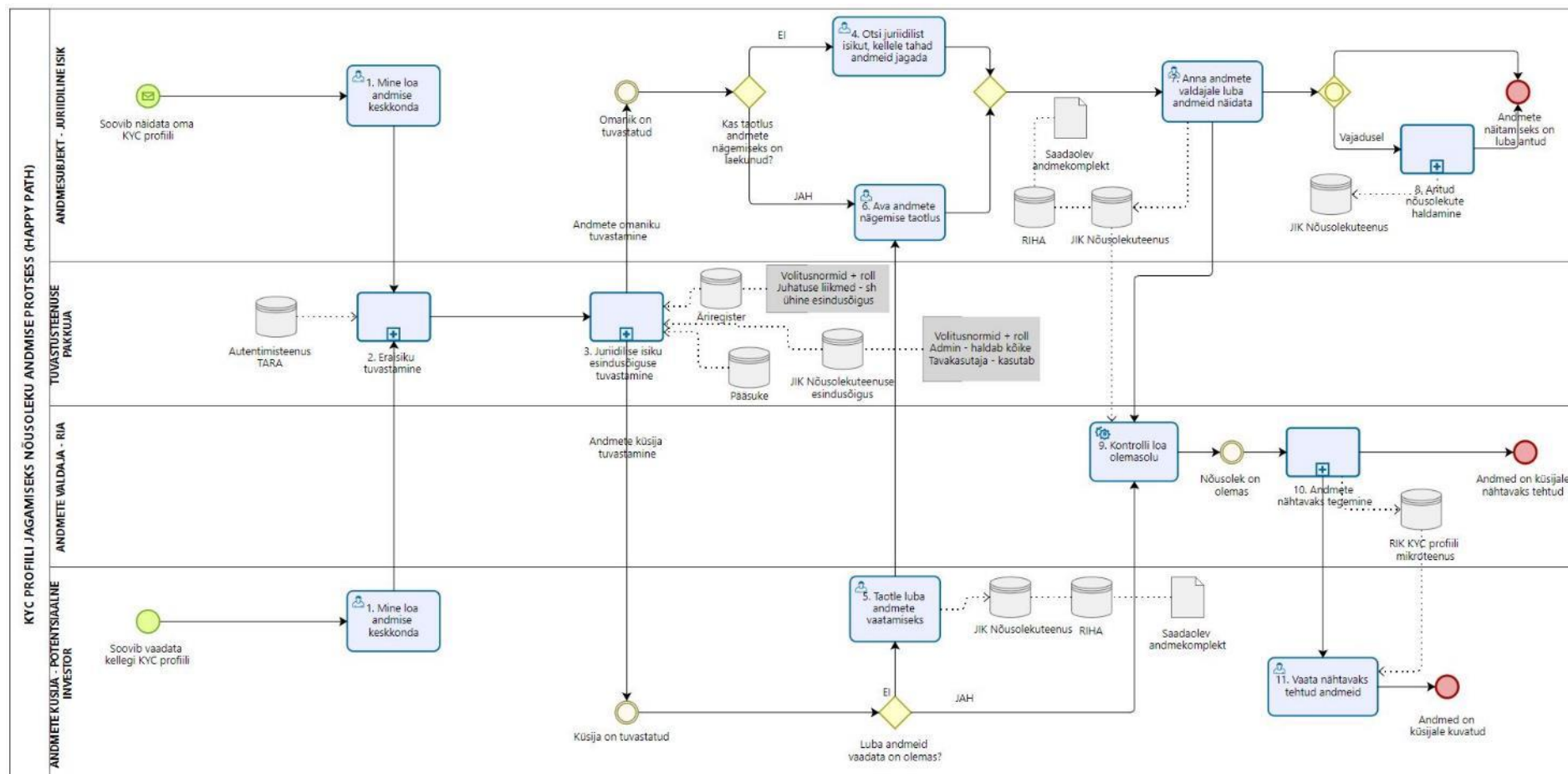
Süsteemid/teenused: Autentimisteenus TARA, RIA, KYC mikroteenus.

Protsessis sisalduvad sammud ja kasutuslood ning välised sammud ja protsessid (+):

1. infosüsteemi sisenemine
2. eraisiku tuvastamine (+)
3. esindusõiguse tuvastamine (+)
4. juriidilise isiku otsimine
5. andmete vaatamiseks loa taotlemine
6. andmete nägemise taotluse vaatamine
7. andmete näitamiseks loa andmine
8. antud nõusolekute haldamine
9. loa olemasolu kontrollimine (+)
10. andmete nähtavaks tegemine (+)
11. nähtavaks tehtud andmete vaatamine

(+) seotud välised (osapoolte/nende süsteemide) protsessid, mille osas juriidilise isiku nõusolekuteenusel puudub kontroll, mõju ja vastutus.

Protsessi edukad lõpptulemused: andmete näitamiseks on luba antud, andmed on küsijale nähtavaks tehtud, andmed on küsijale kuvatud. Vt protsessi, Joonis 15.

JIK – juriidilise isiku, FIK – füüsilise isiku

JOONIS 15. KYC PROFILI JAGAMISE KASUTUSJUHTUMI TÄIELIKULT DIGITAALNE PROTSESS

KASUTUSJUHTUM 3B – KYC PROFII LI JAGAMINE OSALISELT ANALOOG-PROTSESSIS

Eesmärk (rollide motivatsioon):

3. Andmesubjekt soovib näidata teisele juriidilisele isikule (Andmete küsijale) tema kohta Riigi Infosüsteemide Ameti poolt kokku kogutud andmete põhjal koostatud KYC profiili.
4. Andmete küsija soovib näha kellegi kohta RIK süsteemis koostatud KYC profiili.

Eeltingimused: rollidel peab olema:

- juurdepääs infosüsteemile, süsteem peab olema kättesaadav ja toimiv
- autentimisteenuse kasutamiseks vajalikud vahendid (isikutuvastust võimaldavad atribuudid)
- kasutajatest füüsilistel isikutel nende rollidele vastav juriidiliste isikute esindusõigus
- sh Andmete valdajal peab olema toimiv tehniline lahendus nõusolekuteenusega ühinemiseks (nõusoleku kontrollimiseks) ja andmete näitamiseks.

TABEL 7. KYC PROFII LI JAGAMISE KASUTUSJUHTUMI KASUTAJAROLLID

ROLL	SELGITUS	EESMÄRK, MIDA SAAVUTADA, VÄLTIDA
Andmete küsija	juriidilisest isikust investor, kellele andmeid näidatakse	Andmete vaatamise lube vormistada Andmeid küsida, näha ja töödeldaval kujul alla laadida
Andmesubjekt	juriidiline isik, kelle KYC profiili näidatakse	Vabaneda vajadusest ise andmeid kokku koguda ja küsijale edastada. <ul style="list-style-type: none"> • Minimeerida oma halduskoormust. • Kontrollida, mis andmeid jagatakse. • Hallata juba antud ligipääse (isikuid ja tähtaegu)
Andmete valdaja	Registrite ja Infosüsteemide Keskus (RIA)	Tagada andmekaitse nõuete täidetuse, andmeid jagada
Tuvastusteenuse pakkuja	Riigi Infosüsteemi Amet (RIA)	Tagada füüsilise isiku korrektne tuvastamine

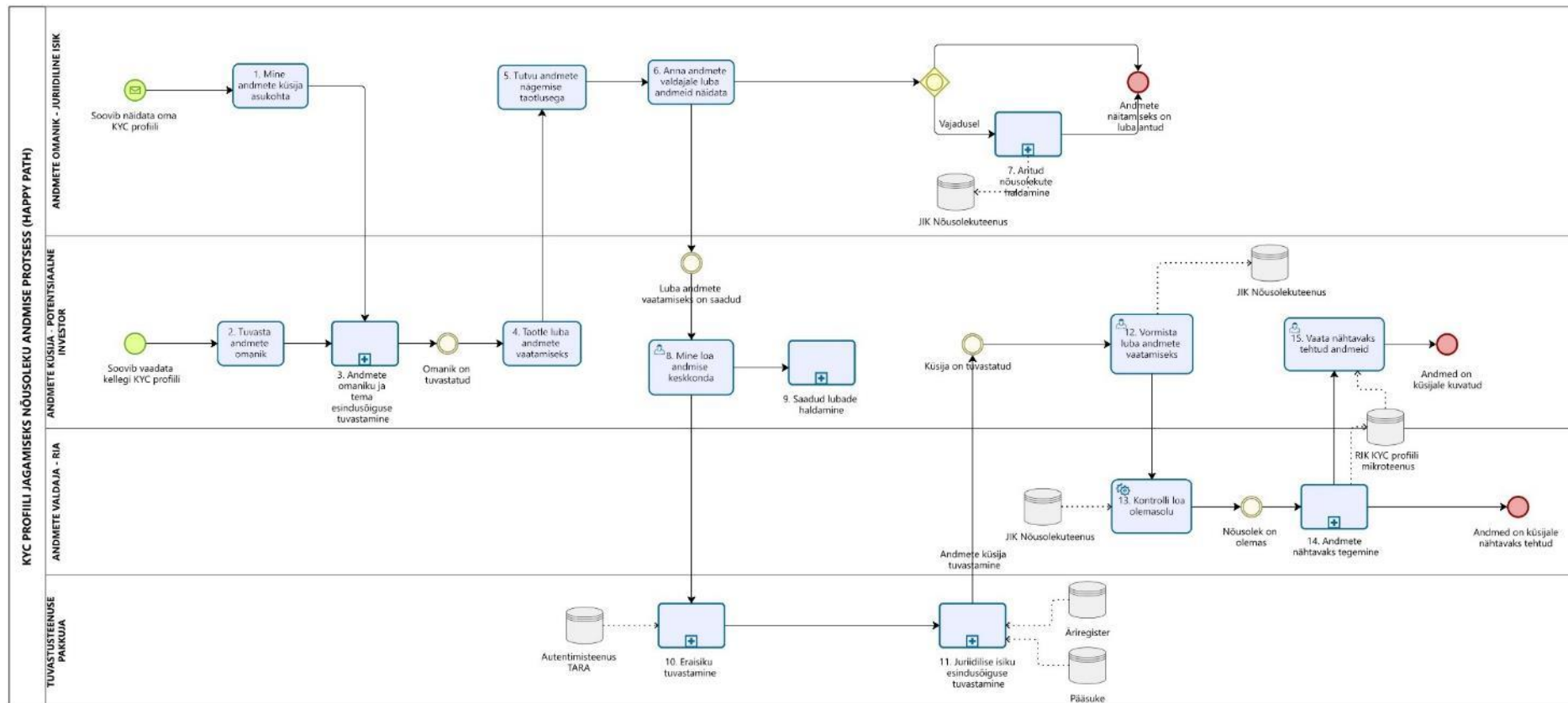
Süsteemid/teenused: Autentimisteenus TARA, RIK infosüsteem, KYC mikroteenus.

Protsessis sisalduvad sammud ja kasutuslood ning välised sammud ja protsessid (+):

12. Andmete küsija asukohta liikumine
13. Andmesubjekti tuvastamine
14. eraisiku tuvastamine ja tema esindusõiguse tuvastamine (+)
15. andmete vaatamiseks loa taotlemine
16. andmete nägemise taotluse läbi vaatamine
17. andmete näitamiseks loa andmine
18. loa andmise keskkonda liikumine
19. antud nõusolekute haldamine
20. saadud lubade haldamine (+)
21. eraisiku tuvastamine (+)
22. juriidilise isiku esindusõiguse tuvastamine (+)
23. andmete vaatamise loa vormistamine
24. loa olemasolu kontrollimine (+)
25. andmete nähtavaks tegemine (+)
26. nähtavaks tehtud andmete vaatamine

(+) seotud välised (osapoolte/nende süsteemide) protsessid, mille osas juriidilise isiku nõusolekuteenusel puudub kontroll, mõju ja vastutus.

Protsessi edukad lõpptulemused: andmete näitamiseks on luba antud, andmed on küsijale nähtavaks tehtud, andmed on küsijale kuvatud. Vt protsessi, Joonis 15.

JIK – juriidilise isiku, FIK – füüsilise isiku

JOONIS 16. KYC PROFILLI JAGAMISE KASUTUSJUHTUMI OSALISELT ANALOOG-PROTSESS

1.3.5. ÄRILISE VAJADUSE KOKKUVÕTE

Ettevõtjate hinnangul on enamik juriidiliste isikute andmeid täna avalikud, mistõttu on nõusolekuteenus vajalikkust keeruline hinnata.

Nõusolekuteenus võib olla teatud juhtudel **äriprotsesside kiirendamiseks vajalik**, seda eriti siis, kui on **tarvis esitada suurel hulgal andmeid**. Seega peaks loodav juriidilise isiku nõusolekuteenus pakkuma midagi, mis täna on puudu – vähendada ettevõtjatele nende andmetega seonduvat halduskoormust. Viimane tähendab ka muuhulgas võimalust jagatud andmeid alla laadida ning vaatamiseks juurdepääsu kõigist olemasolevatest kanalitest (lisaks nõusolekuteenust vahendavale lahendusele ka Andmete valdaja süsteemis, kui valdajal on selline süsteem ning luba andmeid näha on olemas).

Nõusolekuteenus lisandumine praegusesse lepingupõhisesse andmete väljastamise protsessi **võib suurendada äri- ja andmekaitsealaseid riske**. Seega peab vastumeetmena kasutaja omama kontrolli selle üle, milliseid tema andmeid jagatakse ning saama hallata (näha ülevaadet ja muuta) juba antud nõusolekuid.

Kõige enam ollakse valmis jagama oma maksukäitumise hinnangut ning kõige vähem oma maksevõimekuse andmeid.

Nii intervjuudest, kui küsitlusest selgusid **kolm peamist tingimust, mis tõstavad teenuse atraktiivsust kasutajate jaoks**. Nendeks on:

1. Andmesubjekti halduskoormuse vähenemine tema andmetega seoses;
2. kontroll jagatavate andmete/andmekomplekti üle;
3. antud nõusolekute mugava haldamise võimalus.

Analüüsiüleselt kokku võttes saab öelda, et **selleks, et äriiline vajadus laieneks võimalikult paljudele osapooltele ja valdkondadele ehk leiaks võimalikult laialdast kasutust, on vajalik eemaldada või vältida osapooltele rakenduda võivad takistused**, nagu näiteks vähemalt:

- vajadus Andmesubjektil hallata antud nõusolekuid eraldi iga Andmete valdaja juures/süsteemis;
- vajadus Andmete küsijal sõlmida lepinguid Andmete valdajatega;
- kohustus Andmete valdajal sõlmida ja hallata lepinguid Andmesubjektide ja/või Andmete küsijatega;
- kohustus Andmete valdajal/küsijal/subjektil hallata lubadega seotud logisid.

Juriidilise isiku nõusolekuteenus peaks seega võtma osapoolte jaoks n.ö vastutava vahendaja positsiooni, võimaldades vähemalt:

- nõusolekut anda ja küsida;
- tagasi võtta
- seada piiranguid jagatavate andmete ja jagamise perioodi osas;
- nõusoleku olemasolu edastada;
- nõusolekuid mugavalt hallata;
- nõusoleku alusel seostada andmete subjekt, küsija ja valdaja.

Vastavalt analüüsile hindas Hankija prototüübitava kasutusjuhtumi valimisel oluliseks kahte asjaolu:

- millist kasutusjuhtu pidasid oluliseks potentsiaalsed kasutajad (intervjueeritud/küsitlusele vastanud ettevõtjad)?
- millise kasutusjuhu prototüüpimine oleks suurem väljakutse ehk võimaldaks paremini tuvastada probleemkohti ja disainida võimalikult universaalset lahendust?

Nendest asjaoludest lähtuvalt valis Hankija prototüüpimiseks kasutusjuhu 3A „KYC PROFILI TÄIELIKULT DIGITAALNE JAGAMINE“ (vt p 2.2).

2. TO-BE LAHENDUSE KIRJELDUS

Hetkeolukorra (AS-IS) ülevaatest saadud teadmisele tuginedes koostati tulevikunägemuse (TO-BE) kirjeldus. Hetkeolukorra kirjeldus andis ülevaate, milline on tänane õigusruum, kuhu tulevane nõusolekuteenus paigutuks ja äriiline vajadus digitaalse nõusolekuteenus järele. Aga ka milline on tehnoloogiline kontekst, sh sarnasus eraisiku nõusolekuteenusiga ning kuidas võiksid välja näha peamised (küsitlusega tuvastatud) kasutusjuhtumid ja nende protsessid. Järgnevalt on kirjeldatud tulevikunägemus juriidilise isiku nõusolekuteenusel: nõuded arendatavale nõusolekuteenus terviklahendusele; väljavalitud kasutusjuhtumi prototüüpimine ja testimine ning selle baasilt terviklahenduse välja arendamiseks vajalikud tegevused ja ajakava.

2.1. TEENUSELE ESITATAVAD NÕUDED

Käesolevas alapeatükis on toodud võimalikule nõueoleku tervikteenusele (mitte prototüübile) esitatavad nõuded, mis käsitlevad kogu süsteemi arendamist ja on sisendiks tulevasele arendushankele.

2.1.1. ÄRINÕUDED

Ärinõuded määratlevad, milline on infovajadus ning millist olukorda soovitakse saavutada lahenduse kasutamise läbi. Mis peab või ei pea, tohib või ei tohi lahenduse kasutamisel juhtuda, mis tuleb saavutada või ära hoida. See tähendab näiteks määratlemist, millega lahendus opereerib (nt mis andmed on kaasatud ja mis nendega juhtuma peab), kuidas opereerib (milliste sisemiste reeglite alusel, nt millised tegevused nõuavad eelnevat kooskõlastamist), millistes piirides (nt erinevas rollis töötajate õigus midagi näha või teha) ja miks opereerib (nt milline peab olema tegevusest saadav väljund). Ärinõuetest tulenevad juba täpsemad nõuded: reaalse kasutajate soovid, nõuded tarkvarale ja tehnilisele lahendusele.

JUURDEPÄÄS JA ROLLID

Ärinõue 1: Juriidilise isiku nimel nõusolekuid anda saab isik, kellel on selleks esindusõigus (seaduslik esindusõigus, mis on kontrollitav äriregistri väljavõttega või tehinguline esindusõigus ehk volikiri).

Rollide määramine. Juriidilised isikud, kes hakkavad nõusolekuteenust kasutama, peavad saama määrata oma kasutajatele vastavad õigused:

- Kasutajarollid ja nende õigused on määratud nõusolekuteenusel, mitte eraldi igas registris
- Peakasutaja rollis ja õigustes on automaatselt:
  - Juriidilise isiku Äriregistri järgne esindaja(d)
  - Juriidilise isiku esindaja poolt (Pääsukese kaudu) volitatud esindaja
- Tavakasutaja on peakasutaja poolt nõusolekuteenusel volitatud kasutaja

Rollide haldamine (volituste): volituses peab saama määrata, millised õigused on kasutajal

- Kasutaja tuvastamine
  - enne teenuse kasutamise lubamist tuleb tuvastada kasutaja (eraisik) ja tema juriidilise isiku esindusõigus
- Roll: **peakasutaja**, kellel on õigus lisada kasutajaid, määrata nende rolle ja õigusi ning teostada kõiki tavakasutaja tegevusi
  - Ühise otsustusõigusega peakasutajate (juriidilise isiku esindajate) puhul peab olema võimalik anda õigust ka üksinda peakasutajana tegutseda
- Roll: **tavakasutaja**, kellel on õigus teostada tegevusi, vastavalt oma õigustele (andmeid väljastada, andmeid küsida, nõusolekut anda)
  - Roll: Andmete küsija kasutaja

- Nõusoleku küsimise õigus
- Roll: Andmesubjekti kasutaja
  - Nõusoleku andmise õigus
- Roll: Andmete valdaja kasutaja
  - Nõusoleku olemasolu küsimise õigus

NÕUSOLEKUTE HALDUS

Ärinõue 2: Nõusolekute haldus peab tagama nõusolekute ajakohasuse, vabatahtlikkuse, konkreetse, teadlikkuse ja ühemõttelisuse, et takistada õigustamata juurdepääsu andmetele.

Ärinõue 3: Nõusolekuteenuse protsessi peab saama algatada nii juriidilisest isikust Andmesubjekt kui ka Andmete küsija.

Kõigile rollidele

- Sisse logides peab iga kasutaja saama näha temaga seotud nõusolekuid ja staatust
  - Neist aktiivseid nõusolekuid koos tähtaegsusega
  - Võiks saada näha, millised nõusolekud on lõpetatud
- Teenus peab võimaldama juriidilise isiku otsimist

Roll: Andmesubjekt

- peab saama näha, kas keegi on teinud päringu tema nõusolekut puudutavatele andmetele (lisaks, mis eesmärgil ja õiguslikul alusel tema andmeid töödeldi)
- peab saama seada piiranguid jagatavate andmete ja nõusoleku perioodile
- peab saama hallata jagatud nõusolekuid (nt määrata tähtaegu, võtta nõusolek tagasi)
- peab saama näha, millistele andmetele on nõusolek antud
- peab saama näha nõusoleku staatust (ootel, aktiivne, aegunud, peatatud)
- juhul, kui andmed hõlmavad isikuandmeid IKÜM tähenduses, saada teavet ka IKÜM art 13 ja 14 nimetatud asjaolude kohta.

Roll: Andmete küsija

- peab saama näha enda esitatud andmete nägemise taotlusi (nõusoleku küsimisi)
  - näha taotluse staatust (nõusolek saadud, ootel, tagasi lükatud, aegunud)

Roll: Andmete valdaja

- Peab saama nõusolekuteenusest pärida nõusolekut kasutajana või automaatselt (API päring)
- Peab saama nõusolekuteenusest pärida nõusoleku andja poolt lubatud andmestike piiranguid (kui kogu andmestikku ei anta välja) ja tähtaegsust
- Peab saama kuvada nõusoleku saanud andmeid andmete küsijaga?

TEENUSEGA LIITUMINE JA PÄRINGUD

Ärinõue 4: Nõusolekuteenusega liitumine on Andmete valdajatele vabatahtlik.

Ärinõue 5: Nõusolekuteenuse kaudu küsitakse vaid teistes teenustes kokku pandud andmekomplekte.

- **Protsessi algatajaks** võib olla nii Andmete küsija kui ka Andmesubjekt;
- teenus peab võimaldama nõusolekut nii anda, küsida kui ka selle olemasolu kohta pärida.

Ärinõue 6: Nõusolekuteenuse kaudu andmeid ei jagata, see võimalus peab olema loodud andmete valdaja poolt.

- **Andmete valdajal** peab olema toimiv tehniline lahendus nõusolekuteenusega ühinemiseks (nõusoleku kontrollimiseks) ja andmete näitamiseks.

- **Teenus kuvab** (vahendab) andmeid otse andmeallikast
- Andmete kuvamiseks võib kasutada riigi tsentraalseid lahendusi (nt eesti.ee), kui nii on otsustatud.

2.1.2. FUNKTSIONAALSED NÕUDED

Funktsionaalsed nõuded määravad kindlaks infosüsteemi konkreetsed tegevused või funktsioonid, mida süsteem peab suutma täita seoses KYC profiili jagamise protsessiga. Need nõuded on suunatud süsteemi käitumisele ning sellele, kuidas süsteem peaks erinevates olukordades reageerima. Järgnevalt on välja toodud peamised funktsionaalsed nõuded, mis põhinevad KYC profiili jagamise kasutuslool.

ANDMETE KÜSIMINE

Nõue 1. Nõusoleku andmine ja tühistamine:

- Süsteem peab võimaldama Andmesubjektil (juriidiline isik) anda ja tühistada nõusolekuid andmete jagamiseks.
- Nõusoleku andmine peab toimuma läbi autentitud sessiooni ja peab olema logitud koos täpse ajatempliga.
- Tühistamise funktsioon peab Andmesubjektile olema lihtsasti kättesaadav ja kiirelt rakendatav.

Nõue 2. Andmete küsimise protsessi haldamine:

- Süsteem peab registreerima ja töötleva andmete küsimise päringuid, mis pärinevad Andmete küsijalt.
- Päringus peab selgelt kajastuma, milliseid andmeid küsitakse ja millistel eesmärkidel neid kasutatakse.

Nõue 3: Isiku tuvastamine ja esindusõiguse kontroll:

- Süsteem peab tagama, et esmase toiminguna on kasutaja autentimine ja vajadusel esindusõiguse kontrollimine läbi viidud.
- Isikute tuvastamine toimub läbi autentimisteenuse TARA.
- Ettevõtte ja asutuse esindajale antud esindusõiguse kontrolliks kasutatakse Pääsuke infosüsteemi, protsessi võimalusel automatiseerides.

ROLLIPÕHINE KASUTAJATE JUURDEPÄÄSU KONTROLL

Nõue 4. Rollide ja õiguste haldamine:

- Süsteem peab toetama erinevate rollide loomist ja nende õiguste haldamist.
- Rollide hulka kuuluvad näiteks: Andmesubjekt, Andmete küsija ja Andmete valdaja.
- Iga roll peab olema seadistatav temale omaste õiguste ja ligipääsutasemetega.

Nõue 5. Esindusõiguse, sh volituste haldamine:

- Süsteem peab võimaldama peakasutajal (juriidilise isiku esindajal) haldama teiste kasutajate ligipääsu tasemeid ning määrata neile volitusi.
  - sh volitusi, kas andmete küsimiseks või nõusoleku andmiseks või mõlemaks.

NÕUSOLEKUTE HALDUS JA ANDMETE NÄHTAVUS

Nõue 6. Nõusolekute halduse liides:

- Süsteem peab pakkuma kasutajasõbralikku liidest nõusolekute haldamiseks, võimaldades jälgida nõusolekute olekut ja ajalugu.
- Nõusolekute halduses peavad kasutajad nägema aktiivseid, ootel ja lõppenud nõusolekuid.

Nõue 7. Andmete nähtavuse kontrollimine:

- Süsteem peab eristama avalikke ja mitteavalikke andmeid, tagades juurdepääsu ainult nendele andmetele, mis on määratud avalikuks või millele on antud nõusolek.

Nõue 8. Nõusolekute logimine ja audit:

- Süsteem peab pidama logi nõusolekute andmisest, tühistamisest ja nende olekute muutustest.
- Logi peab sisaldama täpset aega, osapoolte nimesid, nõusoleku ulatust ja registrit, millest andmed pärinevad.

Nõue 9. Tehniliste liideste standardiseerimine:

- Süsteemi liidesed peavad olema standardiseeritud, et hõlbustada integratsiooni erinevate andmeallikate ja kasutajate süsteemide vahel.
- Süsteem peab toetama nõusolekuid puudutavate andmete liigutamist läbi X-tee, tagamaks andmete turvalise ja usaldusväärse edastamise juriidiliste isikute ja riiklike registrite vahel.
  - nt isiku tuvastamiseks vajalikke andmeid või siis esindusõigsuse kontrolli andmeid Äriregistris või Pääsukeses.
  - mitte andmeid, millele juurdepääsu küsitakse/lubatakse.

2.1.3. MITTEFUNKTSIONAALSED NÕUDED

Mittefunktsionaalsed nõuded on infosüsteemi disaini ja arenduse olulised komponendid, mis keskenduvad süsteemi üldistele omadustele, nagu usaldusväärsus, jõudlus ja turvalisus. Erinevalt funktsionaalsetest nõuetest, määravad mittefunktsionaalsed nõuded kvaliteedistandardid ja raamistiku, milles süsteem peab toimima. Need tagavad, et süsteem oleks tehniliselt pädev, vastupidav, laiendatav ja hooldatav pikaajalises perspektiivis. Sellised nõuded mängivad võtmerolli süsteemi üldises elutsükli, andes kasutajatele kindlustunde süsteemi pideva ja efektiivse toimimise osas.

Nõue 1. Süsteem peab olema usaldusväärne

- Süsteemi katkestusteta tööaeg peab olema vähemalt 99.9% tööpäevadel ja 99.5% nädalavahetustel.
- Süsteemi tuleb regulaarselt testida veakindluse tagamiseks ning logida kõik katkestused ja nende põhjused.

Nõue 2. Süsteem peab olema turvaline

- Andmete krüpteerimiseks kasutatakse standarditele vastavaid krüpteerimisprotokolle.
- Süsteemile tuleb teha regulaarseid turvaauditeid

Nõue 3. Süsteemi jõudlus

- Vähemalt 100 000 paralleelse kasutaja teenindamine säilitades alla 3-sekundilise reageerimisaja päringu kohta.
- Automaatne ressurside haldus suurte koormuste korral.

Nõue 4. Süsteem peab olema skaleeritav

- Võimekus süsteemi horisontaalseks ja vertikaalseks skaleerimiseks vastavalt kasutajate arvu ja süsteemi koormuse muutustele.

Nõue 5. Kasutajaliidese kasutatavus

- Intuiitiivne kasutajaliides, mis toetab mitmekeelsust ja on kohanduv eri seadmete ekraanidega.

- Detailsete kasutusjuhendite ja tugiteenuste pakkumine kasutajatele süsteemi funktsioonide optimaalseks kasutamiseks.

Nõue 6. Pidev teenuse kättesaadavus

- Teenuse ööpäevaringne kättesaadavus, välja arvatud ette teatatud hooldustööde ajal.

Nõue 7. Süsteem peab olema lihtsasti hooldatav

- Hooldus- ja uuendusprotsessid peavad toimuma minimaalsete tööseisakutega.
- automaatne veateadete süsteem ja pidev logimine, et kiirelt reageerida võimalikele süsteemi probleemidele.

Nõue 8. Süsteem peab olema vastupidav

- Disain, mis talub suuri koormuse tõuse ning on vastupidav turvarikkumistele ja -rännakutele.
- Andmete regulaarne varundamine ja kiire taastamise protsess kaotuse või rikke korral.

2.2. PROTOTÜÜP

TO-BE lahenduse läbimängimiseks ning püstitatud nõuete ja kasutajate vajaduste testimiseks loodi⁶³ klikitav prototüüp⁶⁴ valitud kasutusjuhu: 3A „KYC profiili täielikult digitaalne jagamine“ baasil, kusjuures kasutusjuhu kirjeldatud protsess (vt Joonis 15, lk 46) ega terviklahendusele esitatavad nõuded prototüüpimise käigus ei muutunud.

2.2.1. PROTOTÜÜPIMISE PROTSESS JA TULEMUSTE VALIDEERIMINE

Prototüübi loomisel kasutati Figma disainivahendit ja VEERA disainisüsteemi, mis on spetsiaalselt välja töötatud Eesti digilahenduste jaoks, pakkudes standardiseeritud kasutajaliidese komponente ja disainipõhimõtteid. VEERA disainisüsteem aitab tagada, et rakendused oleksid kasutajasõbralikud ja visuaalselt kooskõlas teiste Eesti e-teenustega.

Prototüübi loomise protsessi sammud olid järgnevad:

- **Eeltöö ja planeerimine:** Määratleti prototüübi peamised kasutajaliidese ja funktsioonid, tuginedes määratletud nõuetele.
- **Disainimine Figma abil:** Kujundati kasutajaliidese prototüüp, kasutades Figmat ning tuginedes VEERA disainisüsteemile.
- **Tagasiside kogumine ja iteratsioonid:** Esialgne prototüüp esitati meeskonna siseselt hindamiseks, millele järgnes tagasiside kogumine. Saadud tagasiside põhjal viidi läbi disaini täiendamine ja prototüübi iteratiivne arendus.
- **Testimine:** Pärast meeskonna sisemist testimist ja mitmeid iteratsioone esitati prototüüp Tellija esindajatele ülevaatamiseks. See etapp võimaldas saada kriitilist tagasisidet väljastpoolt arendusmeeskonda ja tagada, et prototüüp vastab Tellija ootustele ja nõuetele.
- **Kasutajatestideks valmistumine:** Kui Tellija esindajad olid prototüübi sobivaks tunnistanud, viidi Google Meet keskkonnas läbi kasutajatestid eraldi viie kasutajagrupiga (juriidilise isiku esindajaga).

⁶³ Vt Figma faili: <https://www.figma.com/file/1FA7OJhncFtoDfzfJwUKtC/Jur.-isiku-NT?type=design&node-id=437-6961&mode=design>

⁶⁴ Vt prototüüpi: <https://www.figma.com/proto/1FA7OJhncFtoDfzfJwUKtC/Jur.-isiku-NT?page-id=437%3A6961&type=design&node-id=437-8212&viewport=1207%2C954%2C0.28&t=fmgIWl8z1IHkTiWD-1&scaling=min-zoom&starting-point-node-id=437%3A8212>

See võimaldas koguda tagasisidet erinevate kasutajaprofiilide vajaduste ja kogemuste kohta. Testimise tulemused aitasid teha lõplikud parandused enne projekti lõppu.

TULEMUSTE VALIDEERIMINE

Prototüübi arendusprotsessi üks olulisemaid etappe on tulemuste valideerimine. See annab kindluse, et loodud lahendus vastab kõigile alltoodud vastavusnõuetele. Valideerimisprotsess tagab prototüübi tehnilise stabiilsuse, kasutajasõbralikkuse ja võime täita kavandatud ärifunktsioone. Valideerimisprotsessi etapid ja neile kehtestatud vastavusnõuded on järgnevad:

Tehniline järjepidevus

- Prototüüp peab toimima sujuvalt ja veavabalt, tagades, et kasutajatel ei esineks probleeme protsesside läbimisel ega süsteemi funktsionaalsuse kasutamisel.
- Eesmärk on demonstreerida süsteemi võimet pakkuda usaldusväärset ja pidevat teenust.

Nõuete täitmine

- Kõik peatükis 2.1 kirjeldatud nõuded, mida on võimalik klikitavale prototüübile rakendada, peavad olema täidetud.
  - See hõlmab, kuid ei piirdu ainult, süsteemi põhifunktsioone nagu klikitav sisselogimise vaade, esindatava juriidilise isiku valimine, nõusolekute andmine ja vaatamine, kasutajate esindusõiguste haldamine.

Kasutuslugude edukus

- Kõiki määratletud kasutuslugusid (vt peatükk 2.2.2, allpool) peab olema võimalik edukalt ja tõrgeteta läbi viia.
  - See näitab, et prototüüp suudab edukalt täita ettenähtud ülesandeid vastavalt kasutajate ja äriprotsesside vajadustele.

Sidusrühmade tagasiside

- Lõppkasutajatelt ja teistelt sidusrühmadelt saadud tagasiside kinnitab, et prototüüp vastab nende ootustele ja vajadustele ning on intuitiivne ja mugav kasutada.
  - Tagasiside kogumine aitab tuvastada võimalikke arenguvajadusi ja teha vajalikke kohandusi tegeliku juriidilise isiku nõusolekuteenuse arendamisse.

Valideerimisprotsessi lõpetamine

- Prototüübi valideerimisprotsess lõpeb testimistulemuste aruteluga, millele järgneb dokumentatsiooni heakskiitmine.
- Prototüüp loetakse valmis kasutuseks pärast tellija viimast heakskiitu, mis kinnitab selle vastavust kõigile projekti nõuetele ja eesmärkidele.

Prototüüpi valideeriti iga iteratsiooni järel kuni testitav versioon vastas kõigile vastavusnõuetele.

2.2.2. KASUTUSLUGUDE REALISEERIMINE

(vt Kasutuslugusid Lisades, p 3.6)

Kasutuslugu 1. Nõusoleku küsimisega seonduvad võimalused ja vaated

Prototüübis on näidatud tegevused, mis võimaldavad ettevõtetel taotleda nõusolekut teistelt juriidilistelt isikutelt, tagades andmete kasutamise läbipaistvuse ja kontrollitavuse. Ekraanitõmmised näitavad, kuidas need funktsioonid on kasutajaliideses rakendatud.

- **Andmete jagamise nõusoleku päringu loomine:** Kasutajad saavad luua uusi nõusoleku päringuid, määrates kindlaks, milliste andmete jagamist nad soovivad. See hõlmab andmete üksikasjalikku kirjeldust, eesmärki ning päringu kestust, tagades, et Andmesubjektidel on selge arusaam taotluse ulatusest. Päringu esitamise vaade võimaldab kasutajatel valida, mille jaoks andmed on vajalikud, ning määrata täpseid tingimusi andmete kasutamiseks.
- **Päringute haldamine:** Kasutajad saavad vaadata kõiki esitatud päringuid, mis on seotud nende ettevõttega, ja hallata neid süstemaatiliselt. See hõlmab nii aktiivsete kui ka lõpetatud päringute ülevaadet, võimaldades kasutajatel jälgida andmete jagamise staatust ja ajalugu. Iga päring sisaldab detailset teavet andmete kasutaja, andmetüübi, kehtivuse perioodi ja päringu staatuse kohta (nt kinnitatud, keeldutud, ootel).
- **Detailne vaade ja päringu ajalugu:** Iga päringu juures on võimalik avada detailne vaade, mis näitab andmete täpset kirjeldust, mida soovitakse kasutada, ja vastavat taotlevat juriidilist isikut. Samuti on nähtav päringu ajalugu, sealhulgas varasemad toimingud ja muudatused.
- **Masstegevused päringutele:** Nagu ka nõusolekute vaadetes, võimaldab prototüüp rakendada masstegevusi päringutele, aidates kasutajatel korraka mitu päringut kinnitada või tühistada.

The screenshot displays the 'Nõusoleku päringute loomine' (KYC Request Creation) interface. A modal window titled 'Päringu esitamine' (Request Submission) is open, allowing the user to search for a legal entity (ABC Finance OÜ) and set start and end dates for the request. The background shows a list of existing requests with their status (e.g., 'Otsuse ootel', 'Kinnitatud', 'Keeldutud', 'Aegunud').

JONIS 17. KASUTUSLUGU 1. VADE 1. ANDMETE JAGAMISE NÕUSOLEKU PÄRINGU LOOMINE

Jagan andmeid ²

Kusin andmeid

Ettevõtte esindusõigused

Nõusoleku päringute loomine

Siin saab luua päringud, mida on võimalik teistele juriidilistele isikutele Firmanimi OÜ (9000299302) nimel esitada.

[+ Loo nõusoleku päring](#)

Nõusoleku päringud

☐ Andmeid jagab	Kehtib alates	Kehtib kuni	Olek
☐ ^ Teenusepakkuja OÜ (989329832)	17.03.2024	17.03.2025	Otsuse ootel
<p>Andmete pakkuja</p> <p>Juriidiline isik Teenusepakkuja OÜ (989329832)</p> <p>Andmeid kasutav teenus Firmasisese KYC profiili koostamine</p> <p>Andmete kirjeldus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontaktandmed • Kontaktisikud • Juriidilise isiku lisaandmed • Pangakonto teistes finantsasutustes • Arvelduskonto lisaandmed • Tegelikud kasusaajad • Juriidilise isikuga seotud riikliku taustaga isikud 	<p>Andmete kasutamise eesmärk</p> <p>Kui lubate edastada Firmanimi OÜ-le Teenusepakkuja OÜ-ga KYC profiili, siis saab Firmanimi OÜ pakkuja teile teenust.</p> <p>Nõusoleku kehtivus 17.03.2024 kuni 17.03.2025</p> <p>Nõusoleku andnud isik -</p> <p style="text-align: center;">Tühista päring</p>		
☐ v ABC Finance OÜ (955229832)	15.05.2024	16.05.2025	Kinnitatud
☐ v Services OÜ (914449832)	07.11.2023	07.12.2023	Keeldatud
☐ v Kindlustuse Kogu OÜ (912321251)	30.10.2023	ühekordne	Kinnitatud
☐ v Teenus Lorem OÜ (942324811)	15.05.2021	16.06.2021	Aegunud

15 tulemust Näita korraga 5

Vali tegevus
[Rakenda](#)

JOONIS 18. KASUTUSLUGU 1. VAADE 2. LOODUD PÄRINGUTE HALDAMINE JA AJALUGU

Kasutuslugu 2. Nõusolekute andmisega seonduvad võimalused ja vaated

Prototüübis on realiseeritud kasutajaliidesed, mis võimaldavad ettevõtte esindusõigusega isikutel hallata nõusolekute andmist. Ekraanitõmmistel kujutatud vaated näitavad, kuidas kasutajad saavad:

- **Vaadata ootel olevaid nõusolekuid:** Kasutajad näevad nimekirja nõusolekutaotlustest, mis on hetkel aktiivsed ja ootavad kasutaja kinnitust. Iga taotlus sisaldab teavet taotluse esitaja, taotletavate andmete, eesmärgi ja nõusoleku kehtivuse kohta.
- **Anda või keelduda nõusolekust:** Kasutajad saavad iga taotluse kohta teha teadliku otsuse, kas lubada või keelata juurdepääs oma andmetele, vajutades nuppu "Luba" või "Ei luba" iga taotluse juures. Valik kinnitatakse eraldi "Kinnita" nupuga.
- **Detailne vaade nõusolekule:** Kasutajad saavad avada iga nõusolekutaotluse detailvaate, kus on täpsustatud, milliseid andmeid ja mis eesmärgil küsitakse. See sisaldab ka teavet nõusoleku kehtivuse kohta ja võimaldab kasutajal jälgida, milleks tema andmeid kasutatakse.
- **Masstegevused:** Kasutajad saavad valida mitu nõusolekutaotlust ja rakendada neile kõigile ühte toimingut, nagu nõusolekute andmine, keelamine või tagasivõtmine. See võimalus vähendab korduvaid toiminguid ja lihtsustab andmete haldamist.

Jagan andmeid

Ootel nõusolekud 2

Kõik nõusolekud

Küsin andmeid

Ettevõtte esindusõigused

Ootel olevad nõusolekud

Olen teadlik järgnevast

- Kui olen oma andmed teenusepakkujale andnud, siis vastutab nende eest edaspidi teenusepakkuja.
- Riigiportaali lehel eesti.ee/nousolek saan:
  - ✓ oma nõusolekutega tutvuda ning need vajadusel tagasi võtta
  - ✓ vaadata, kuidas minu andmeid kasutatakse
  - ✓ lugeda lähemalt, kuidas nõusolekuteenus toimib

KYC profiili jagamine Kehtiv: 22.03.2024 kuni 22.03.2025

[Teenusepakkuja OÜ](#) küsib minult, [Kairi Sarapuu](#), nõusolekut [riigil](#) [Firmanimi OÜ](#) KYC profiili jagamiseks.

[Sulgen detailid](#)

Andmete kasutamise eesmärk:

Kui lubate edastada Teenusepakkuja OÜ-le Firmanimi OÜ-ga KYC profiili, siis saab Teenusepakkuja OÜ pakkuda teile teenust.

Andmete kirjeldus:

- [Kontaktandmed](#)
- [Kontaktisikud](#)
- [Juridilise isiku lisaandmed](#)
- [Pangakonto teistes finantsasutustes](#)
- [Arvelduskonto lisaandmed](#)
- [Tegelikud kasusaajad](#)
- [Juridilise isikuga seotud riikliku taustaga isikud](#)

KYC profiili jagamine Kehtiv: 22.03.2024 kuni 22.03.2025

[Finance Service OÜ](#) küsib minult, [Kairi Sarapuu](#), nõusolekut [riigil](#) [Firmanimi OÜ](#) KYC profiili jagamiseks.

[Avan detailid](#)

Vaiate abi
← →
Eesti.ee

JOONIS 19. KASUTUSLUGU 2. VAADE 1. OOTEL OLEVAD NÕUSOLEKUD

Jagan andmeid

Ootel nõusolekud 2

Kõik nõusolekud

Küsin andmeid

Ettevõtte esindusõigused

Nõusolekud andmete kasutamiseks

☐	Andmeid kasutab	Kehtib alates	Kehtib kuni	Olek
☐	Teenusepakkuja OÜ (989329832)	22.03.2024	22.03.2025	Otsuse ootel
☐	Finance Service OÜ (955229832)	15.05.2024	16.05.2025	Kinnitatud

Andmete saaja

Juridiline isik Finance Service OÜ (955229832)

Andmete kasutav teenus Firmasisese KYC profilli koostamine

Andmete kirjeldus

- Kontaktandmed
- Kontaktisikud
- [Juridilise isiku lisaandmed](#)
- [Pangakonto teistes finantsasutustes](#)
- Arvelduskonto lisaandmed
- Tegelikud kasusaajad
- [Juridilise isikuga seotud riikliku taustaga isikud](#)

Andmete kasutamise eesmärk

Kui lubate edastada Finance Service OÜ-le Firmanimi OÜ-ga KYC profilli, siis saab Finance Service OÜ pakkuda teile teenust.

Nõusoleku kehtivus 15.05.2024 kuni 16.05.2025

Nõusoleku andnud isik Kairi Sarapuu

Loobun nõusolekust

☐	Services OÜ (914449832)	07.11.2023	07.12.2023	Keeldatud
☐	Kindlustuse Kogu OÜ (912321251)	30.10.2023	ühikordne	Kinnitatud
☐	Teenus Lorem OÜ (942324811)	15.05.2021	16.06.2021	Aegunud

15 tulemust Näita korraga 5

← 1 2 3 →

Vaali tegevus Rakenda

Vajate abi

- [Kirjutage meile help@ria.ee](#)
- [Asutuse kontaktid](#)

Eesti.ee

- [Anna tagasisidet](#)
- [Riigiportaali abi](#)

Euroopa Liit
Euroopa struktuuri-
ja investatsioonifondid

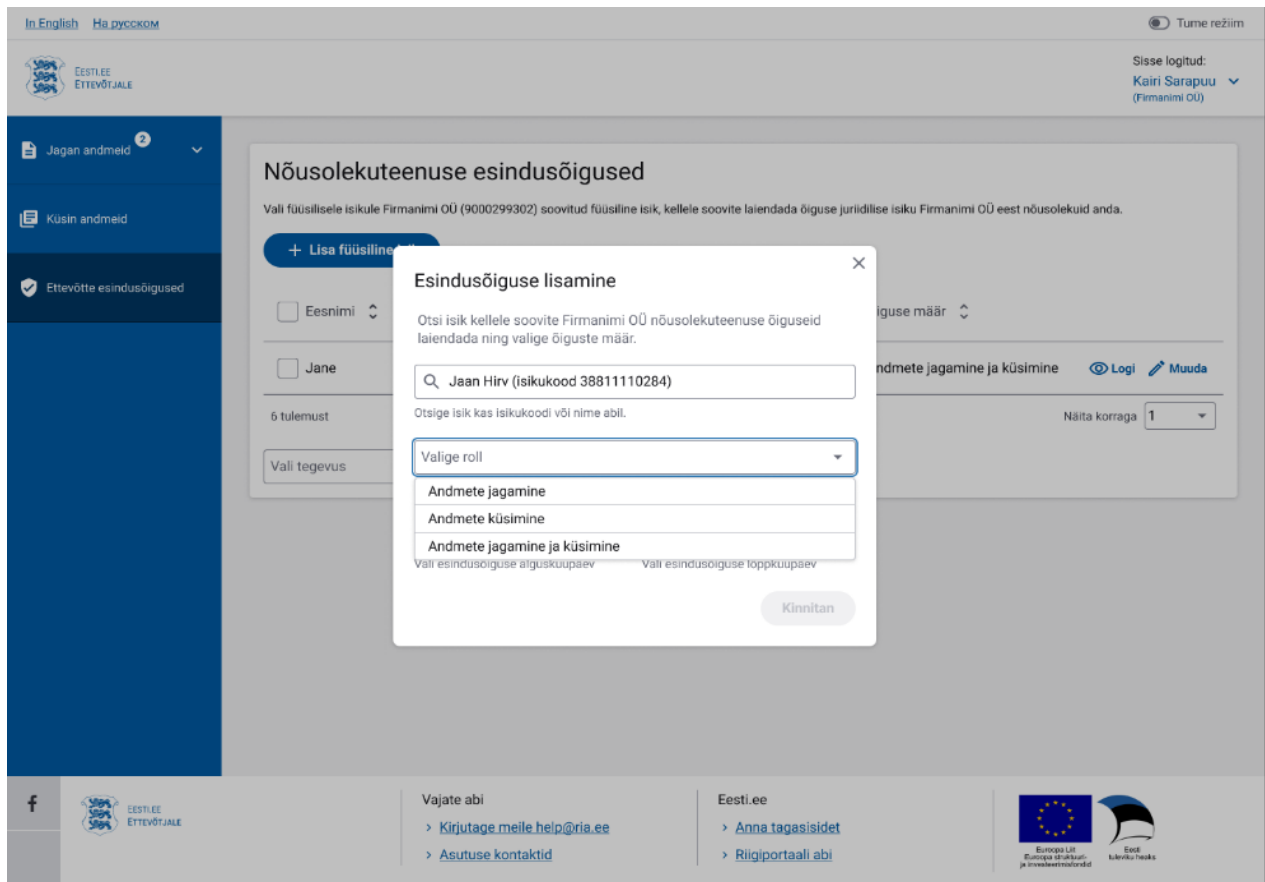
Eesti
Riikliku Heaolu

JOONIS 20. KASUTUSLUGU 2. VAADE 2. ÜLEVADE KASUTAJA OOTEL JA ANTUD NÕUSOLEKUTEST

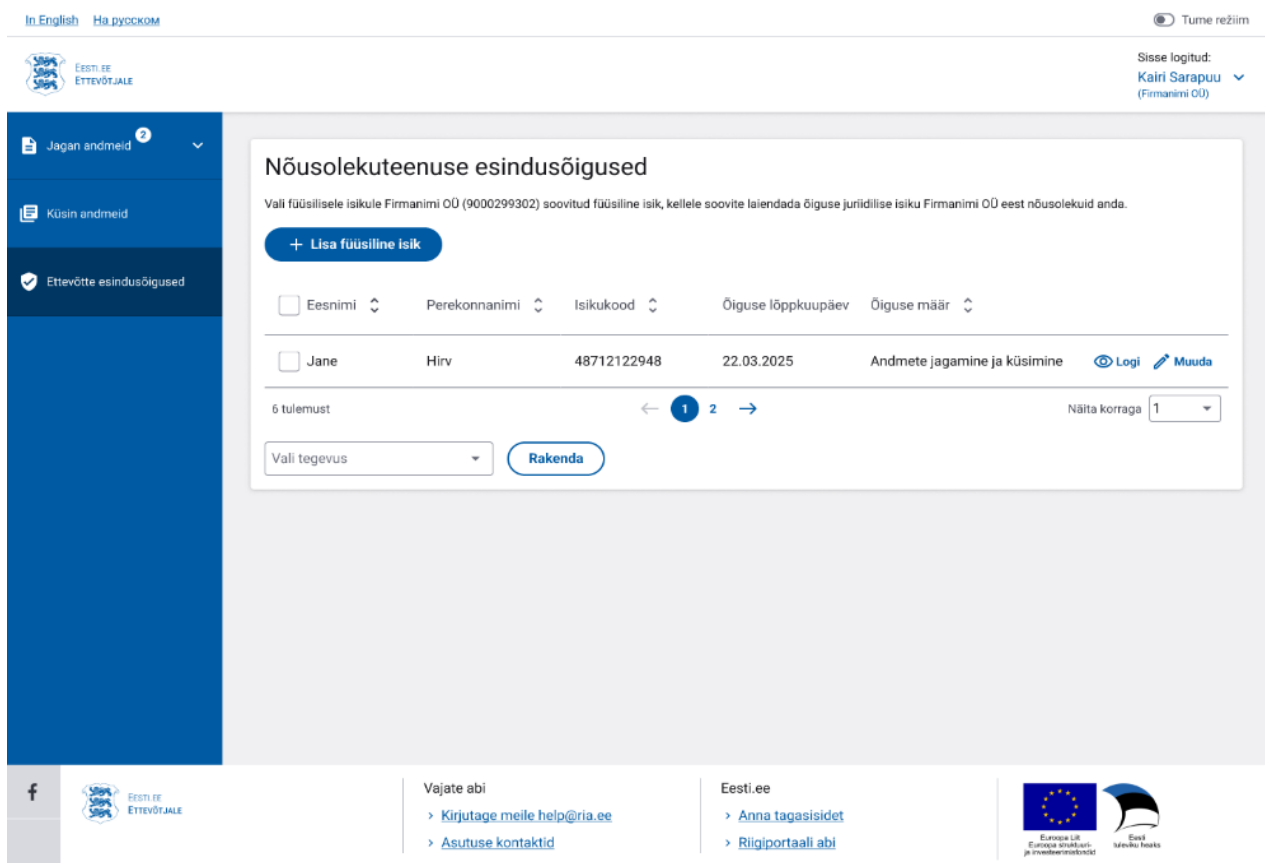
Kasutuslugu 3. Nõusolekuteenus kasutamise esindusõigustega seonduvad võimalused ja vaated

Prototüüp sisaldab lisaks nõusolekute küsimisele ja andmisele ka funktsionaalsust esindusõiguste haldamiseks. See võimaldab ettevõtetel täpselt määrata, kes võivad nende nimel tegutseda, andes selge ülevaate esindusõigustest ja nendega seotud tegevustest.

- **Esindusõiguste lisamine ja haldamine:** Kasutajad saavad lihtsalt lisada või muuta esindusõigusi, määrates kindlaks, kes võib andmeid jagada või nõusolekuid küsida. Iga esindusõiguse juures on võimalik määrata konkreetne roll (nt andmete jagamine, andmete küsimine, või mõlemad).
- **Otsing ja filtreerimine:** Kasutajad saavad otsida esindajaid nime või isikukoodi alusel.
- **Esindusõiguste muutmine:** Iga esindusõiguse juures on võimalik teha muudatusi, nagu rolli vahetamine või õiguste piiramine, pakkudes paindlikkust ja kontrolli esindusõiguste üle.

JONIS 21. KASUTUSLUGU 3. VAADE 1. ESINDUSÕIGUSE LISAMINE

JONIS 22. KASUTUSLUGU 3. VAADE 2. ESINDUSÕIGUSTE HALDAMINE

2.2.3. TESTIMINE

Kasutajateks loeti testimise seisukohalt finantseerimisasutusi, eelkõige pangad ja laenuaotlejatest juriidilisi isikuid. Prototüübi testimisse kaasati Tellijaga kokkuleppel viie erineva, finantseerimisega seotud ettevõtte esindajad, kes testisid kokku kolme erinevat kasutuslugu (vt eelmine alapunkt).

Testimise käigus ilmnunud asjaolude ja saadud tagasiside alusel teostati järgmised täiendused prototüüpi ja Tellija heakskiidul korrigeeriti nõudeid järgmiselt:

- Täiendused
  - Andmete jagamise vaatesse peale valiku tegemist lisati mäрге, mis juhataks allapoole otsust kinnitama.
  - Andmete jagamise ja küsimise juures kuvatakse detailsemat andmete kirjeldust läbi hüpikakna.
  - Andmete jagamise tabeliga vaates lisati andmete jagamiseks loa andnud isiku nimi.
  - Menüüsse lisati numbriline mäрге, kui on ootel päringuid.
  - Laiendati masstegevuste võimekus ka Esindusõiguste alla.
  - Lisati esindusõigustele ajaline piirang ja kasutaja logi.
  - Andmete küsimise vaates keeldunud ja aegunud päringutele lisati võimalus päringu uuesti teostamiseks.
- Muudatused
  - Andmete jagamise tekstis muudeti juriidiliste isikute järjekorda, et Andmete küsija oleks võimalikult eespool, lihtsustades mitme päringu puhul eristatavust.
  - Andmete jagamise vaates kaotati päringu staatuse indikaatorid, kuna need dubleerisid infot ja tekitasid kasutajateekonnas segadust.
  - Liigutati andmete jagamise vaate nõusolekuteenusel informeerivat osa, et minimaliseerida distantse valiku tegemise ja kinnitamise vahel.
  - Menüü järjekorras muudeti esindusõiguste ja andmete küsimise asukohad.
  - Parema arusaamise tarbeks muudeti menüüs esindusõiguse elemendi nimetus "Ettevõtte esindusõigused" peale.
  - Esindusõiguse lisamise nupp liigutati ülespoole, et ühtlustada disaini ja vältida elemendi märkamata jäämist suure hulga esindusõiguste puhul.
  - "Masstegevused" sõnastus muudeti "Vali tegevus" peale.
  - Tegevusnupud muudeti täisvärviga variandile.

Testimise käigus ei ilmnunud asjaolusid, mis oleksid tinginud p 2.1.1-2.1.3 toodud nõuete ümbersõnastamist või täiendamist.

2.3. NÕUSOLEKUTEENUSE ARENDAMINE

Tegeliku lahenduse välja arendamine järgneb loogilise sammuna edukale prototüüpimisele. Lahendus luuakse üldjuhul prototüübi baasilt ja tuleviku nägemuse väljatöötamise käigus tuvastatud nõuetele vastavalt. Lahenduse elluviimine eeldab vastava otsuse ja rahastuse olemasolu, sobiva juriidilise keskkonna loomist, kõrgetasemeliste arenduspartnerite leidmist ja kvaliteetset projektijuhtimist. Käesolevas alapunktis kirjeldatakse juriidilise isiku nõusolekuteenuse võimalikku elluviimist, selleks vajalikke juriidilisi muudatusi ja teostamise ajalisi perspektiivi koos maksumusega.

2.3.1. LAHENDUSE ELLUVIIMINE

Lahenduse elluviimine on tulevikku vaatav protsess, mille fookuses on riigihanke läbiviimine Tellija poolt, et leida parim pakkuja, kes suudaks tagada lahenduse vastavuse projekti tehnilistele ja funktsionaalsetele nõuetele (vt p 2.1). Hankeprotsessi põhjalik planeerimine ja läbiviimine on oluline tagamaks, et lõplik lahendus vastab kõigile seonduvatele regulatsioonidele ja Tellija seatud eesmärkidele.

Juriidilise isiku nõusolekuteenuse tulevikunägemuse arendamise seisukohalt võtmetähtsusega oli prototüübi testimise faas, kus saadud väärtuslikku tagasisidet erinevate asutuste esindajatelt ja teostati vastavad muudatused prototüüpi (vt p 2.2.3). Testimisel osalesid finantseerimisega seotud ettevõtted, kes aitasid kaasa prototüübi funktsionaalsuse ja kasutajakogemuse täiustamisele. Nende ettepanekute põhjal tehti muudatusi prototüübi andmete jagamise liideses, et parandada kasutajasõbralikkust ja andmete esitluse selgust. Täiendused hõlmavad muuhulgas menüü struktuuri ja navigatsiooni parandamist, andmete küsimise ja jagamise protsesside selgemaks muutmist ning kasutajaliidese intuiitsemaks tegemist.

Teekaardi ja ajakava koostamisele on seatud selged verstepostid, mis toetavad süsteemi järkjärgulist arendamist ja rakendamist kuni 2025. aasta lõpuni. See lähenemine võimaldab kõikidel osapooltel projekti samm-sammult ellu viia, andes piisavalt aega uuenduste integreerimiseks. **Etapiviisiline üleminek, kus esialgu teostatakse nõusolekuteenusena KYC profiili andmete küsimine, ja seejärel järgmised teenused, annab võimaluse kontrollitud keskkonnas rakendust testida ja täiendada.** Kõik see aitab kaasa sellele, et nõusolekuteenus vastaks juriidiliste isikute vajadustele ja pakuks piisavat lisandväärtust.

2.3.2. JURIIDILISED MUUDATUSETTEPANEKUD

Nagu AS-IS analüüs näitas, **ei keela kehtiv õigus juriidilist isikut puudutava teabe avaldamist kolmandatele isikutele, kui selleks on olemas selle juriidilise isiku (Andmesubjekti) nõusolek**, kusjuures andmete avaldamise nõusoleku vorm ei ole seadusega kindlaks määratud. Samas võivad andmete nõusolekupõhise avaldamise reeglid andmekogude lõikes vägagi suurel määral erineda (AvTS ei näe ette võimalust ärisaladuse kaitseks asutusesiseseks teabeks tunnistatud teabe avaldamiseks kolmandale isikule Andmesubjekti nõusoleku alusel; LS jätab Andmesubjektiks mitteoleva isiku põhjendatud õigustatud huvi olemasolu tuvastamise ja andmete väljastamise otsustamise Andmete valdaja pädevusse; maksukohustuslaste registri põhimäärus lubab andmete väljastamist Andmesubjekti kirjalikul nõusolekul ja teadmisel).

Kuna juriidilise isiku nõusolekuteenus ei kujutaks endast uut tehnilist võimalust ega uut õiguslikku alust juriidilisi isikuid puudutavale teabele juurde pääsemiseks, vaid kõigest digitaalset vahendit sellisele teabele juurdepääsu andmist puudutavate nõusolekute haldamiseks, siis **õiguslikust aspektist piisaks selle teenuse käivitamiseks teenust ennast puudutava andmekogu põhimääruse koostamisest ja kehtestamisest.**

Kui ja kuni nõusoleku vorminõudeid üle kogu avaliku sektori ei ühtlustata, jääks kavandatud nõusolekuteenus üheks vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis antava nõusoleku vormidest (teenuse vahendusel antud ja digitaalselt allkirjastatud nõusolek oleks seejuures õiguslikult samaväärne kirjalikus vormis antud nõusolekuga). Seega oleks tegemist ennekõike „mugavusteenusega“, mille kasutuselevõtt oleks teiste andmekogude pidajatele võimalus, kuid mitte kohustus. Nõusolekuteenuse pakutav peamine eelis seisneb selles, et see **võimaldab nõusolekuid anda ja tagasi võtta ning nõusolekute kehtivust kontrollida reaajas, mis on kirjalikus või elektroonilises vormis dokumentide kasutamisel keerukas või suisa võimatu.**

Siiski **ei saa soovitada nõusolekuteenuse kohustuslikuks muutmist**⁶⁵ (vähemalt lähitulevikus), kuna täna ei ole selge, milline on teabevaldajate tehnoloogiline võimekus nõusoleku alusel andmete väljastamiseks, puuduvad kokkulepitud andmekomplektid, standardid jm. Kui teha nõusolekuteenuse toetamine

⁶⁵ Seetõttu on teenust nimetatud käesolevas uuringus ka mugavusteenuseks.

teabevaldajatele kohustuslikuks, tooks see paratamatult kaasa vajaduse täiendavate IT-arenduskulude tegemiseks infosüsteemide uute liideste ehitamise eesmärgil.

Täiendavalt tuleb ära märkida, et juriidilise isiku esindaja poolt andmevaldajale antav nõusolek andmete avaldamiseks kolmandale isikule ei ole käsitletav volituse andmisena tsiviilseadustiku üldosa seaduse tähenduses – **isik, kes nõusoleku alusel teise isiku kohta andmeid pärib, tegutseb iseenese nimel**, mitte nõusoleku andnud isiku esindajana. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse mõistes tegutsetakse volituse alusel teise isiku nimel, andmete avaldamisel tegutseb isik aga enda, mitte kellegi teisel nimel. Sellest järeldub muuhulgas, et andmete avaldamist nõusoleku alusel ei saa käsitleda nende andmete avaldamisena nõusoleku andjale, mistõttu **andmete selline avaldamine ei saa kaasa tuua õiguslikke tagajärgi nõusoleku andjale** (nt mõjutada nõusoleku andjat puudutavate menetlustähtaegade kulgemist).

Samuti märgime, et **eraldiseisvat juriidilise isiku nõusolekuteenust ei oleks võimalik kasutada nõusolekute andmiseks isikuandmete töötlemiseks**, kuna isikuandmete kaitse üldmääruse kohaselt saab neid nõusolekuid anda vaid andmesubjektiks olev füüsiline isik ise.

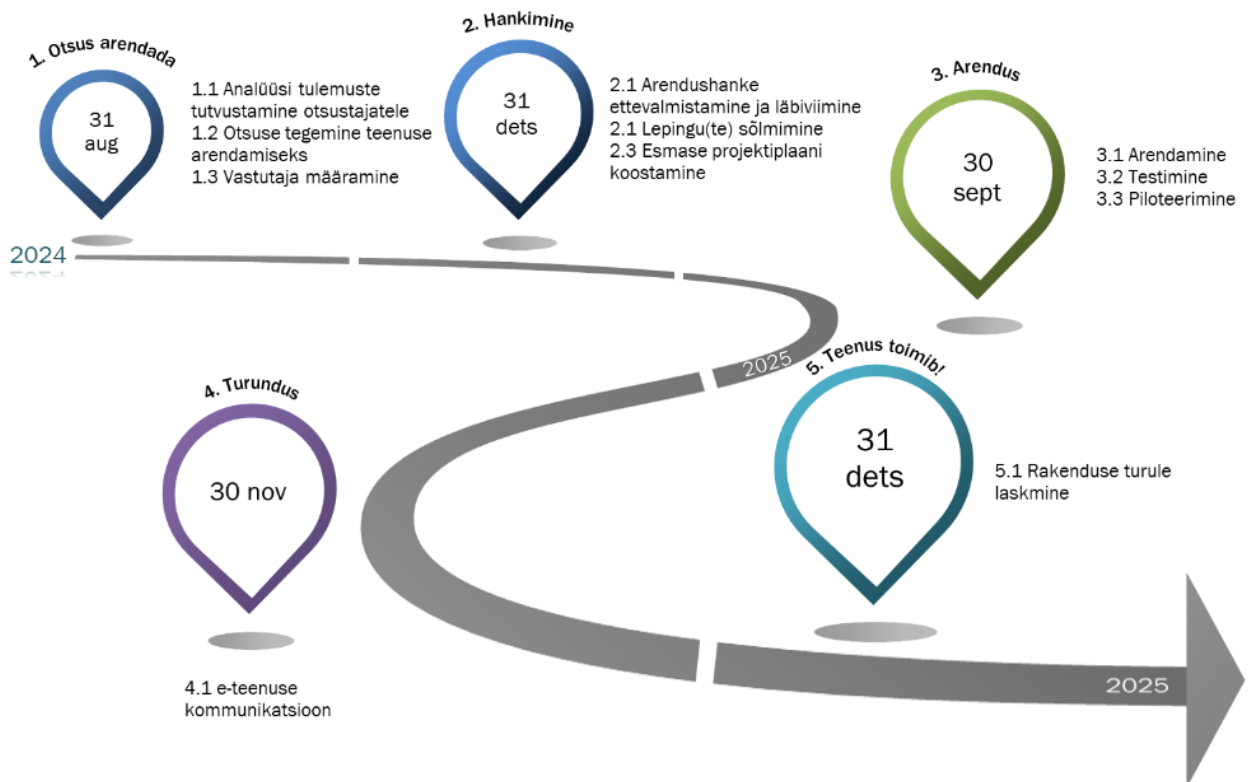
Kokkuvõttes on juriidilise isiku nõusolekuteenuse käivitamine võimalik ilma kehtivat õigust muutmata (v.a. nõusolekuteenuse enda jaoks vajaliku andmekogu põhimääruse loomine), kuid teabevaldajate kohustamine selle kasutuselevõtuks eeldaks nii õiguslike kui tehnoloogiliste muudatuste tegemist.

2.3.3. TEEKAART JA AJAKAVA

Tulevikulahenduse elluviimise **teekaardis** (vt Joonis 23) on toodud arenduse peamised verstepostid ja nende saavutamiseks tehtavad tegevused.

Arenduse **ajakava ja maksumuse hinnang** (vt Tabel 8) on lahti kirjutatud mõistlikus detailsuses, sisaldades tänase teadmise valguses kõike vajalikku, kuid mitte ette rutates tulevase arenduse hanke tehniliste tingimuste koostamisest ja hanke teostamisest. Ajakavas on toodud loogilisteks osadeks jaotatuna ajaline hinnang pakutud lahenduse realiseerimiseks, sh töö kestus, maht, vajalik meeskond ning maksumus.

Esiialgu võib eeldada, et arenduse eest vastutajaks ehk **teenuse omanikuks** saab olema RIA – Riigi Infosüsteemi Amet, teise võimalusena RIK - Registrate ja Infosüsteemide Keskus.

JOONIS 23. JURIIDILISE ISIKU NÕUSOLEKUTEENUSE TEEKAART

Idealis nõuab juriidilise isiku nõusolekuteenus **turule laskmine** ka juba mõne sellise andmeid puudutava teenuse olemasolu, mille andmete jagamine/loa küsimine oleks kasutajatele atraktiivne. Selleks võibki olla siin projektis prototüübitud **KYC teenuse andmete alane nõusolekute andmine/küsimine**.

Täna teadaolevalt arendatakse hetkel Registrate ja Infosüsteemide Keskuse poolt KYC mikroteenusena juriidilise isiku profiili ning kavas on tehnilist lahendust piloteerida juunis 2024. KYC mikroteenuse piloot teostatakse x-tee teenuse vaatest ehk hõlmab pigem suuremaid kliente, kellel on juba x-tee liidestus olemas ning kellega on seeläbi lihtsam piloteerida. Edasine KYC teenuse arenduse teekaart täpsustatakse peale pilooti.

TABEL 8. JURIIDILISE ISIKU NÕUSOLEKUTEENUSE VÄLJA ARENDAMISE TEGEVUSKAVA JA MAKSUMUS

TÄHTAEG	TEETÄHIS	KESTUS KUUDES	HINNANGULISELT	
			H	€
07.05.2024	0. Analüüsi lõpparuande vastuvõtmine	0	...	...
31.08.2024	1. Otsus nõusolekuteenus välja arendada	4	40	714€
	1.1 Analüüsi tulemuste tutvustamine otsustajatele	...	...	...
	1.2 Otsuse tegemine teenuse arendamiseks	...	...	...
	1.3 Vastutaja määramine	...	...	...
31.12.2024	2. Hankimine	4	504	9 000€
	2.1 Arendushanke ettevalmistamine ja läbiviimine	...	...	...
	2.1 Lepingu(te) sõlmimine	...	...	...

TÄHTAEG	TEETÄHIS	KESTUS KUUEDES	HINNANGULISELT	
			H	€
	2.2 Esmase projektiplaani koostamine	...	...	...
2024	KOKKU	8	544	9 714€
30.09.2024	3. Arenduse teostamine	9	970	67 900€
	3.1 Arendamine	...	...	...
	3.2 Testimine	...	...	...
	3.3 Piloteerimine	...	...	...
30.11.2025	4. Turundus - e-teenuse kommunikatsioon	2	80	1 429€
31.12.2025	5. Rakenduse turule laskmine	1	40	714€
2025	KOKKU	12	1 090	70 043€
2024+2025	TELLIJA PROJEKTJUHTIMINE* PERIOODIS KOKKU	20	82	1 464€
31.12.2025	KOKKU 2024 ja 2025	20	1 716	81 221€

*Projektijuhtimise kuludeks on arvatud ligikaudu 1h/nädalas Tellija poolel kogu arendusperioodi jooksul, alates otsuse vastuvõtmisest (samm 1 – algusega 1.06.2024) kuni turule laskmiseni k.a (samm 5 – lõpuga 31.12.2025).

Arenduskulude (samm 3) arvutuse aluseks on võetud tunnihind 70€ (ilma KM-ta), muude kulude puhul brutopalk 3 000€/168 töötundi kohta kalendrikuus = 18€ tunnis.⁶⁶

Lõplik ajakava sõltub sellest, kas selleks on kasutada **rahalised vahendid** 2025 aasta eelarves. Kui rahalisi vahendeid kasutada ei ole, siis on vaja planeerida selleks eraldi eelarvesse vahendid, st et rakendub RES-RE protsess, mis lükkab arenduse ajakava vastavalt edasi.

Analüüsi käigus selgus, et teenust enim vajavad ettevõtted (nt Elering) ja riigiasutused (nt EMTA, TRAM) on juriidilise isiku nõusolekuteenusega sarnase lahenduse endale juba välja arendanud. See aga viitab teenuse laiemale vajadusele, mistõttu **tasuks kulude kokkuhoiu eesmärgil tulevikus kaaluda olemasolevate süsteemide ühendamist keskse teenusega.**

⁶⁶ Arenduse kulu arvestus keskendub kasutajavaatelsele komponendile (eesti.ee-s). Lisaks sellele tuleks teenuse kasutamiseks arendada ja liidestada erinevad teenused, nagu KYC mikroteenus ja vajalikud liidestused registritega. Ülalhoiu- ja hoolduskulud sisaldavad tavaliselt süsteemi hooldust, uuendusi, turvapaikade rakendamist, kasutajatoe pakkumist ja muud operatiivset tuge. Üldiselt võib arvestada, et ülalhoiu- ja hoolduskulud moodustavad ligikaudu 15-25% arenduse kogukuludest aastas, antud juhul siis ~12 000 - 20 000 EUR / aastas.

KOKKUVÕTE

Käesoleva analüüsi eesmärgiks oli rakendusuringu läbiviimine ja prototüübi loomine võimalikule juriidilise isiku nõusolekuteenusele. Töö käigus kaardistati vajadused ettevõtete hulgas, analüüsiti juriidiliste isikute andmete jagamiseks nõusolekute küsimise ja andmise ehk juriidiliste isikute nõusolekuteenuse ärilist väärtust ja vajadust. Uuring teostati kahes etapis, millest esimese käigus tuvastati hetkeolukord ja teise raames kirjeldati teenuse tulevikunägemus.

HETKEOLUKORRA (AS-IS) osas teostati juriidiline analüüs, tehniline analüüs ja sihtrühma küsitlus ärilise vajaduse tuvastamiseks. Juriidilisest ülevaatest selgus, et **tänases õigusruumis puudub ühtne võimalus ja süsteem** riiklikest registritest juriidilise isiku kohta käivaid andmeid nõusoleku alusel otse kolmandale isikule edastada. Siiski ei ole seda seadusandluses välistatud, mistõttu on eraldi normide kehtestamisel võimalik kirjaliku nõusoleku alusel andmete edastamine kolmandale isikule mõnes registris juba olemas. Siiski on kehtiva seadusandluse alusel välistatud isikuandmeid sisaldava teabe edastamine Andmete valdaja poolt kolmandale isikule, mistõttu tuleks andmete jagamisel isikuandmeid sisaldav teave vajadusel eemaldada.

Tehnilisest analüüsist saadi teadmine, et **nõusoleku andmise tingimused juriidilise isiku nõusolekuteenuse raames peavad olema hoolikalt määratletud**, sh ajalised ja sisulised tingimused, volitamise protsess, turvalisuse ja konfidentsiaalsuse tagamine ning vastutuse ja järelkontrolli korraldus.

Ka täna on teoreetiliselt võimalik küsida Andmesubjektilt nõusolekut andmete nägemiseks ning selle alusel Andmete valdajalt andmeid välja küsida. Sellise teadmise baasilt uuriti juriidilise isiku digitaalse nõusolekuteenuse ärilist vajadust ja selgus, et **teenus võib olla teatud juhtudel äriprotsesside kiirendamiseks vajalik, seda eriti siis, kui on tarvis esitada suurel hulgal andmeid**. Samas võivad suureneada äri- ja andmekaitsealased riskid. Kõige enam on ettevõtte valmis jagama oma maksukäitumise hinnangut ning kõige vähem oma maksevõimekuse andmeid. Selleks, et äriline vajadus laieneks võimalikult paljudele osapooltele ja valdkondadele ehk leiaks võimalikult laialdast kasutust, on vajalik eemaldada või vältida osapooltele rakenduda võivad takistused ja **juriidilise isiku nõusolekuteenus peaks seega võtma osapoolte jaoks n.ö vastutava vahendaja positsiooni**.

Hetkeolukorra kirjeldus andis suunised ja baasi juriidilise isiku nõusolekuteenuse **TULEVIKULAHENDUSE** kirjeldamiseks. Selle raames teostati ja testiti prototüüpi väljavalitud kasutusjuhtumi osas ning määratleti arendatava nõusolekuteenuse nõuded, selle elluviimiseks vajalikud tegevused ja nende ajaline raamistik koos maksumusega. Prototüüp loodi nõusolekute küsimisele ja andmisele KYC („tunne oma klienti“) profiili osas ning seda testisid viie erineva, finantseerimisega seotud ettevõtte esindajad. Testimise tulemusena **täpsustati kasutajamugavuse asjaolusid ja ühtlustati sõnastusi** vastavalt nende tajumisele testijate poolt. Koostöös Tellijaga määratleti ärinõuded ja neist tulenevalt funktsionaalsed ja mittefunktsionaalsed nõuded koos nende täpsustustega.

Edukale prototüüpimisele järgneb loogilise sammuna tegeliku lahenduse välja arendamine. Lahendus luuakse üldjuhul prototüübi baasilt ja tuleviku nägemuse väljatöötamise käigus tuvastatud nõuetele vastavalt. Selleks kirjeldati Teekaardi vormis 5 peamist verstaposti, mis toetavad **süsteemi järkjärgulist arendamist ja rakendamist kuni 2025. aasta lõpuni**. Ajakavas loetleti nende viie verstaposti raames kokku **olulisemad tegevused** arenduse ellu viimiseks. Planeeritud **periood 20 kuud** tagab seejuures piisavalt puhveraega uuenduste integreerimiseks. Kokku tähendab arendus ca **1 700+ tundi tööd, kogumaksumusega ~81 000+ eurot**.

Analüüsi käigus selgus, et teenust enim vajavad ettevõtte (nt Elering) ja riigiasutused (nt EMTA, TRAM) on juriidilise isiku nõusolekuteenusega sarnase lahenduse endale juba välja arendanud. See aga viitab teenuse laiemale vajadusele, mistõttu **tasuks kulude kokkuhoiu eesmärgil tulevikus kaaluda olemasolevate süsteemide ühendamist keskse teenusega**.

Tellijal on kavas teenuse **etapiviisiline käivitamine**, kus esialgu teostatakse nõusoleku küsimine ja andmine vaid KYC profiili andmete osas, sest see annab võimaluse rakendust testida ja täiendada kontrollitud keskkonnas. Selline lähenemine aitab kaasa juriidiliste isikute vajadustele vastamisele ja seega oodatud lisandväärtuse pakkumisele.

Tänane **õigusruum ei vaja muudatusi** juriidilise isiku nõusolekuteenuse juurutamiseks, sest sellega on juba tagatud riigile võimalused pakkuda proaktiivseid e-teenuseid.

Juriidilise isiku nõusolekuteenuse **näol ei looda uut võimalust andmetele juurdepääsuks**, vaid luuakse digitaalsed võimalused nõusolekute andmiseks ja haldamiseks, mis eelkõige tähendab **MUGAVUSTEENUSE** näol lihtsama juurdepääsu võimalust riigi kasutuses olevatele juriidilise isiku andmetele. Nõusolekuteenus ise ei hakka andmeid pärima ega kuvama, see tehniline võimekus peab olema loodud andmete valdajate infosüsteemidesse või riigi keskse lahendusena (nt eesti.ee rakenduses).

3. LISAD

3.1. KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Accelerate Estonia. KYC – *Know Your Customer* profiil. [<link>](#)

AS PricewaterhouseCoopers Advisors (“PwC”), Trinidad Wiseman. Tellija: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Sündmusteenuste analüüs. (2020).

Avaliku teabe seadus. – RT I, 07.03.2023, 11. [<link>](#)

Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus¹ – RT I, 07.12.2018, 2. [<link>](#)

Eesti teabevärava eesti.ee haldamise, teabe kättesaadavaks tegemise, arendamise ning kasutamise nõuded ja kord. - RT I, 14.07.2023, 7. [<link>](#)

EMTA. Mida näitavad maksukäitumise hinnangud. [<link>](#)

ERR. Riigiäpi valmimine lükkub teadmata kaugusse. [<link>](#)

GitHub. Architecture 2.0. [<link>](#)

Isikuandmete kaitse üldmäärus (2016/679). – ELT 119, 4.5.2016, p. 1–88. [<link>](#)

Isikuandmete kaitse seadus¹ - RT I, 11.03.2023, 11. [<link>](#)

Karistusregistri seadus¹ - RT I, 14.03.2023, 27. [<link>](#)

Liiklusseadus. - RT I, 30.06.2023, 34. [<link>](#)

Liiklusregistri elektroonsetele andmetele juurdepääsu kord. - RT I, 03.09.2021, 5. [<link>](#)

Konkurentsiamet. Hindade kooskõlastamine. [<link>](#)

Krabu Grupp, Wisercat. Projekti „Ettevõtjate ühtse kontaktpunkti infotehnoloogilise arhitektuuri analüüs“ lõpparuanne. (2021) Tellija: RIA

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Digiühiskonna arengukava 2030. [<link>](#)

Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus. - RT I, 06.04.2021, 5. [<link>](#)

Maksudokumentide registri põhimäärus. - RT I, 28.11.2023, 6. [<link>](#)

Michael Geers. Micro Frontends - extending the microservice idea to frontend development. [<link>](#)

Notarite koda. Notariametist. [<link>](#)

Notarite koda. Notarid: kinnisasjadega tehti kolmandas kvartalis viiendiku võrra vähem tehinguid. [<link>](#)

PRIA. Toetusesaajad. [<link>](#)

Ria.ee. Pääsuke. [<link>](#)

Riigi Infosüsteemi Amet. Andmevahetuskiht X-tee. [<link>](#)

Riigi Infosüsteemi Amet. Elektrooniline identiteet eID. [<link>](#)

Riigi Infosüsteemi Amet. Nõusolekuteenus. [<link>](#)

Riigiportaal. XTR. [<link>](#)

RIK. E-äriregister. [<link>](#)

Ruuter: [<link>](#).

Statistikaamet. Ettevõtete majandusnäitajad. [<link>](#)

Tsiviilseadustiku üldosa seadus - RT I, 20.06.2022, 33. [<link>](#)

Usaid.gov. [<link>](#)

Võlaõigusseadus. - RT I, 17.03.2023, 80. [<link>](#)

Äriseadustik¹ - RT I, 23.12.2022, 34. [<link>](#)

3.2. INTERVJUU KAVA

1. Millised võiksid olla kasutusjuhud? Kus näed vajadust sellisele teenusele?
  - a. Millises olukorras on vajalik näha teise juriidilise isiku andmeid, mis asuvad kolmanda juriidilise isiku valduses (enamasti riiklikes registrites).
  - b. Milliseid andmeid ärisuhetes oma ettevõtte kohta jagatakse või teiste ettevõtete kohta näha küsitakse?
  - c. Kas oskad öelda, millised andmed üldse pole avalikult kättesaadavad, mida ettevõtted kasutavad?
2. Kuidas täna selline infovahetus käib?
  - a. Kus näed kohta eri riigi loodud teenuste juures nõusolekuteenusel?
  - b. Milliseid on takistused või ohukohad juriidiliste isikute nõusolekuteenusel puhul?
3. Miks on üldse vaja luua riiklikku nõusolekuteenust, kui hetkel toimib juba mõningaid lahendusi (nt pangad ise küsivad isikult nõusolekut mingis vormis ja selle alusel pärivad otse riiklikest andmebaasidest?)
  - a. Milliseid võimalusi avaks selline teenus ettevõtetele või veel kellelegi?
  - b. Millised kitsaskohad ettevõtete vahelises infovahetuses võiks jur isikute nõusolekuteenus ära lahendada
4. Mida arvad vastutuse küsimusest – kas riik peaks vastutama või kontrollima kuidagi, et kas andmed antakse usaldusväärsele isikule jne?

3.3. INTERVJUUEL JA KASUTAJATESTIDEL OSALENUD

ORGANISATSIION	ESINDAJA NIMI
Elering AS	Marit Saaretalu
Elisa Eesti AS	Piia Laks-Järve
AS LHV Group	Kätlyn Jürgenson, Sören Meius
Lindart OÜ	Marge Simo
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Sirli Heinsoo
Maksu- ja Tolliamet	Siim Tamm
Notar	Andrus Ruul
Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet	Kadri Koel
Ravimiamet	Toomas Silla
Registrite ja Infosüsteemide Keskus	Ingmar Väli
Tele2 Eesti AS	Taivo Kendla
Telia Eesti AS	Laura Laid
Nasdaq Tallinn AS	Sten Alexander Tolgu
Credory OÜ	Raido Reiska
Luminor Bank AS	Lea Vatsel
Swedbank AS	Sigrid Sikk, Astrid Maldre
Transpordiamet	Märten Surva
Rahandusministeerium	Rainer Osanik

3.4. KASUTATUD KÜSIMUSTIK

KÜSITLUSE AVALEHT

Hea ettevõtja!

Civitta Eesti AS on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellimusel viimas läbi juriidilise isiku nõusolekuteenuse analüüsi.

Visiooni kohaselt võiks nõusolekuteenus võimaldada juriidiliste isikute ja nendega seotud andmete jagamist nõusolekupõhiselt riigi andmekogudest kolmandatele osapooltele. Ettevõtjatelt ja riigiasutustelt kogutud info põhjal oleme sõnastanud teenuse hüpoteetilised kasutusjuhud.

Käesoleva küsitlusankeedi eesmärgiks on koguda tagasisidet esialgsetele hüpoteesidele, et paremini mõista nõusolekuteenuse vajalikkust, sh

- **MILLISED ON VALDKONNAD, KUS NÕUSOLEKUTEENUS ON VAJALIK?**
- **MILLISED ON PEAMISED ANDMED, MIDA ETTEVÕTTED TEINETEISE KOHTA PÄRIVAD?**

Teie sisend on analüüsi tulemuste seisukohalt äärmiselt oluline! Seetõttu oleme tänulikud, kui leiate aega ankeedile vastamiseks, mis võtab kuni XXX minutit.

Küsimuste korral palume ühendust võtta küsitluse läbiviijaga: *//meiliaadress//*

Head vastamist!

ESIMENE KÜSIMUSTE LEHT

- 1) Kas olete jaganud teisele juriidilisele isikule oma ettevõttega seotud mitteavalikke andmeid?
võimalik valida üks vastusevariant
  - a. Jah viib teisele küsimuste lehele
  - b. Ei viib otse kolmandale küsimuste lehele (teist lehte ei kuvata)

TEINE KÜSIMUSTE LEHT

Teie ettevõtte kohta on erinevaid andmeid riiklikes jt andmebaasides, näiteks (energia)tarbimise, (finants)käitumise ja (ettevõtja)tegevuse andmed jmt. Mõningatel juhtudel võib olla Teile mugavam lubada kolmandal osapoolel andmeid näha, selle asemel, et peaksite neid ise pärima ja seejärel edastama.

Nõusolekuteenuseks on asutuse andmekogu juurde ehitatud digiteenus, millega saab:

- nõusolekuid anda, vaadata ja tagasi võtta;
  - andmekasutaja saab vaadata temale andmete väljastamiseks antud nõusolekuid;
  - andmekogu haldaja saab isikuandmete väljastamisel andmekasutajale kontrollida nõusoleku olemasolu.
- 2) Kas näete praktilist vajadust kirjeldatud teenuse järgi? võimalik valida mitu vastusevarianti
- a. oma ettevõtte puhul
  - b. mõne teise ettevõtte puhul
  - c. üldse mitte *väljastab esimesed 2 vastusevarianti*
  - d. Muu: selgita *avatud vastus*
- 3) Mitu korda olete viimase aasta jooksul avaldanud teisele juriidilisele isikule oma ettevõtte kohta andmeid, mis ei ole avalikult kättesaadavad? *võimalik valida üks vastusevariant*
- a. Mitte kordagi
  - b. <6
  - c. 7-24
  - d. >24
- 4) Milliseid ohtusid näete seoses teenusega, mille abil saate oma ettevõtte andmeid nõusolekupõhiselt kolmandale osapoollele jagada? *avatud vastus*

KOLMAS KÜSIMUSTE LEHT

Kui tõenäoliselt hindate olukordi, kus teine ettevõtte vajab teie ettevõttega seotud mitteavalikke andmeid (seejuures 1- väga ebatõenäoline; 5- väga tõenäoline)?

Allpool leitavad hüpoteetilised kasutusjuhtumid on sõnastatud küsitluse läbiviija poolt, tuginedes seni analüüsi raames ettevõtjatelt ja riigiasutuste esindajatelt kogutud infole. Iga kasutusjuhu puhul on toodud näide võimalikest andmetest, millele ligipääsu päritakse.

- 5) Toodete ja teenuste pakkumisega seotud kasutusjuhud:
  - a. Pakkumise tegemine (näiteks energiatarbimise andmed) *skaala 1-5*
  - b. Hangetele pakkumise tegemine (tarbimisharjumuse andmed) *skaala 1-5*
  - c. Hinnataotluse tegemine (näiteks veetarbimise andmed) *skaala 1-5*
  - d. Põllumajanduse registriandmete kasutamine (näiteks põllumajandusettevõtja omandi andmed) *skaala 1-5*
  - e. Teenuspakkumise tegemine (näiteks hooldusteenuseks sõidukipargi andmed) *skaala 1-5*
- 6) Finantsteenustega seotud kasutusjuhud:
  - a. Maksukäitumise hinnang (näiteks Maksu- ja Tolliameti poolt väljastatud hinnangud) *skaala 1-5*
  - b. Krediidipakkumise tegemine (näiteks finantsasutuse poolt omatud maksevõimekuse andmed) *skaala 1-5*
  - c. Maksukohustuslase menetlus (näiteks Maksu- ja Tolliameti maksukohustuslase andmed) *skaala 1-5*
- 7) Muud kasutusjuhud:
  - a. Esindusõiguse kontroll (volikirjade andmed) *skaala 1-5*
  - b. Raha päritolu tõendamine (notariaalsete tehingute andmed) *skaala 1-5*
  - c. Välisinvesteeringu saamine (KYC profiili andmed)* *skaala 1-5*
  - d. Vara pantimine (omandiõiguse andmed) *skaala 1-5*
- 8) Millistel muudel juhtudel võiks Teie hinnangul kirjeldatud nõusolekuteenus tarvis minna? *avatud vastus*

*Tunne oma klienti (Know Your Customer - KYC) kontrollide puhul nõutakse, et finantsteenuste pakkujad tuvastaksid ja kontrolliks oma kliente. Seda tehakse seoses nende rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitlusega, et vältida finantskuritegevusega ja tagada klientide hoolsusmeetmed. KYC profiil koosneb nii automaatselt kogutavatest andmetest (päringute põhised) kui ka ise lisatavatest andmetest (dokumendid mida ei ole võimalik päringute alusel riiklikest andmebaasidest saada nt. tegelike kasusaajate andmed, seotud isikud).

3.5. KÜSITLUSE TULEMUSTE ANALÜÜSIMETOODIKA

Küsitluse vastused töödeldi järgmistel alustel:

Avatud küsimuste {2)-d); 4); 8)} antud vastustele omistati liiginimetus. Juhul, kui avatud vastus sisaldas endas omakorda mitut vastuse liiki, siis märgiti ära ainult üks liik:

- kõige raskem/olulisem/kõrgeima prioriteetsusega liik (küsimus 4. vastused)
- teistes vastustes mitte esinenud liik (küsimus 8. vastused)

nr	Küsimustiku küsimus/vastusevariant	Vastuse sisu puudub või täielik eitus	Kergeim/madalaim/väheoluline	Pigem kerge/madal jne	Pigem kõrge ...	Raskeim/kõrgeim/olulisim
1)	Kas olete jaganud teisele juriidilisele isikule oma ettevõttega seotud mitteavalikke andmeid?	Ei=0				Jah=1
2)	Kas näete praktilist vajadust kirjeldatud teenuse järele? d) Muu)	Ei näe vajadust = 0				Vajadus kirjeldatud = 1
4)	Milliseid võimalikke ohte näete seoses teenusega, mille abil saate oma ettevõtte andmeid nõusolekupõhiselt kolmandale osapoolale jagada?	Ohtu ei näe = (tühi)	Andmekomplekti haldamine = 1	Andmelek e = 2	Ligipääsude haldamine = 3	Väärkasutus = 4
8)	Millistel muudel juhtudel võiks Teie hinnangul kirjeldatud nõusolekuteenust tarvis minna?	Ei näe vajadust = 0				Vajadus = liigitus

Valimata vastusevariandid kodeeriti väärtusega = 0, v.a juhul, kui valimata olid jäänud kõik vastusevariandid (st et küsimus jäi vastamata), siis kodeeriti kõik väljad väärtusega „-“, ja neid vastajaid ei kaasatud koguvastanute hulga (n) sisse selle küsimuse osas.

3.6. KASUTUSLOOD

KASUTUSLUGU 1: ANDMETE VAATAMISEKS NÕUSOLEKU KÜSIMINE

Sina oled finantsasutuse Firmanimi OÜ laenuosakonna töötaja ja sinule laekus laenu taotlus ettevõttelt ABC Finance OÜ. Selleks, et teha laenuotsust, on sul vaja näha laenu taotleja KYC profiili andmeid:

Palun küsi ettevõttelt ABC Finance OÜ nõusolekut, et sa tohid tema KYC profiili näha.

STSENAARIUM 2A: ANDMETE VAATAMISEKS OMA OMAL ALGATUSEL NÕUSOLEKU ANDMINE

Sina oled ettevõtte XXX esindusõigusega isik ja sa soovid küsida finantsasutusest YYY oma ettevõtte laenu. Sa tead, et laenu saamiseks on vajalik finantsasutusele näidata oma usaldusväärust ja seda saab teha näiteks nii, et jagad ise vabatahtlikult finantsasutusele oma KYC profiili andmeid:

Palun anna finantsasutusele YYY õigus sinu ettevõtte KYC profiili andmeid näha.

STSENAARIUM 2B: ANDMETE VAATAMISE TAOTLUSELE NÕUSOLEKU ANDMINE

Sina oled ettevõtte Firmanimi OÜ esindusõigusega isik ja sa tegid hiljuti finantsasutusele Finance Service OÜ laenu taotluse. Finantsasutus hoiatas sind juba sinult taotluse vastu võtmisel, et laenu saamiseks on tõenäoliselt vaja esitada mingeid täiendavaid andmeid. Nüüd ongi sulle postkasti popsatanud teavituse, et finantsasutus Finance Service OÜ on saatnud sulle taotluse sinu ettevõtte KYC profiili andmete vaatamiseks:

Palun kinnita finantsasutuse Finance Service OÜ taotlus sinu ettevõtte KYC profiili andmete vaatamiseks.

STSENAARIUM 3A: ANDMETE NÄITAMISE OTSUSTAMISEKS ESINDUSÕIGUSE ANDMINE

Sina oled ettevõtte Firmanimi OÜ juhatuse liige ja sinu ettevõttel on vaja aegajalt näidata oma usaldusvääruse tõestamiseks teistele juriidilistele isikutele oma ettevõtte KYC profiili. Sul endal ei ole aega sellega tegeleda ja sa tahad anda selle ülesande edasi oma ettevõtte töötajale Jaan Hirv:

Palun anna oma töötajale Jaan Hirv õigus jagada oma ettevõtte KYC profiili andmeid teistele juriidilistele isikutele.

STSENAARIUM 3B: ANDMETE VAATAMISE KÜSIMISEKS ESINDUSÕIGUSE ANDMINE

Sina oled finantsasutuse Firmanimi OÜ esindusõigusega isik ja sinu finantsasutuse laenuosakonna töötajad peavad teostama laenu taotlejatest juriidilistele isikutele krediitkõlblikkuse taustakontrolli (vaatama üle taotleja KYC profiili andmed). Sinul endal ei ole aega laenu taotlejate KYC profiili vaatamiseks nõusoleku küsimisega tegeleda ja sa tahad anda selle ülesande edasi oma finantsasutuse laenuosakonna töötajale Jaan Hirv:

Palun anna oma töötajale Jaan Hirv õigus küsida sinu finantsasutuse nimel teistelt juriidilistelt isikut nõusolekut nende KYC profiili andmete vaatamiseks.

CIVITTA International
info@civitta.com
+372 735 2802
www.civitta.com

CIVITTA Estonia
info.ee@civitta.com
+372 646 448 8
www.civitta.ee

CIVITTA Romania
Info.ro@civitta.com
+403 180 535 88
www.civitta.ro

CIVITTA Latvia
Info.lv@civitta.com
+371 277 055 85
www.civitta.lv

CIVITTA Moldova
Info.md@civitta.com
+373 797 550 99
www.civitta.md

CIVITTA Lithuania
info.lt@civitta.com
+370 685 266 80
www.civitta.lt

CIVITTA Armenia
Info.am@civitta.com
+374 10 546 434
www.civitta.am

CIVITTA Finland
Info.fi@civitta.com
+358 505 261 694
www.civitta.fi

CIVITTA Serbia
Info.rs@civitta.com
+381 11 2435 489
www.civitta.rs

CIVITTA Denmark
Info.dk@civitta.com
+452 762 80 83
www.civitta.com

CIVITTA Bulgaria
Info.bg@civitta.com
+359 884 076 576
www.civitta.bg

CIVITTA Poland
Info.pl@civitta.com
+48 690 001 286
www.civitta.pl

CIVITTA North Macedonia
info.mk@civitta.com
+389 75 230 439
www.civitta.com

CIVITTA Slovakia
info.sk@civitta.com
+421 901 700 574
www.civitta.sk

CIVITTA Kosovo
info.ks@civitta.com
+383 493 380 55
www.civitta.com

CIVITTA Ukraine
Info.ua@civitta.com
+380 442 270 140
www.civitta.com.ua

CIVITTA Sweden
info.se@civitta.com
www.civitta.com

CIVITTA Belarus
Info.by@civitta.com
+375 296 018 517
www.civitta.by

WE LOOK FORWARD TO WORKING WITH YOU